

**BELİREN YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDEKİ BİREYLERİN
BAĞLANMA STİLLERİ, KİMLİK STATÜLERİ VE KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ**

Musa Eroğlu

141151107

DOKTORA TEZİ

Psikoloji Ana Bilim Dalının Adı

Psikoloji (Opsiyon: Gelişim Psikolojisi) Doktora Programı

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Gündoğdu

İstanbul

T.C. Maltepe Üniversitesi

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü

Ocak, 2020

**BELİREN YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDEKİ BİREYLERİN
BAĞLANMA STİLLERİ, KİMLİK STATÜLERİ VE KİŞİLİK
ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ**

Musa Eroğlu

141151107

Orcid: 0000-0001-7588-6385

DOKTORA TEZİ

Psikoloji Anabilim Dalının Adı

Psikoloji (Opsiyon: Gelişim Psikolojisi) Doktora Programı

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Gündoğdu

İstanbul

T.C. Maltepe Üniversitesi

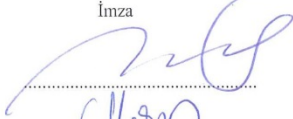
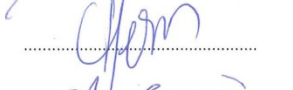
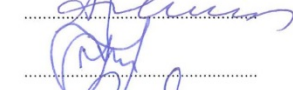

Lisanüstü Eğitim Enstitüsü

Ocak, 2020

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI

MUSA EROĞLU'nun "Beliren Yetişkinlik Dönemindeki Bireylerin Bağlanma Stilleri, Kimlik Statüleri ve Kişilik Özelliklerinin İncelenmesi" başlıklı tezi 31.01.2020 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından değerlendirilerek "Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği" nin ilgili maddeleri uyarınca Psikoloji Anabilim Dalı Yüksek Lisans/Doktora tezi oy birliğiyle/~~oy çokluğuyla~~, başarılı/~~başarısız~~ olarak kabul edilmiştir.

	Unvanı, Adı ve Soyadı	İmza
Üye (Tez Danışmanı)	Prof. Dr. Mehmet Hakan GÜNDOĞDU Mersin Üniversitesi	
Üye	Prof. Dr. Nermin ÇELEN	
Üye	Prof. Dr. Alim KAYA Doğu Akdeniz Üniversitesi	
Üye	Prof. Dr. Turhan TOROS Mersin Üniversitesi	
Üye	Doç. Dr. Ferzan CURUN	

Prof. Dr. Belma AKŞİT
Enstitü Müdürü V.

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
ETİK İLKE VE KURALLARA
UYUM BEYANI

Doküman No	FR-178
İlk Yayın Tarihi	01.03.2018
Revizyon Tarihi	23.01.2020
Revizyon No	01
Sayfa	1

31/01/2020

Bu tezin bana ait, özgün bir çalışma olduğunu; çalışmamın hazırlık, veri toplama, analiz ve bulguların sunumu olmak üzere tüm aşamalarında bilimsel etik ilke ve kurallara uygun davrandığımı; bu çalışma kapsamında elde edilmeyen tüm veri ve bilgiler için kaynak gösterdiğimi ve bu kaynaklara kaynakçada yer verdiğimi; çalışmamın Maltepe Üniversitesinde kullanılan "bilimsel intihal tespit programı" ile tarandığını ve öngörülen standartları karşıladığını beyan ederim.

Herhangi bir zamanda, çalışmamla ilgili yaptığım bu beyana aykırı bir durumun saptanması durumunda, ortaya çıkacak tüm ahlaki ve hukuki sonuçlara razı olduğumu bildiririm.

Musa Eroğlu

Hazırlayan: Enstitü Sekreteriği

Onaylayan: Kalite Yönetim Koordinatörlüğü

TEŞEKKÜR

Öncelikle tezimin her aşamasında gece gündüz demeden hep yanımda olan, her an desteğini hissettiğim çalışma stili ve motive edici özelliğiyle hiçbir zaman umutsuzluğa düşürmeden yardımcı olan kıymetli hocam Prof. Dr. Mehmet Hakan Gündoğdu' ya, ders aşamasında her düştüğümde elimden tutup kaldıran hakkını hiç ödeyemeyeceğim değerli hocam Prof.Dr. H. Nermin Çelen' e sonsuz TEŞEKKÜR EDERİM.

Teze başladığım ilk günden bugüne desteğiyle hep motive eden ve bu süreçte sürekli bana katlanan biricik eşime, aramıza katılarak en stresli anımda bana neşe kaynağı olan biricik kızıma sonsuz TEŞEKKÜR EDERİM.

Dualarıyla ve manevi destekleriyle hep yanımda olan, dara düştüğümde yanımda olan annem,babam ve kardeşlerime, ve yine annem babam ve kardeşlerime sonsuz TEŞEKKÜR EDERİM.

Son olarak çalışmama hayat veren değerli katılımcılara sonsuz TEŞEKKÜRLER.

Musa Eroğlu

ÖZ

BELİREN YETİŞKİNLİK DÖNEMİNDEKİ BİREYLERİN BAĞLANMA STİLLERİ, KİMLİK STATÜLERİ VE KİŞİLİK ÖZELLİKLERİNİN İNCELENMESİ

Musa Eroğlu

Doktora Tezi

Psikoloji Anabilim Dalı

Psikoloji (Opsiyon: Gelişim Psikolojisi) Doktora Programı

Danışman: Prof. Dr. Mehmet Gündoğdu

T.C. Maltepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, 2020

Bu araştırmanın amacı beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin bağlanma stillerini, kimlik statülerini ve kişilik özelliklerini incelemektir. Araştırmanın örneklemini 18-30 yaş aralığındaki Mersin Üniversitesi öğrenci ve çalışanları, Mersin Şehir Hastanesi çalışanları ve 4 ayrı özel kurs öğrencileri olmak üzere toplam 750 birey oluşturmaktadır. Katılımcılara demografik bilgi anketi, Yaşam Görüşü Ölçeği, Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüleri Ölçeği, İlişki Ölçekleri Anketi, Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi uygulanmıştır.

Araştırmada beliren yetişkinlik dönemi ile başarılı kimlik statüsü ve moratoryum kimlik statüsü arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Bununla birlikte ipotekli kimlik statüsü ile ters yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Beliren yetişkinlik döneminde bağlanma stillerine bakıldığında, beliren yetişkinlik dönemi ile korkulu bağlanma, saplantılı bağlanma ve kayıtsız bağlanma arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kişilik özellikleri açısından değerlendirildiğinde beliren yetişkinlik ile dışa dönük kişilik arasında ve deneyime açık kişilik arasında anlamlı bir fark bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Beliren yetişkinlik, bağlanma stilleri, kimlik statüler, kişilik.

ABSTRACT

EXAMINATION OF ATTACHMENT STYLES, IDENTITY STATUS AND PERSONALITY TRAITS OF INDIVIDUALS IN EMERGING ADULTHOOD

Musa Eroğlu

PhD Thesis

Department of Psychology

Psychology (Option: Development Psychology) Programme

Advisor: Prof. Dr. Mehmet Gündoğdu

Maltepe University Graduate School, 2020

The aim of this study is to investigate the attachment styles, identity status and personality traits of individuals in emerging adulthood. The sample of the study consists of 750 individuals, including Mersin University students and employees, Mersin City Hospital employees and 4 different private course students aged 18-30 years. Participants were given Demographic Information Questionnaire, Extended Objective Ego Identity Status Scale, Relationship Scales Questionnaire, Adjective Based Personality Test. A significant difference was found between emerging adulthood with successful identity status and moratorium identity status. However, a significant negative relationship was found with the identity foreclosure status. When the attachment styles in adulthood were examined, a significant relationship was found between the emerging adulthood and fearful attachment, preoccupied attachment and dismissive avoidant. When the personality traits were evaluated, a significant difference was found between the emerging adulthood and extroverted personality and the open personality.

Keywords: Emerging adulthood, attachment styles, identity status, personality.

İÇİNDEKİLER

JÜRİ VE ENSTİTÜ ONAYI.....	ii
ETİK KURALLARA UYUM BEYANI.....	iii
TEŞEKKÜR.....	iv
ÖZ.....	v
ABSTRACT.....	vi
İÇİNDEKİLER.....	vii
TABLolar LİSTESİ.....	viii
ÖZGEÇMİŞ.....	xv
1. GİRİŞ.....	1
1.1.Freud: Psikoseksüel Gelişim Kuramı.....	2
1.1.1.Oral Dönem.....	3
1.1.2.Anal Dönem.....	3
1.1.3.Fallik Dönem.....	4
1.1.4.Latans Dönem.....	4
1.1.5.Genital Dönem.....	5
1.2. Erik Erikson Psikososyal Gelişim Kuramı.....	5
1.2.1.Temel Güvene Karşı Güvensizlik.....	6
1.2.2.Özerkliğe Karşı Utanç ve Kuşku.....	7
1.2.3.Girişkenliğe Karşı Suçluluk.....	7
1.2.4.Çalışkanlığa Karşı Aşağılık Duygusu.....	8
1.2.5.Kimlik kazanmaya karşı Rol Karmaşası.....	8
1.2.6.Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık.....	9
1.2.7.Üretkenliğe Karşı Durgunluk.....	10
1.2.8.Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk.....	10
1.3.Marcia: Kimlik Statüleri Kuramı.....	11
1.3.1.Başarılı kimlik statüsü.....	12
1.3.2.Askıya Alınmış Kimlik statüsü.....	12
1.3.3.İpotekli Kimlik Statüsü.....	13
1.3.4.Dağınık Kimlik Statüsü.....	13
1.4.Waterman' In Kimlik Statüleri Modeli.....	13
1.5.Berzonsky'nin Sosyal-Bilişsel Kimlik Stilleri Modeli.....	14
1.5.1. Bilgi Yönelimli Kimlik Stili.....	15
1.5.2.Norm Yönelimli Kimlik Stili.....	15
1.5.3. Kaçınma Yönelimli Kimlik Stili.....	15
1.6.Beliren Yetişkinlik.....	16
1.6.1. Beliren yetişkinlik Kimlik Arayışının Yoğun Olarak Yaşandığı Bir Dönemdir.....	17
1.6.2.Beliren Yetişkinlik Dönemi Bir İstikrarsızlık Dönemidir.....	18
1.6.3. Beliren Yetişkinlik Dönemi Bireyin Kendine Odaklandığı Bir Dönemdir.....	19
1.6.4.Beliren Yetişkinlik Dönemi Ergenlik ve Yetişkinlik Arasında Bir Geçiş ve Kendini Arada Hissetme Dönemidir.....	19

1.6.5. Beliren Yetişkinlik Fırsatlar Dönemidir	20
1.7. Daniel J. Levinson: Yaşam Yapısı Kuramı	20
1.7.1. Yaşam Akışı	20
1.7.2. Yaşam Döngüsü	21
1.7.3. Yaşam Yapısı	21
1.7.4. Yetişkin Gelişimi	21
1.8. Bağlanma Stilleri	22
1.8.1. Güvenli Bağlanma	23
1.8.2. Saplantılı Bağlanma	24
1.8.3. Kayıtsız Bağlanma	24
1.8.4. Korkulu Bağlanma	25
1.9. Kişilik	26
1.9.1. Carl Gustav Jung: Analitik Psikoloji	26
1.9.1.1. Dışa Dönük Düşünen Tip	27
1.9.1.2. İçe Dönük Düşünen Tip	28
1.9.1.3. Dışadönük Hisseden Tip	28
1.9.1.4. İçe dönük Hisseden Tip	28
1.9.1.5. Dışadönük Duyumsal Tip	28
1.9.1.6. İçe Dönük Duyumsal Tip	29
1.9.1.7. Dışadönük Sezgisel Tip	29
1.9.1.8. İçedönük Sezgisel Tip	29
1.9.2. Karen Danielsen Horney: Psikanalitik Sosyal Kuram	29
1.9.2.1. İnsanlara Dönük	30
1.9.2.2. İnsanlara Karşı	30
1.9.2.3. İnsanlardan Uzak	31
1.9.3. Robert Mccrea Ve Paul T. Costa: Beş Faktör Kuramı	31
1.9.3.1. Nevrotiklik	31
1.9.3.2. Dışa Dönüklük	32
1.9.3.3. Yumuşak Başlılık	32
1.9.3.4. Sorumluluk	33
1.9.3.5. Deneyime Açıklık	33
1.10. Çalışma ile ilgili Beliren Yetişkinlik Üzerine Türkiye’de yapılan Araştırmalar	34
1.11. Çalışma ile ilgili Beliren Yetişkinlik Üzerine Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	35
1.12. Çalışma ile ilgili Kimlik Statüleri Üzerine Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	36
1.13. Çalışma ile ilgili Kimlik Statüleri Üzerine Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar	37
1.14. Çalışma ile ilgili Bağlanma Stilleri Üzerine Türkiye’de Yapılan Araştırmalar	39
1.15. Çalışma ile ilgili Bağlanma Stilleri Üzerine Yurt Dışında Yapılmış Araştırmalar	40
1.16. Çalışma ile ilgili Kişilik Üzerine Türkiye’de Yapılmış Araştırmalar	41
1.17. Çalışma ile ilgili Kişilik Üzerine Yurt Dışın’da Yapılmış Araştırmalar	42
1.18. Araştırmanın Amacı	42
1.19. Araştırmanın Önemi	43

2.YÖNTEM	44
2.1. Çalışma Grubu	44
2.2. Araştırmanın Modeli	46
2.3. Veri Toplama Araçları	46
2.3.1. Kişisel Bilgi Formu	46
2.3.2. Yaşam Görüşü Ölçeği.....	46
2.3.3.Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüleri Ölçeği	47
2.3.4. İlişki Ölçekleri Anketi	48
2.3.5. Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi	48
2.3.6.Verilerin Toplanması.....	49
2.3.7.Verilerin Analizi	49
3.BULGULAR.....	50
4.TARTIŞMA	68
4.1.Beliren Yetişkinlik Puanlarının Yaş Faktörüne Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının Tartışılması.....	68
4.2.Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Olumsuz Kararsızlık Puanlarının Yaş Faktörüne Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulgularının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının Tartışılması	68
4.3.Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Kimlik Keşfi Puanlarının Yaş Faktörüne Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının Tartışılması	69
4.4.Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Kendine Odaklanma Puanlarının Yaş Faktörüne Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının Tartışılması	70
4.5.Beliren Yetişkinlik Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması.....	70
4.6.Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Kimlik Keşfi Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması.....	71
4.7.Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Olumsuz Kararsızlık Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması.....	71
4.8.Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Kendine Odaklanma Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması.....	72
4.9.Beliren Yetişkinlik Toplam Puanlarının Kaldığı Yere Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının Tartışılması	72
4.10.Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Olumsuz Kararsızlık Toplam Puanlarının Kaldığı Yere Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının Tartışılması	73
4.11.Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Kimlik Keşfi Toplam Puanlarının Kaldığı Yere Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının Tartışılması	73

4.12. Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Kendine Odaklanma Toplam Puanlarının Kaldığı Yere Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının Tartışılması	73
4.13. Beliren Yetişkinlik Toplam Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının Tartışılması	74
4.14. Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Olumsuz Kararsızlık Toplam Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının tartışılması	74
4.15. Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Kimlik Keşfi Toplam Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının tartışılması.....	75
4.16. Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Kendine Odaklanma Toplam Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının tartışılması	75
4.17. Başarılı Kimlik Statüsü Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması.....	76
4.18. Moratoryum Kimlik Statüsü Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması.....	77
4.19. İpotekli Kimlik Statüsü Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması.....	77
4.20. Dağınık Kimlik Statüsü Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması.....	78
4.21. Güvenli Bağlanma Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması.....	79
4.22. Korkulu Bağlanma Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması.....	79
4.23. Saplantılı Bağlanma Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması.....	80
4.24. Kayıtsız Bağlanma Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması.....	80
4.25. Nevrotizm Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması	81
4.26. Dışa Dönüklük Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması.....	81
4.27. Deneyime Açıklık Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama	

Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması.....	82
4.28.Yumuşak Başlılık Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması.....	83
4.29.Sorumluluk Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması	83
5.SONUÇ.....	84
6. ÖNERİLER.....	86
EKLER.....	88
KAYNAKÇA.....	93

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Cinsiyet Dağılım Tablosu.....	44
Tablo 2. Çalışma Grubuna Ait Yaş Dağılım Tablosu.....	44
Tablo 3. Çalışma Grubuna Ait Barınılan Yer Dağılım Tablosu.....	45
Tablo 4. . Çalışma Grubuna Ait Çalışma Durumu Dağılım Tablosu	45
Tablo 5. Değişkenlere ait korelasyon kat sayılarını gösterir tablo.	50
Tablo 6. Beliren Yetişkinlik puanlarının Yaşa göre uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları.....	50
Tablo 7. Beliren Yetişkinlik alt boyutu olumsuz kararsızlık puanlarının Yaş Faktörüne göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları	51
Tablo 8. Beliren Yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi puanlarının Yaş Faktörüne göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları	52
Tablo 9. Beliren Yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma puanlarının Yaş Faktörüne göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları	53
Tablo 10. Beliren Yetişkinlik toplam puanlarının cinsiyet faktörüne uygulanan göre t testi sonuçları	53
Tablo 11. Beliren Yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi toplam puanlarının cinsiyet faktörüne göre uygulanan t testi sonuçları	54
Tablo 12. Beliren Yetişkinlik alt boyutu olumsuz kararsızlık toplam puanlarının cinsiyet faktörüne göre uygulanan t testi sonuçları	54
Tablo 13. Beliren Yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma toplam puanlarının cinsiyet faktörüne göre uygulanan t testi sonuçları	55
Tablo 14. Beliren Yetişkinlik toplam puanlarının kaldığı yer faktörüne göre uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları.....	56
Tablo 15. Beliren Yetişkinlik alt boyutu olumsuz kararsızlık toplam puanlarının kaldığı yer faktörüne uygulanan göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları	56
Tablo 16. Beliren Yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi toplam puanlarının kaldığı yer faktörüne göre uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları.....	57
Tablo 17. Beliren Yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma toplam puanlarının kaldığı yer faktörüne göre uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları	57
Tablo 18. Beliren Yetişkinlik toplam puanlarının çalışma durumu faktörüne göre uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları	58
Tablo 19. Beliren Yetişkinlik alt boyutu olumsuz kararsızlık toplam puanlarının çalışma durumu faktörüne göre uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları	59
Tablo 20. Beliren Yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi toplam puanlarının çalışma durumu faktörüne göre uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları	59
Tablo 21. Beliren Yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma toplam puanlarının çalışma durumu faktörüne göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları.....	60
Tablo 22. Başarılı Kimlik Statüsü puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları	61
Tablo 23. Moratoryum Kimlik Statüsü puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları	61
Tablo 24. İpotekli Kimlik Statüsü puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları	62

Tablo 25. Dağınık Kimlik Statüsü puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları	62
Tablo 26. Güvenli Bağlanma puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları	63
Tablo 27. Korkulu Bağlanma puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları	63
Tablo 28. Saplantılı Bağlanma puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları	64
Tablo 29. Kayıtsız Bağlanma puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları	64
Tablo 30. Nevrotizm puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları	65
Tablo 31. Dışa Dönüklük puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları	65
Tablo32. Deneyime Açıklık puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları	66
Tablo 33. Yumuşak Başlılık puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları	66
Tablo 34. Sorumluluk puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları	67

ÖZGEÇMİŞ

Musa Eroğlu
Psikoloji Anabilim Dalı

Eğitim

Derece Yıl *Üniversite, Enstitü, Anabilim/Anasanat Dalı*
Y.Ls. 2014 Toros Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
Psikoloji Anabilim Dalı
Ls. 2002 Afyon Kocatepe Uşak Eğitim Fakültesi Sosyal Bilgiler Öğretmenliği
Lise 1997 Tömük Lisesi

İş/İstihdam

Yıl *Görev*
2015 –16 Uygulama Anaokulu ve Kreşi Müdürlüğü, Mersin Üniversitesi
2012- 14 Öğretim Görevlisi, Toros Üniversitesi Meslek Yüksekokulu

Yayınlar ve Diğer Bilimsel/Sanatsal Faaliyetler

Eroğlu, M., Toros, T., Mıman, M. & Birkök, M. C. (2013). As an instance of Mersin province on child rearing according to socioeconomic level. *International Journal of Human Sciences*, 10(2), 326-337. doi : 10.14687/ijhs.v10i2.2667

Kişisel Bilgiler

Doğum yeri ve yılı : Mersin , 1977 Cinsiyet: E
Yabancı diller : İngilizce (iyi);
e-posta : eroglumusa33@gmail.com

BÖLÜM 1. GİRİŞ

Günümüzden elli yıl öncesine kıyasla bugün “yetişkin” olmanın manası ve zamanlaması geçmişe oranla çok farklıdır. Yetişkinliğin içinde bulunduğumuz yüzyıldaki anlamı; kendine yeten bir birey olarak tek başına hareket edebilmek, kendi seçimlerini yapabilmek ve kendi ile ilgili kararları verebilmede yetkin olabilmek olarak tanımlanabilir (Arnett,1998). Önceleri çocukluk, ergenlik, yetişkinlik ve yaşlılık olarak dört temel evrede incelenen insan yaşamına son zamanlarda yapılan gelişim psikolojisi çalışmaları ile “beliren yetişkinlik (emerging adulthood)” adı verilen ve ergenliği takip eden yeni bir evre eklenmiştir (Atak, 2005). Beliren yetişkinlik (Emerging Adulthood) evresi ergenlik dönemi ile yetişkinlik arasında bir evre olarak tanımlanabilir (Morsünbül, 2013). Beliren yetişkinlik dönemindeki bireyler, ergenliği tamamlamış ama tam bir yetişkinlik statüsü kazanamamış bireylerdir. Bu dönemdeki bireyler, tam bir yetişkin olabilmek için ve içinde yaşadıkları kültürce belirlenen yetişkinlik gereklerini karşılamak için gereken becerileri, kapasiteleri ve karakter özelliklerini kazanmaktadırlar (Arnett, 1998).

İnsanların bu döneme gelene kadar ve bu dönem içerisindeki yaşantıları bu dönemin yaşanma şeklini belirleyecektir. Bu nedenle çocukluk döneminde oluşan bağlanma stilleri ve yetişkinlikteki bağlanma stilleri yetişkinlik yaşantısını etkilemektedir (Arslan, 2008). Bağlanma ise bireylerin kendilerine göre önemli olduğunu düşündükleri diğer insanlara karşı geliştirdikleri kuvvetli duygusal bağ olarak tanımlanabilir (Bowlby, 1980). Yetişkinlerde görülen bağlanma stilleri üzerine yapılan en kapsamlı çalışma Bartholomew (1990) tarafından ortaya yapılmıştır. Bartholomew ve arkadaşları Bowlby'nin teorisinden yola çıkarak dört kategori modeli adını verdikleri bir yetişkin bağlanma stili modeli oluşturmuşlardır. Buradan yola çıkarak bireylerin kendi ve kendi dışındaki bireyleri olumlu veya olumsuz algılamalarından hareket edilerek güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu olmak üzere dört farklı bağlanma örüntüsü oluşturmuşlardır (Çalışır,2009).

Beliren yetişkinlik dönemi bir kimlik keşfi ve kararsızlık dönemidir (Arnett, 2000). Kimlik kazanma sürecinde bağlanma stillerinin etkisini göz ardı etmek mümkün değildir. Kimlik ve bağlanma ayrı kuramsal kökenlerden gelseler de iki kavramın

birbiriyle yakın ilişkisi vardır. Hem kimlik gelişimi hem de bağlanma yaşamın bütün dönemlerine yayılmış olup sözü geçen iki özelliğin kazanılmasında keşfetme, araştırma ve bağlanma anahtar rol oynamaktadır (İlhan ve Özdemir, 2012). “Ben kimim?” sorusunun yanıtı olarak tanımlayabileceğimiz kimlik kavramı, hayatımızı şekillendirmesi ve yönlendirmesi açısından bireyin gelişiminde çok önemli bir kavramdır. Erikson (1968) psiko-sosyal gelişim kuramında insan yaşamında sekiz evre tanımlamıştır. Bu evreler içerisinde beşinci evre kimlik duygusuna karşı kimlik karmaşası evresidir. Bu dönem bireylerin ergenlik dönemine denk gelmektedir. Erikson’ a göre ergenlik döneminde bulunan bireylerin en temel görevleri kimlik kazanımıdır (Morsünbül ve Çok, 2013). Erikson’ un kimlik kazanımına ilişkin birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırmaların başında James Marcia’ nın çalışması gelmektedir. Marcia (1980) kuramında dört kimlik statüsü oluşturmuştur. Bu statüler; başarılı kimlik, dağınık kimlik, ipotekli kimlik ve moratoryumdur. Bu statüler geç ergenlik döneminin kimlik özelliklerini belirtmektedir (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2015).

Kişilik ise “bireyin kendisinden kaynaklanan tutarlı davranış kalıpları ve kişilik içi süreçler” olarak tanımlanabilir (Burger, 2006). Bir başka tanımda ise “*bireyi diğerlerinden ayıran, bireye özgü, tutarlı ve yapılaşmış özellikler bütünü*” olarak ifade edilmektedir. Kişilikle ilgili çok sayıda kuram ve görüş vardır, bu kuramlardan biri de Beş Faktör Kuramıdır. McCrea ve Costa 1983-85 yılları arasında yaptıkları çalışmalar neticesinde kişilikte beş temel boyutun olduğunu keşfetmişlerdir. Başlangıçta sadece kişilik özelliklerinin sınıflaması olan bu beş faktör zaman içinde bir kişilik kuramına dönüşmüştür. Elde edilen tutarlı bulgularla kişiliğin yapısını oluşturan şeyin ne olduğu sorusuna doyurucu bir yanıt bulduklarını düşünen McCrea ve Costa (2003) faktör analizi çalışmaları sonucunda; dışa dönüklük, nevrozizm, deneyime açıklık, uyumluluk ve öz-disiplin olmak üzere beş temel kişilik özelliği olduğunu öne sürmüşlerdir (İnanç ve Yerlikaya, 2016).

Bu bölümde araştırma ile ilgili literatürden faydalanarak, araştırma ile ilgili kuramlar açıklanacaktır.

1.1. Freud: Psikoseksüel Gelişim Kuramı

Freud psikoseksüel gelişim kuramını şekillendirirken dürtülerin kaynaklandıkları ve en belirgin doyum noktaları oldukları beden bölgelerine öncelik vermiştir. Bu

kurama göre bir dönemin özelliklerini yetişkinlik döneminde de belirgin bir biçimde taşımak o döneme saplanmayı göstermektedir. Belirli bir dönemde ihtiyaçların fazla doyurulması veya tam tersine ihtiyaçların aşırı engellenmesi saplanmaya, bir evreden diğerine ilerlemeye engel olmaktadır. Freud bireyin gelişiminde çok önemli olduğunu düşündüğü çocukluk yıllarını anlamak için küçük çocukların tam olgunlaşmamış ancak güçlü cinsel arzularla nasıl başa çıktığını vurgulayan bir gelişim evresi teorisi geliştirmiştir. (Kaya,2017). Freud' a göre çocukluk döneminde kişilik gelişimi birbirini takip eden ve her biri bir önceki dönemde kazanılmış olan davranışları da kapsayan beş dönemden oluşur (Eldeleklioğlu,2012).

1.1.1.Oral Dönem

Bu dönemde bebekler etrafını ağızıyla tanır. Bu dönemde bebeğin haz odağı ağızdır. Oral deneyimler bebek için oldukça önemlidir. Anne ilk iletişime geçtiği kişi ve en önemli iletişim modelidir (Karataş 2016). Bu dönemde bebeğe verilen bakımın kalitesi, ilerleyen dönemlerde kişinin bağımsızlık ve güven düzeyini aynı zamanda kişilik özelliğini belirler. Bebeğin aşırı emzirilmesi ya da memeden erken kesilmesi güvensizlik, bağımlılık ve karmaşık bir duygusal yapıya neden olabilir. Bu dönemde olumlu ve olumsuz yaşantılar kişilik gelişiminde önemlidir. Olumlu yaşantılar, güven ve umut duygularını ve paylaşımcılık özelliklerini geliştirir. Olumsuz yaşantılar; obur olma, aşırı iyimserlik veya kötümserlik, karamsarlık hasetlik, kıskançlık aşırı bağımlılık gibi saplantılı davranışları oluşturur (Simawitz ve Pearce, 2003).

1.1.2.Anal Dönem

Bebekler bu gelişim evresinde anal etkinliklere ilgi duyarlar ve bu tür etkinlikler büyük zevk kaynakları haline gelir (İnanç, Bilgin ve Atıcı, 2015). Freud' a göre çocuklar bu dönemde dışkısını tutmaktan ve bırakmaktan zevk alırlar. Bu dönemdeki en önemli olay tuvalet eğitimidir. Bu da çocuğun biyolojik dürtülerini düzenlemeye yönelik ilk sistematik çabasının bir göstergesidir. Bu eğitimin verilme biçimi çocuğun karakteri üzerinde etkilidir. Aşırı cezalandırıcı bir eğitim, eğitim verene karşı düşmanlık duygusunun gelişmesine neden olabilecektir (Weiten, Hammer, ve Dunn, 2016). Bu evreyi başarısızlıkla atlatan bireylerde, aşırı titizlik, tuvalet işlemleriyle aşırı uğraşma, inatçılık, cimrilik, karar vermede zorlanma ve düzensizlik görülebilir. Bu dönemi başarılı geçiren bireylerde, kendini kontrol etme, uyumlu

ilişkiler sürdürme, özgürce seçim yapabilme, karar verme özerkliğini sürdürme, çabalama, yeni denemelere girişme ve iş birlikçi yapıda olma gibi özellikler gelişir (Şahin, 2007).

1.1.3. Fallik Dönem

Bu dönem çocuğun cinsel kimliğinin gelişmeye başladığı 3-6 yaşlar arasına rastlayan dönemdir. Bu dönemde çocuk kendi cinsiyetini ve kendi cinsiyetinden başka bir cinsin var olduğunu fark eder ve cinsellikle ilgili sorular sormaya başlar. Çocuk bu dönemde sorduğu sorular yüzünden cezalandırılır veya ayıplanırsa cinselliğe karşı olumlu bir tavır geliştiremez, eğer bu konuda ailenin yaklaşımı doğal ve açık ise çocuğun bu ilgisini hoş karşılarlar ve çocuğun sorularına anlayabileceği açık cevaplar verirse sağlıklı bir cinsel kimlik oluşur (Eldeleklioğlu,2012). Fallik dönemde erkek çocuklar annelerine karşı ilgi duyarlar ve bu durumun kabul edilemez olması nedeniyle babanın onu cezalandıracağı kaygısı yaşarlar. Ayrıca annesinin şefkati için babayı bir rakip olarak görürler ve babaya karşı bir düşmanlık beslerler. Kız çocuklarda babalarına karşı bir bağlılık geliştirirler. Erkek çocuklarda oedipus karmaşası ile kız çocuklarda görülen elektra karmaşası bu dönemde yaşanan başlıca psikoseksüel karmaşalardır (Kaya, 2017). Sağlıklı bir fallik dönem; çocuğun kendi cinsel kimliğini benimsemesine, utanma duygusu yaşamadan meraklarını giderebilmeyi öğrenmesine yardımcı olur. Bu dönemi olumlu geçiren çocuklar hayatlarının ileriki dönemlerinde; bağımsız davranabilme, amaçlı olma ve sağlıklı bir cinsel yaşam özelliklerini geliştirir. Bu dönemi başarı ile atlatamayan bireylerde ise yetişkin yaşamında anne ve babadan kopamama, evlenememe, cinsel kimlikte güvensizlik ve sapmalar görülebilir (Karataş,2016).

1.1.4. Latans Dönem

Freud'a göre latans dönemde id' in istekleri geçici olarak bastırılmış saldırganlık dürtüleri ve cinsel çatışmalar minimuma indirilmiştir. Bu nedenle cinsel konulara olan merak ve ilgi azalır. Çocukların okula başlaması enerjilerini daha çok oyun ve öğrenmeye yöneltir. Çocuk bu dönemde öğrenmeye ilişkin beceriler geliştirir. Bu dönemin başarılı bir şekilde geçirilmemesi yani öğrenmeye ve hayata ilişkin bazı becerilerin öğrenilmemesi ileriki dönemlerde çeşitli problemlere neden olabilir (Geçtan, 2014). Bu dönemi başarı ile geçirenler aşâğılık duygusuna kapılmadan bağımsız olurlar.

Başarısız geçirenler ise içe dönüklük, öğrenmede başarısızlık ve obsesif karakter yapısı geliştirirler (Şahin 2007).

1.1.5. Genital Dönem

Bu dönem 12-18 yaş arasındaki dönemi kapsar. Haz bölgesi cinsel organlardır. Çocukların fizyolojik olarak olgunlaşması ve hormonların etkisinin artması bir takım dürtülerin güçlenmesine neden olur. Bu dürtülerin başında cinsel nitelikli olanlar gelir. Daha önceki gelişim evrelerine ait çatışmalar tekrar canlanır. Genital dönem bu tip çatışmalara çözüm yollarının arandığı dönemdir. Bu çatışmalar çözüme ulaştığında birey bir yetişkin kimliği kazanmış olur. Ergenin anne babasına olan bağımlılığından kopup, ailenin dışında karşı cinsten kişilerle ilişki kurmayı öğrenmesi bu dönemin temel amacıdır. Sosyalleşme, grup çalışmalarında yer alma, meslek seçimine yönelik planlar yapma ve evlenme isteği bu dönemde belirginleşir. Genital dönemde doğal ve geçici bir olgu olan kimlik bunalımının çözümlenememesi ya kişinin toplumdaki yerini saptayamamasına neden olur ya da kendi kimliğini benimseyememesine yol açar. Bu dönemdeki bunalım olumlu bir şekilde atlatıldığında bireyde üretken olma, olgunluk, karşılıklı sevgi ilişkileri kurma ve çalışma isteği görülür.(Yılmaz Esencan, Rathfisch,, 2017).

1.2. Erik Erikson: Psikososyal Gelişim Kuramı

Erikson da Freud gibi evre kuramcısıdır. Erikson Freud'dan farklı olarak psiko-sosyal gelişimi doğumdan ölüme kadargeçen süreçte sekiz evrede açıklamıştır (Çelen,2011). Erikson' un teorisi epigenetik teori olarak da adlandırılmaktadır. Erikson' a göre psiko-sosyal gelişim Türkçe karşılığı aşamalı oluşum ilkesi olan epigenetik ilkeye göre ilerler. Erikson, Freud'un psikoseksüel evrelerinde kullandığı temel kavramları kabul eder ancak Freud'un formülasyonunun yetersiz olduğunu belirtir. İlk olarak Erikson, Freud'un çocukların sosyalizasyon sürecine çok az önem verdiğini düşünmüş ve farklı kültürlerdeki davranış örüntülerinin önemine vurgu yapmıştır. İkinci olarak da ergenlikten sonra da gelişim dönemleri olduğunu savunmuş ve Freud'un bunu fark etmediğini ifade etmiştir. Bu sebeple Erikson ergenlikten sonraki dört dönemi de net bir biçimde tanımlamıştır (Tarhan ve Kılıç, 2015). Erikson' un değindiği bir diğer kavram benlik kavramıdır. Erikson; benliğin ilk işlevinin bir kimlik duygusu meydana

getirmek ve bunukorumak olduğunu belirtmiştir. Erikson kimliğin tanımını bireysellik ve biriciklik duygularıyla birlikte, geçmiş ve gelecekle bütünlük ve süreklilik duygusunu da içeren karmaşık bir içsel durum olarak yapmıştır. Kimlik bunalımı kavramını da Erikson ortaya atmıştır. Bu kavram güçlü bir kimlik duygusunun olmadığı zaman ortaya çıkan kafa karışıklığı ve çaresizlik anlamında kullanılmıştır (Burger, 2006).

Erikson' a göre insan hayatında sekiz kritik evre vardır. Her evrede de baş edilmesi gereken bir çatışma ve bir kriz bulunmaktadır. Bireylerin kimliklerini sağlıklı bir şekilde kazanabilmeleri için bu kriz ve çatışmaların başarılı bir şekilde atlatılması oldukça önemlidir. Bir evredeki sağlam temeller kendinden önceki evredeki krizin başarılı bir şekilde atlatılmasına dayandırılabilir. Bununla birlikte bir evredeki kriz tam manasıyla çözüme ulaştırılamazsa Freud'un kuramında belirttiğinin aksine kişi o evreye takılıp kalmaz fakat hayatının ileriki evrelerinde de bu krizin etkileri kriz çözümleninceye kadar devam eder ve problem yaratır.(Miller, 2008). Erikson kişilik gelişiminin gerçekleştiği bu sekiz dönemin evrensel özellik taşıdığını belirtir. Fakat bireylerin dönemlerdeki krizlerle baş etme ve problemlere çözüm bulma şekillerinin kültürel yapıya bağlı olarak çeşitlilik gösterdiğini ifade etmektedir (Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2016).

1.2.1. Temel Güvene Karşı Güvensizlik

Erikson' a göre sağlıklı kişiliğin temel yapı taşı güvendir. Temel güven oluşmadığı zaman ortaya çıkan güvensizliğin çözümü egonun ilk görevidir. Bebeklerde güven, destekleyici ilişkinin kalitesiyle oluşmaya başlar. Bebekliğin ilk evresinde çevreyi tanımada ağız kullanmasına, ağız yoluyla beslenmesine karşın görsel ve dokunsal duylarda oldukça önemlidir. Altıncı aydan sonra bebek sadece beslenme değil, annesiyle ya da bakıcısıyla iletişime geçmeye başlar. Bu dönemdeki ilişkinin güçlü ve destekleyici olması temel güven duygusunun oluşmasına, tam tersi zayıf ve kayıpların yaşanması güvensizlik duygusunun gelişmesine neden olur (Karataş,2016). Annesinin ya da bakıcısının kendisini sevdiğinden, onu bırakmayacağından emin olan bebek, annesine ya da bakıcısına ve bulunduğu çevredeki dünyaya güven duyar. Çocukta iyimserlik ve mutluluğun temelleri atılır. Bunu sonucunda çocuk kendisini sevmeye layık görür. Kendisine verileni almanın yanı sıra bir şeyler verebilmek için

lazım olan benlik temelini meydana getirir. Bunun tersi durum söz konusu olduğundaysa anne ya da annenin yerini alan kişi tarafından kabul edilmeyen, mesafeli davranışa maruz kalan yerinde ve zamanında ihtiyaçları şefkatle karşılanmayan çocukta içinde bulunduğu çevreye ve kendine karşı güvensizlik oluşur. Bu durum ilerleyen zamanlarda çözüme kavuşturuluncaya kadar tüm gelişim evrelerinde görülmeye devam eder.(Senemoğlu,2013). Yaşamın her döneminde biraz güvensizlik, yaklaşmakta olan tehlike ve sorunları fark etmek ve dürüst olan ve olmayan insanların ayırımına varabilmek için gereklidir. Ancak güvensizlik güven karşısında galip gelirse çocuk ya da daha sonraki yıllarda yetişkin engellenmiş, içine kapanık, şüpheli ve kendine güvensiz bir birey olabilir (Miller,2008).

1.2.2. Özerkliğe Karşı Utanç ve Kuşku

Bu dönemde çocuklar sosyalleşmenin ilk etkilerini hissetmeye başlarlar. Kendi kararlarını kendileri vermek isterler. Bu şekilde erken çocukluk döneminin esas gücü olan özerklik çözülmesi gereken gelişimsel bir kriz haline gelir (Tarhan ve Kılıç,2015). Kuşku çocuğun arkasında göremediği ancak kontrol etmesi gereken bilinmeyenle ilgilidir. Eğer temel güven duygusu yeterince gelişmemişse ya da kaybedilmişse, tuvalet eğitimi çok katı ya da çok erken başlatılmışsa veya çocuğun iradesi aşırı kontrolcü ebeveynler tarafından kırıldıysa kişinin öz kontrolüne ve bağımsızlığına karşı duyduğu kuşku ve utanç ortaya çıkar (Miller,2008). Aynı zamanda çocuklar aşırı bir koruma altına alındıklarında ya da dökmek, kirletmek, ıslatmak veya kırmak gibi ufak kazalar eleştirildiğinde kendilerini ve duygularını kontrol etmeye yönelik becerileri hakkında utanç ve kuşku duygusu geliştirebilirler (Kaya,2017).

1.2.3. Girişkenliğe Karşı Suçluluk

Bu dönemde çocuk kendine göre girişimlerde bulunabilir. Çocuğun girişimcilik konusunda gelişebilmesi için yaptığı girişimlerin desteklenmesi ve merakının giderilmesi gerekir. Eğer çocuk yaptığı davranışlardan ve ilgi duyduğu konulardan dolayı eleştiriye maruz kalırsa suçlanma eğilimli bir kişilik özelliği geliştirebilir (Gürses ve Kılavuz, 2011). Bu dönemde çocuğun bir birey olarak güçlü bir şekilde kendisine inanma duygusu başlar. Bir birey olarak neler yapabileceğini keşfetmeye çalışır. Bu dönemde çocuklar gün geçtikçe daha özgür bir biçimde çevresinde hareket etmeye başlar. Bu sebeple geniş ve limitsiz bir biçimde hedeflerini

gerçekleştirebilecekleri bir alan oluştururlar. Çocuklar bu dönemde anlamadıkları konuları tam manasıyla anlamaya çalışırlar ve birçok konu hakkında durmadan sorular sorabilirler. Çocukların hayal gücünde ve düşüncelerinde bir artış görülür (Arslan, 2008). Bu dönemde çocukların ev yaşamları bu tip girişken davranışları özendirir, çocukların sorgulama, deneme ve yanıtlarına olanak sağlayan, bir ana babalık tarzı ile nitelik kazanıyorsa bu girişkenlik duygusu gelişimi devam edecektir. Öte yandan eğer ana babalar çocuklara karşı kısıtlayıcı ve denetleyici iseler çocuklarında ketlenmeleri ve suçluluk duygusunu pekiştireceklerdir. Bu durum sağlıklı bir kişilik gelişimini erteleyecek ya da engelleyecek ve gelişimin bir sonraki evresinde ve sonrasında çocukları olumsuz yönde etkilemeyi sürdürecektir (Gander ve Gardiner, 2008).

1.2.4. Çalışkanlığa Karşı Aşağılık Duygusu

Eğitim hayatının başladığı bu dönemde okuma yazma ve matematik konuları öğrenilir. Çocuklar bu dönemde ailelerinin güvenli bölgelerinden çıkarak toplum içinde çalışma ve öğrenme alanında kendilerini kanıtlamaya çalışırlar (Erikson, 1968, Öztürk, 2002, Morsünbül ve Uçar,2017). Bu dönemde çocuğun okula başlamasıyla sosyal dünyası büyük ölçüde genişler. Anne ve babanın çocuk üzerindeki etkisi giderek azalırken arkadaşlar ve öğretmenin etkisi artmıştır. Çocukta bir işi planlama, arkadaşlarıyla ve öğretmeniyle işbirliği yapma ve bir işi başarabilme çok önemlidir (Senemoğlu,2013). Başarı ile sonuçlanan deneyimler çocuğa bir çalışkanlık, yeterlilik ve egemen olma duygusu kazandırırken, başarısızlık çocukta bir yetersizlik, aşağılık duygusu ve işe yaramazlık hissi uyandırır (Miller,2008). Başarıları fark edilmeyen ve desteklenmeyen, aşağılanıp küçük görülen çocuklarda kendilerini aşağı görme ve aşağılık duygusuna kapılma görülebilir. Bu dönemde çocuklarda çalışma isteği yaratmak ve başarılı olduklarını onlara göstererek başarılarını desteklemek gerekir (Karataş, 2016).

1.2.5. Kimlik kazanmaya karşı Rol Karmaşası

Bu dönemde ergen kimlik kazanmaya çalışır. Kimlik kazanmak için de çeşitli yollar dener, çeşitli tavır, söylem ve davranışlarda bulunur. Bu dönemde ergenlerden beklenti ben duygusunu kazanması yönündedir (Karataş,2017). Erikson' a göre bireyin kimlik gelişimi biyolojik süreç, çevre ve ego süreci olmak üzere üç sürecin etkileşim

ürünüdür. Biyolojik süreç yaşamın tamamında meydana gelen döngü içindeki değişiklikleri kapsar. Çevresel süreç bireyi yaşam boyu etkileyen çevresel faktörlerdir. Ego süreci ise hem biyolojik hem de çevresel süreçlerin entegrasyonunu sağlar (Çelen,2011). Bireyde hızla meydana gelen fizyolojik değişimler bilinmeyen cinsel dürtüleri olan yeni bir beden oluşturmuştur (Miller,2008). Ancak Erikson bedendeki bu değişikliklerin Genital içerikli bir karmaşaya yol açmadığını bu dönemde yaşanan karmaşanın daha çok psikolojik ve sosyal içerikli olduğunu belirtmiştir. Bu dönemde birey kim olduğunu ya da kim olmadığını keşfetmeye çalışır. Hem bedensel hem de zihinsel açıdan önemli bir ilerleme kaydeden ergen toplumsal, cinsel ve mesleki kimliğini bulmasına yardımcı olacak yeni roller arayışındadır (Erikson,1993, Yazgan İnanç ve Yerlikaya,2016). Erikson' a göre ergenlik döneminde kimlik bunalımı yaşamak gelişimin normal bir parçasıdır. Bu bunalım dönemi daha önce birey tarafından kabul edilmiş olan inançların, değerlerin ve fikirlerin sorgulanmasını değişik hayat tarzları ve inanç sistemlerinin keşfini içerir. Bu bunalım bireyin seçtiği bir inanç ve değer sistemine ve bir hayat yoluna bağlanmasıyla sonuçlanır (Arslan ve Arı, 2008). Güven duygusuna sahip ergenler sağlıklı bir kimlik geliştirebilmek için kendilerine model olacak yetişkinlere gereksinim duyarlar. Ergenlerin çevrelerinde özdeşim kurabilecekleri bireylerin olması çok önemlidir. Gençler bu dönemde kendileri için önemli olan veya beğendikleri bireyleri model alıp onları taklit ederek uygun bir kimlik geliştirmeye çalışacaklarıdır (Erikson, 2014). Erikson' a göre bu evrede birey bütün bu değişimlerle başa çıkmak zorundadır. Eğer bu dönem başarılı bir şekilde atlatılırsa yani birey başarılı bir kimlik edinirse kendine güvenen sağlıklı bir birey olur. Başarılı bir kimlik edinemediği takdirde kimlik bunalımı ve arayışı ileriki dönemlerde de sürer (Eldeliklioğlu, 2012).

1.2.6. Yakınlığa Karşı Yalıtılmışlık

Bireyin diğer insanlarla hatta kendisiyle psikolojik yakınlık kurması ancak kimlik kazanma evresinden çok iyi bütünleşmiş bir kimlikle çıktığında mümkün olur (Miller, 2008). Genç yetişkinlik döneminde bireyin başka kişilerle yakın ilişkiler kurması gerekmektedir. Yani bu dönemde bireyin aşması gereken çatışma “ yakınlığa karşı yalıtılmışlıktır.” Erikson' a göre yakınlık; bencil olmama, cinsellik ve derinlemesine adanma olmak üzere üç boyuttan oluşur. Erikson' a göre bu evrede

zorluklar yaşıyan kişiler genelde yalnızdırlar. Başka kişilerle iletişim kurmaktan korkarlar ve yalıtılmışlardır. Bu durumun nedeni daha önce ilişki kurma konusunda yaşanan başarısızlıktır (Karaçanta, 2015). Erikson yakınlığı bir bireyin kendini bir başkasında kaybederek kendini bulma süreci olarak tanımlamakta ve birine adanmayı gerektirdiğini ileri sürmektedir. Erikson' a göre birey bu dönemde yakın ilişkiler geliştiremezse yalıtılmışlık duygusu yaşarlar. Başkalarıyla anlamlı ilişkiler geliştirme yeteneğindeki eksiklikler bireyin kişiliğinde hasarlara neden olmaktadır. Bu durum bireyin engelleyici durumlarda kişileri yok saymalarına inkâr etmelerine veya saldırılara neden olmaktadır (Santrock, 2016). Bu evrede krizlerin başarıyla atlatılması diğer bireylerle fiziksel, entelektüel ve duygusal seviyede başarılı ilişkiler kurulmasıyla sonuçlanır (Kocatepe, 2015).

1.2.7. Üretkenliğe Karşı Durgunluk

Yaşamın bu evresi en uzun evre olabilir çünkü bireyin ebeveynlik ve iş başarıları ile kendisinden daha fazla yaşayacak bir şeyler üretme olanağını kapsar. Bu dönem bireyin tüm üretkenliğini içine alan ve genç yetişkinlikten yaşlılığa kadar uzanan bir dönemdir. Bu evrenin yaşamda doyuma ulaşma duygusunu sağlamada önemli bir yeri vardır. Bu evrenin olumsuz çözümü ya da çözümsüzlüğü; durgunluk, sıkılma, yoksullaşma duygularıyla ve bireyin fiziksel ve psikolojik gerileyişle aşırı ilgilenmesiyle kendini gösterir (Onur, 2014). Kadınlar ve erkekler orta yaşlarına doğru artık kendilerinden sonra gelecek nesli yönlendirmekle alakadar olmaya başlarlar. Anne babalar yaşamlarını çocuklarını biçimlendirerek zenginleştirirler. Kendi çocuğu olmayan yetişkinlerde gençlerle etkileşime girerek, gençlerle çalışarak ya da yeğenlerini yetiştirmede etkin bir rol oynayarak bu zenginliği yaşamaya çalışırlar. Böyle bir üretkenlik duygusu geliştiremeyen yetişkinler hayattaki amaçlarını sorguladıkları ve boşluk duygusu yaşadıkları bir durgunluğa girebilirler (Burger, 2006).

1.2.8. Benlik Bütünlüğüne Karşı Umutsuzluk

Bu dönemde yaşamın sınırlı olduğu ve ölüme yaklaşıldığı duygusu giderek artan bir şekilde yaşanır. Bu duygular çoğu zaman emekliye ayrılma ya da bir sağlık problemiyle daha da artar. Bu dönemdeki en önemli görev kişinin kendi yaşamını ve elde ettiklerini değerlendirerek yaşamının tarih içinde anlamlı bir serüven olduğu sonucuna ulaşmasıdır. Önceki evrelerdeki başarılar ve kazanımlar bu bunalımın

atlatılmasında önemli bir rol oynar. Bu dönemin olumsuz çözümü ise çaresizlik ve umutsuzluk duygularıdır (Onur,2014). Bireyin geçmişine ait anıları ve düşünceleri iyi geçirilmiş bir yaşam örüntüsü oluşturuyor ve doyum sağlıyorsa benlik bütünlüğü oluşacak aksi durumda kişinin hayatının toplam değeri ile ilgili geçmişe dönük düşüncelerinin olumsuz olmasına bu da umutsuzluk duygusuna neden olacaktır (Kaya, 2017, Santrock, 2016).

1.3. Marcia: Kimlik Statüleri Kuramı

Erikson kimlik kavramını tanımladığında, ergen gelişiminin daha iyi anlaşılabilmesi konusunda bir adım daha ileriye gitti ve ergenlikte ortaya çıkan benlik algısı gelişimi ile ilgili araştırmaların ciddi oranda artmasını sağladı. James Marcia' nın araştırmaları bu araştırmalar içinde en etkileyici olanıdır. Marcia 'ya göre bireyin olgun bir kimliğe sahip olmadan önce iki kıstası karşılaması gerekir. Bu kıstaslar: kişi birtakım krizler atlatmalı ve bağlılık sergilemelidir (Dolgin, 2014). Bir kimliğe sahip olma görevi irdelemeyi, sorgulamayı ve karar verme sürecini gerekli kılar. Araştırma boyutu bireyin seçenekleri tanımasını içerir. Davranışı yönlendiren anlamlı bir tercihi barındıran boyut ise karar verme boyutudur. Ergenin kimlik gelişimini sağlayan ise kişiler arası ve ideolojik alanlarda alternatifleri araştırması ve karar vermesidir. İdeolojik alanda politik seçimler, dini inançlar, felsefi yaşam biçimi ve meslek seçimi yer alır. Kişiler arası alanda ise cinsiyet rolü, arkadaşlık, flört ve boş zaman etkinlikleri gibi alanlar yer almaktadır (Marcia,2002).

Marcia' nın kimlik statüsü kuramında ergenin benlik yapısını açıklayan dört farklı kimlik statüsü vardır. Bunlar; başarılı, askıya alınmış (moratoryum) ipotekli ve dağınık kimlik statüleri olarak adlandırılmıştır. Her bir kimlik statüsü aslında devam etmekte olan bir süreçtir. Aralarında bir ardışıklık olduğu düşünülse de bu statülerden hiçbiri bir diğeri için kaçınılmaz ve gerekli değildir. Statüler arsında geçişler olabilir. İnsan yaşamı içinde roller değişirse kimlik durumu da değişiklik gösterebilir. Ayrıca bir birey aynı anda birden fazla kimlik statüsünün özelliklerini taşıyabilir (Muuss, 1996). Marcia kimlik statülerini belirlerken yapılandırılmış görüşmelerde meslek, din ve siyasi ideoloji alanlarındaki kriz ve kararlılık hakkında bilgi toplamıştır. Ergenlik dönemindeki kimlik statüleri kimlik gelişim sürecinin çıktılarıdır. Başarılı kimlik

statüsündeki bireylerin krizlerden sonra kararlılığa ulaştıklarını, moratoryum kimlik statüsündeki bireylerin araştırma ya da kriz aşamasında olduklarını ve geçici kararlılık gösterdiklerini, ipotekli kimlik statüsünde olanların hiç kriz yaşamadıklarını ve ebeveynlerine bağlı karar verdiklerini, başarısız kimlik statüsündeki bireylerin kararsız olduklarında kaygı yaşamadıklarını ve kriz sürecine girmediklerini ifade etmiştir (Çelen,2011).

1.3.1. Başarılı kimlik statüsü

Başarılı kimlik statüsündeki bireyler araştırma sürecini etkin bir şekilde yaşamış ve çeşitli rolleri deneyip bağlanmalar oluşturmuşlardır. Bu statüdeki bireyler belirli yönelimleri gerçekleştirmiş ve seçenekleri irdelediği bir dönemi geçmiş demektir. Bu kimlik statüsündeki kişiler kimlik bunalımını başarı ile çözümlenmişlerdir. Bu statüdeki bireyler kendileriyle barışıklardır. Kendi sınırlılıklarını, düşüncelerini ve kapasitelerini kabul ederler. Başarılı kimlik statüsündeki bireyler bir kimlik bunalımı atlattıkları ve inançlarına ve hedeflerine dair bireysel kararlar vermişlerdir (Atak,2013). Kişi bir kimlik oluşturduğu zaman kendisini tanımlamış olur. Bir dine, politik bir ideolojiye ve işine bağlılık duyar. Kişinin kendisi, yetenekleri, sahip olduğu olanaklar ve sınırları arasında bir uyum oluşur (Dolgin,2014).

1.3.2. Askıya Alınmış Kimlik statüsü

Bu statüdeki bireyler etkin bir şekilde olası seçenekleri araştırır. Ancak belirgin bir şekilde içsel yatırımım yapmazlar (Marcia, 1989; 1994). Bu kimlik statüsüne sahip bireyler herhangi bir sorumluluk alma ve karar verme konusunda henüz kendilerinin hazır olmadıklarını düşünürler ve buna bağlı olarak bir erteleme süreci yaşarlar. Ergenlik önce alternatifleri keşfetme sonra bağlılıklara sahip olma sürecidir. Bu statüdeki bazı bireyler sürekli krizler yaşarlar. Buna bağlı olarak da kafaları karışır, memnuniyetsiz ve tutarsız olurlar (Schwartz, 2005). Marcia' ya göre (1989; 1994) başarılı kimlik için askıya alınmış kimlik bir ön koşuldur. Askıya alınmış kimlik statüsündeki birey için dünya; sabit, kontrol edilebilir ve hoş bir yer değildir. Bu bireyler başta hükümet, politika ve eğitim olmak üzere her şeyi değiştirmek isterler.

1.3.3. İpotekli Kimlik Statüsü

Bu statüye sahip bireyler bir bunalım yaşamamışlardır fakat bir karara varmış gibi görünmektedirler (Bacanlı,2009). İpotekli kimlik statüsündeki bireylerde bir araştırma eksikliği mevcuttur. Araştırma yapmaktansa başkalarının kendileri yerine karar vermesini tercih ederler. Ne kendi yönlerini çizebilirler ne de belirleyebilirler (Gönül, 2008). Bu bireylerin çocuk merkezli aile ilişkilerinin yoğun olarak görüldüğü ailelerden geldikleri, bir başka deyişle bağımsız karar vermelerine fırsat verilmeyen ailelerin yetiştirdiği çocuklar olduğu görülmektedir (Bacanlı, 2009). İpotekli kimlik statüsündeki bireyler otoriter, sabit fikirli ve katı görüşlü olmalarıyla tanınabilirler. Bu bireylerin olumsuz durumlara karşı benlik saygıları savunmasızdır. Bu statüdeki bireylerin diğer statüler içerisinde en az kaygı yaşayan grup oldukları görülmektedir (Marcia,1993).

1.3.4. Dağınık Kimlik Statüsü

Bu statüye sahip bireyler bir kriz döneminden geçmemişlerdir ve bir mesleğe, dine, politik görüşe, cinsiyet rolüne ya da davranış standardına bağlı değillerdir (Archer ve Waterman, 1990). Bu statüdeki bireyler inançlara, değerlere, mesleğe, cinsel davranışlara, ideolojiye bir bağlılık geliştirmemişlerdir (Muuss,1996). Bu bireylerin bağımsızlıkları ve benlik saygıları düşüktür. Bilişsel yapıları moratoryum ve ipotekli kimlik statülerine göre daha az karmaşıktır (Kroger, 1989). Dağınık kimlik statüsüne sahip bireyler herhangi bir bağlanma yaşamadıkları için dışarıdan gelebilecek etkilere de açıktırlar. Bu sebeple de ellerine geçen fırsatları amaçsız bir şekilde değerlendirmek isterler. Kimlik dağınıklığı uzarsa kişilik dağılması meydana gelebilir. Bu da psikopatolojiye yol açabilir (Atak,2011).

1.4. Waterman' In Kimlik Statüleri Modeli

Waterman kimlik statüleri modelini kimlik gelişiminin aşamalı olarak güçlenmesine dayandırır (Ergin,2015). Waterman (1982) kimlik statüleri arasında geçişler olduğunu ve bu geçişlerin ilerleme ya da gerileme şeklinde olabileceğini ileri sürmüştür. Dağınık kimlik statüsüne sahip bir birey birçok kimlik seçeneğini ciddi bir şekilde araştırmaya başlayıp moratoryum kimlik statüsüne geçebilir; karşılaştığı ilk seçeneği, diğerlerini hiç araştırmadan, kabullenip bu seçime sapanıp ipotekli kimlik

statüsüne geçebilir. Böylece kimlik problemiyle ciddi bir şekilde ilgilenmek yerine dağınık kimlik statüsünde kalabilir (Waterman,1999). Moratoryum kimlik statüsüne sahip bireyler başarılı kimlik statüsüne geçiş yapabilirler ya da dağınık kimlik statüsüne gerileyebilirler. Başarılı kimlik statüsündeki bireyler yine bu statü de kalabilirler, moratoryum kimlik statüsüne dönebilirler yada dağınık kimlik statüsüne gerileyebilirler (Kroger, 2004). Waterman, Marcia' nın kimlik statülerini belirlemede kullandığı bağlanma ve seçenekleri araştırma değişkenlerine yeni bir değişken olarak ifade ediciliği eklemiştir. İfade edicilik bireylerin kendilerini uygun benliklere göre tanımlayıp o şekilde hayatlarını devam ettirmelerini içeren bir kavramdır. Waterman ifade ediciliği ekleyerek Marcia'nın kimlik statülerini ifade edici başarılı kimlik statüsü ve ifade edici olmayan başarılı kimlik statüleriyle birlikte yediye çıkarmıştır(Waterman,1999; Atak,2011).

Waterman modelinde kimlik ile ifade edicilik arasındaki ilişkiyi öne çıkarmıştır. Waterman kimlik duygusunun olumsuz ya da olumlu olmasının optimal psikolojik işlevin faydalılığını gösterdiğini ileri sürmüştür. Waterman' a göre en uygun psikolojik işlevin dört ölçütü vardır. Bunlar; optimal psikolojik nitelikler kişisel iyi olma duygusunu sağlamalıdır, optimal psikolojik nitelikler bireyin belirlediği hedefi gerçekleştirmesine yardım etmelidir, optimal psikolojik nitelikler sosyal kabulü sağlamalıdır, optimal psikolojik nitelikler sosyal amaçlara hizmet etmelidir (Atak,2011).

1.5. Berzonsky'nin Sosyal-Bilişsel Kimlik Stilleri Modeli

Berzonsky (1992) kimlik gelişiminde hem bilişsel hem de sosyal süreçleri dikkate alarak bir kimlik modeli geliştirmiştir. Berzonsky'nin geliştirdiği modele göre kimlik sadece psiko-sosyal bir yapı değildir; kimlik bireyin tecrübelerini kendi benliğine ait bilgileri yorumlamasını sağlayan bilişsel bir yapıdır. Aynı zamanda kimlik bireyin günlük hayatında nasıl davranması gerektiğini bireye gösteren bir çerçeveyi içine alır. Birey davranışlarını bu çerçeveye göre yapar. Bunların yanında kimlik hayatın anlamı, önemi ve amacı hakkındaki sorulara cevap bulmasına yardımcı olan zihinsel bir yapı sağlar (Berzonsky,1992). Bireyler tarafından oluşturulan bu bilişsel temelli kimlikler ya da bireylerin kimlik stilleri, karşı karşıya gelinen problemleri çözmek, tecrübelerini yorumlamak ve bir şeylere inanmak gibi işlevleri de bireyler için sağlar. Bu işlevler gerçeklik ve benlik düşüncesinin tutarlı bir biçimde devam

ettirilmesini ve benliğe ait bilgilerin kodlanmasını sağlar (Berzonsky, 2007). Berzonsky' nin sosyal-bilişsel kimlik stilleri modeline göre farklı kimlik statüleri farklı sosyal bilişsel süreçleri barındırmaktadır. Bu modelde bireyler karar verme, problem çözme ve kimlik konuları ile ilgilenmede değişik stratejiler izlerler. Bu stratejiler, bilgi yönelimi, norm yönelimi ve kaçınma yönelimi olmak üzere üçe ayrılmaktadır (Berzonsky,1992).

1.5.1. Bilgi Yönelimli Kimlik Stili

Bu kimlik stiline sahip bireyler, kimlikleriyle ilgili kararları almadan ve bağlanma yapmadan önce benlikle ilgili araştırma yaparlar. Bu bireyler yaptıkları araştırma sonucunda kendine uygun buldukları bilgileri kullanırlar. Bilgi yönelimli kimlik stili Marcia'nın kimlik statüsü sınıflamasında başarılı ya da moratoryum kimlik statüsünde yer alır. Bilgi yönelimli kimlik ile yeni düşüncelere açıklık, değer ve eyleme açıklık arasında pozitif bir ilişki vardır(Berzonsky, 1996).

1.5.2. Norm Yönelimli Kimlik Stili

Bu kimlik stiline sahip bireyler, değer verdikleri başka insanların değerlerini ve beklentilerini takip ederek onların yönlendirmelerine uyarlar. Ailelerin ya da toplum içinde değer gören insanların beklentilerini ve isteklerini dikkate alırlar. Bu bireyler için öncelikli amaç değer ve inançlarına karşı tehdit oluşturabilecek bilgilere karşı mevcut bakış açılarını korumaktır. Belirsizliğe tolerans göstermezler. Bilişsel kapanma düzeyleri yüksektir. Değişime karşı dirençli bir yapıları vardır (Berzonsky,2007). Marcia'nın kimlik statüleri sınıflamasında bu bireyler ipotekli kimlik statüsüne denk gelmektedirler.

1.5.3. Kaçınma Yönelimli Kimlik Stili

Bu kimlik stiline sahip bireyler problem ve kararla karşılaşmaktan kaçınırlar ve kararlarını ertelerler. Birey bu durumu yeteri kadar uzun bir zaman ertelerse, fiziksel ve sosyal bilişsel istekler tarafından davranış etkilenir. Bu şekildeki bir bağlam benlikte özel düzenlemeler gerektirir. Bu kimlik stiline sahip bireyler, kimlik yapılarında uzun süreli ve kalıcı düzeltmeler yapmak yerine geçici ve kısa süreli düzenlemeler yaparlar. Kaçınma yönelimli bireyler Marcia'nın modelindeki sınıflamada dağılık kimlik statüsüne denk gelmektedirler (Berzonsky,1992; 1996; 2007).

1.6. Beliren Yetişkinlik

Gelişim bir bütün olarak incelendiğinde ergenlik ve yetişkinlik arasında geçen süre bireyin yetişkin olarak nitelenebilmesi için oldukça önemlidir. Bu durumda yetişkinlik süreci ergenlik dönemi ile başlamakta ve bireyin kendini yetişkin olarak görmesiyle son bulmaktadır. Fakat sadece bireyin kendini yetişkin olarak hissetmesi yetmez. Bireyin ailesi ve çevresi hatta daha geniş bir çerçeveden bakıldığında içinde yaşadığı toplum ve ülkede geçerli olan kanunlarında bireyi yetişkin olarak görmesi gerekir. Bireysel ve çevresel süreçler beraber değerlendirildiğinde; bireylerin sorumlulukları, toplumda ve ailede tanınan ayrıcalıklar bireylerin yetişkin olup olmamalarını değerlendirmeleri de önemlidir (Bacanlı ve Terzi, 2015). Kültürel farklar yetişkinliğin belirlenmesinde farklı kriterler ve farklı geçiş işaretlerine önem verilmesine sebep olabilir (Arnett, 2000). Yetişkin olmak çağdaş toplumlarda gittikçe karmaşık bir yapı haline gelen ve çeşitlenen bir süreçtir. Yetişkin olmanın yaşı ve ölçütleri günümüzde sürekli değişime uğramaktadır. Bilimsel çalışmalar birçok farklı kuramlarla yetişkinliğin ne olduğunu ve yetişkinliğe geçişin nasıl olduğunu açıklamışlardır. Bunların içinde beliren yetişkinlik farklı bir yaşam dönemi önerisiyle yeni bir yaklaşım olarak ortaya çıkmıştır (Atak ve ark., 2016). Ergenlik ile genç yetişkinlik arasındaki dönem beliren yetişkinlik dönemi olarak tanımlanmaktadır. Arnett (2000; 2004). Erikson' un, Keniston' un ve Levinson'un gelişim ile ilgili yaklaşımlarını esas alarak 18 – 25 yaş aralığındaki döneme beliren yetişkinlik dönemi adını vermiştir. Adı geçen bu dönem sanayileşmiş toplumlardaki birçok birey için büyük bir değişimin yaşandığı çok önemli bir yaşam dönemi olarak kabul edilmektedir. Beliren yetişkinlik dönemindeki bireyler genellikle kendilerini ergen olarak görmemekte fakat tam anlamıyla bir yetişkin olduklarını da düşünmemektedirler (Arnett,2000). Bu dönemde demografik değişkenlerle ilgili olarak en fazla değişim evlenme, anne-baba olma ve yükseköğrenime devam etme konularında olmaktadır (Arnett, 2004). Beliren yetişkinlik dönemi de bütün gelişimsel dönemler gibi kendine has özelliklere sahiptir. Arnett' e göre (2004) beliren yetişkinlik döneminin beş temel özelliği vardır. Bu özelliklerin ilki bu dönemin bir kimlik arayışı dönemi olmasıdır. Ergenlik dönemindeki kimlik kazanma çalışmaları kimlik kazanımının ergenlik dönemi ile başladığını fakat ergenlik sonrasında da devam ettiğini göstermektedir. Beliren yetişkinlik dönemindeki bireyler iş, dünya görüşü ve romantik ilişki konularında kimlik arayışlarını sürdürmektedirler. Beliren

yetişkinliğe has bir başka özellik ise bu dönemin bir istikrarsızlık dönemi olmasıdır. Bu dönemde sık sık iş değişiklikleri, romantik bir ilişkiye başlama ve bitirme ve ev değiştirme gibi istikrarsızlıklar görülebilmektedir. Bu dönemin üçüncü özelliği, bireylerin kendine odaklı olduğu bir dönem olmasıdır. Bu dönemde bireyler kendi kararlarını verme zorunluluğu hissetmekte, kendi kararlarını yaşamakta, yaşama karşı kendilerini hazırlamakta ve kendi ayakları üzerinde durmayı öğrenmektedirler. Bu dönemin diğer bir özelliği sonsuz olanaklar dönemi olmasıdır. Bu dönemdeki bireylerin hayatlarını değiştirebilmek için çok fazla imkanları, beklentileri ve geleceğe dair umutları vardır. Beliren yetişkinlik döneminin beşinci ve son özelliği ise bu dönemdeki bireylerin arada kalmışlık hissi yaşıyor olmalarıdır. Bireyler bu dönemde ergenlik ile yetişkinlik hissi arasında gidip gelmektedirler (Atak ve ark., 2016). Yukarıda bahsedilen beş özelliği detaylı şekilde açıklamada yarar olacaktır.

1.6.1. Beliren yetişkinlik Kimlik Arayışının Yoğun Olarak Yaşandığı Bir Dönemdir

Beliren yetişkinlik dönemindeki bireyler yaşamlarının birçok alanında “ Ben kimim?” sorusuna yanıt aramaktadırlar. Yani kendi kimliklerini keşfetmektedirler. Bu dönemde kimlik keşfi üç temel alanda kendini hissettirmektedir. Bunlar: aşk, iş ve dünya görüşünden ibarettir (Arnett,200). Bu alanlardaki karar verme ve deneme süreçlerinin başlaması ergenlik dönemine rastlamakla birlikte tam olarak belirginleşmesi beliren yetişkinlik döneminde olmaktadır (Atak ve Çok,2010). Aşk açısından bakıldığında ergenlerden farklı olarak beliren yetişkinler şu anda kiminle hoş vakit geçireceklerine odaklanmaktan ziyade ilişkileri daha derinlemesine yorumlamaktadırlar. Beliren yetişkinler ilişkilerinde “ Ben nasıl bir insanım ve ben yaşamım boyunca nasıl bir insanla birlikte olabilirim ?” gibi kimliğini keşfetmeye yönelik bir sorunun cevabını aramaktadır (Arnett,2004). Çalışma iş hayatında da ergenlik dönemindeki deneme niteliğinde olan geçici araştırmalar beliren yetişkinlik döneminde yerini daha ciddi araştırmalara bırakır. Ergenlik dönemindeki bireyler çalışmayı sadece para kazanmanın ve boş zamanlarını değerlendirmenin bir yolu olduğunu düşünürler. Beliren yetişkinler ise iş imkânlarını ve onları iş hayatına hazırlayacak eğitim seçeneklerini araştırırken kimlikleri açısından önemli olabilecek konuları da araştırırlar. Farklı seçenekleri ve işleri deneme neticesinde beliren

yetişkinler kendileri hakkında çok fazla bilgi edinirler (Arnett,2000; 2004). Dünya görüşü açısından bakacak olursak, Arnett (2004) yapmış olduğu çalışmalarla beliren yetişkinlik döneminde bireylerin dünya görüşünde birtakım değişiklikler olduğunu ve bu değişikliklerin beliren yetişkinlik döneminin bir özelliği olduğunu yaptığı çalışmalarla ortaya koymuştur. Bilişsel yapıdaki değişiklikler dünya görüşündeki değişikliklerin kaynağını oluşturmaktadır. Bireyler üniversite eğitimlerine başladıklarında dünya görüşlerini çocukluk ve ergenlik döneminde öğrendikleri ile ortaya koymaktadırlar. Üniversite eğitimi bireylere birden fazla dünya görüşü olduğunu göstermektedir. Üniversite eğitimi boyunca bireyler bütün dünya görüşlerini anlamaya çalışırlar. Üniversite eğitiminin sonucunda kendilerine uygun dünya görüşüne karar vermektedirler (Arnett ve Jensen, 2002).

1.6.2. Beliren Yetişkinlik Dönemi Bir İstikrarsızlık Dönemidir

Beliren yetişkinlik dönemi oldukça dolu ve yoğun yaşanan, fakat kendi içinde oldukça fazla değişkenliğin yaşandığı bir dönemdir (Arnett,2004). Bu değişkenlik ve istikrarsızlık bu dönemin olması gereken bir özelliği olarak görülmektedir (Arnett,2007a). Beliren yetişkinlik dönemindeki bireyler ergenlik döneminden yetişkinliğe geçişte pek çok yol çizeceklerini bilirler. Birçoğunun da kendisi için seçtiği bir yol bulunmaktadır. Bununla birlikte bu dönemdeki bireylerin hemen hepsi bu dönem boyunca planlarını birçok kez gözden geçirirler. Bu planların içeriğine bakıldığında gerek eğitim hayatı gerekse ile ilgili olduğu görülür. Beliren yetişkinler bu bağlamda üniversite hayatına başlama ve bir bölüm seçme, zamanla seçtiği bu bölümden doyum almayıp bölüm değiştirme; daha fazla gelir getiren işlere ve mesleklere yönelmek gibi planlarda değişiklikler olabilmektedir. Bu dönemde bireyler erkek ya da kız arkadaşlarıyla birlikte yaşama planını yaparlar ve yaptıkları bu planı hayata geçirmeye başlarlar. Bu bireylerle gelecekte birlikte yaşamayı düşünmüşlerdir. Fakat belli bir süre sonra ortak bir geleceklerinin olmadığını fark ederler. Bu alandaki planlarını yeniden gözden geçirirler. Bu durumda büyük ihtimalle ilişkilerini bitirip yeni insanlarla tanışırlar. Bu bir döngüdür. Yaşanan bütün bu deneyimler bu dönemi bir değişiklik ve istikrarsızlık dönemi haline getirir (Arnett,2000; 2004).

1.6.3. Beliren Yetişkinlik Dönemi Bireyin Kendine Odaklandığı Bir Dönemdir

İnsan yaşamında kendine odaklanmanın en fazla olduğu dönem beliren yetişkinlik dönemidir. İnsanlar bu dönemde hayatın birçok alanında kendi başlarına kalmışlardır. Kararlarının çoğunu kendileri vermek ve hayatlarını idare etmek zorundadırlar (Arnett,2004). Beliren yetişkinler ne ergenler ve çocuklar gibi günlük yaşamlarını ailelerinin yaptıkları plana uydururlar ne de yetişkinler gibi patronlarının, eşlerinin ve çocuklarının sorumluluklarını üstlenerek yaşamlarını devam ettirirler. Beliren yetişkinler tüm bu sorumluluklardan ziyade kendilerine odaklı bir hayat sürmektedirler (Arnett,2007b). Bu kendine odaklanma bir bencillik olarak algılanmamalıdır. Çünkü bu dönem boyunca kendine odaklanma sağlıklı bir özelliktir ve geçicidir. Kendi üzerlerinde yoğunlaşan beliren yetişkinler böylelikle günlük hayatta becerilerini geliştirerek kim olduklarını ve hayattan isteklerinin neler olduğunu çok daha iyi fark ederler. Böylelikle yetişkin hayatının temelini atmış olurlar (Atak ve Çok, 2010).

1.6.4. Beliren Yetişkinlik Dönemi Ergenlik ve Yetişkinlik Arasında Bir Geçiş ve Kendini Arada Hissetme Dönemidir

Beliren yetişkinlik döneminin değişkenliği ve arayışları bu döneme bir geçiş dönemi özelliği kazandırır. Bu dönem ergenlikle genç yetişkinlik dönemi arasında kalan bir dönemdir. Bu dönemdeki bireyler henüz kendi ayakları üzerinde durmayı başaramadıkları için yetişkin olarak görülmezler. Bununla birlikte ergenlik döneminin bağımlılıklarını yaşamadıkları için ergen de sayılmazlar. Yani yetişkinliğin sorumlulukları ve ergenliğin sınırları bu dönemin bir ara dönem olmasını ve bu dönemin değişkenliklerini doğurur (Arnett,2004). Bu özelliklerinden dolayı beliren yetişkinler ergen olmadıkları gibi yetişkin de değildirler. Kendilerini yetişkin olma yolunda ancak tam olarak ulaşamadıkları bir ara dönem bir geçiş dönemi içinde hissederler. Bir yetişkin olup olmadıkları sorulduğunda hem evet hem de hayır şeklinde cevap verirler. Otuzlu yaşların sonu ile ellili yaşlarda bu belirsizlik duygusu yok olur ve tam olarak yetişkinlik duygusu gelişir (Arnett,2007c).

1.6.5. Beliren Yetişkinlik Fırsatlar Dönemidir

Beliren yetişkinlik dönemindeki bireyin hayatındaki çok az şey tam olarak kesindir ve gelecek için çok fazla olasılık vardır. Bu sebeple bu dönem büyük beklenti ve umutlar dönemidir (Atak ve Çok, 2010). Bu dönemdeki bireyler birçok konuda planlar yapar ve hayaller kurar. Bireyin, yaptığı bu planları hayata geçirmek için umut ve beklenti düzeyleri hem pozitif hem de oldukça yüksektir. Bu noktada beliren yetişkinler geleceğe bakarlar ve iyi bir maaş, doyum verici bir iş, yaşam boyu süren bir evlilik ve ortalamadan daha mutlu çocukları gözlerinde canlandırırlar (Arnett,2000; 2003; 2004). Bu dönemdeki bireyler hayalini kurdukları işe kavuşamadıklarında, yaşam düzenlerini bozacak hatalar yaptıklarında, boşandıklarında veya yaşamlarında ciddi bir mücadelenin içinde olduklarında bile sonuçta bunu kontrol altına alabileceklerine inanmaya devam etmektedirler. Kısacası bu dönem umutların oldukça yüksek olduğu bir dönemdir (Arnett, 2004; Ergin,2015).

Diğer yandan, insan gelişimine ve yetişkinlik dönemine farklı yaklaşımlar da bulunmaktadır. Levinson (1978) yetişkin gelişimini Arnett (2000)ten farklı bir yaklaşımla ele almaktadır.

1.7. Daniel J. Levinson: Yaşam Yapısı Kuramı

Levinson yetişkin gelişimini yaşam süresi veya akışı çerçevesinde açıklamıştır (Levinson,1978; 1986). Levinson kuramını orta yetişkinlik dönemindeki erkekler inceleyerek oluşturmuştur ve kuramına bireysel yaşam yapısı kuramı demiştir. İleriki yıllarda buna ilk yetişkinlik ve orta yetişkinlik dönemindeki kadınları da ekleyip kuramını geliştirmiştir (Aktu,2016). Levinson (1986) yetişkin gelişiminin bir çok faktörden etkilendiğini ve disiplinler arası incelenmesi gerektiğini belirtmiştir. Bireysel yaşam yapısı kuramı; *yaşam akışı*, *yaşam döngüsü*, *yaşam yapısı ve yetişkin gelişimi* olmak üzere dört kavramın önemini vurgulamaktadır (Acar ve Kılınç,2017).

1.7.1. Yaşam Akışı

insanlar hayatlarının başlangıcından bittiği güne kadar olan süreçte gelişimlerini somut olarak sürdürürler. Bu süreç içerisinde görülen somut özelliklerin tamamına yaşam akışı denir. Yaşam akışı basit bir şey değildir; niteliksel olarak farklılaşan evreleri vardır.

Yaşam akışı kavramı; yaşam içerisindeki kararlılığı, sürekliliği, süreksizliği, değişimi, düzenli ilerlemeleri ve dalgalanmaları içinde barındırır (Eryılmaz,2015).

1.7.2. Yaşam Döngüsü

Yaşam döngüsü yaşam akışı düşüncesinin ötesindedir. Döngü imgesi bireyin yaşam akışında alttan alta bir düzenin var olduğunu telkin etmektedir. Her bireysel yaşam tektir fakat her birey aynı temel sırayı izleyerek yaşar (Onur, 2014). Her bireyin dahil olduğu yaşam döngüsü yapısı; ön yetişkinlik, ilk yetişkinlik, orta yetişkinlik ve ileri yetişkinlik dönemlerini kapsamaktadır. Her dönemin son beş yılı bir sonraki dönem için bir hazırlıktır. Bütün bu dönemler içinde bireylerin yaşam yapısına katkı yapacak olan; biyolojik, psikolojik ve sosyal özellikler bulunmaktadır(Levinson, 1986).

1.7.3. Yaşam Yapısı

Yaşam yapısı kavramı bir bireyin belirli bir zamandaki yaşamının temelini oluşturan örüntüyü tanımlayan kavramdır. Yaşam yapısının evrimleşmesine bağlı olarak yetişkin gelişiminde; ön yetişkinlik, ilk yetişkinlik, orta yetişkinlik ve ileri yetişkinlik olmak üzere dört dönem ortaya çıkar. Bu dört dönemin her birinde yaşantı ve ilişkilerimiz vasıtasıyla bir yapı kurarız ve hayatımızı bu yapı çerçevesinde şekillendiririz. Bireyler için yaşam yapısını kurmak zor ve zahmetli bir iştir. Yaşam yapısını kurma genelde 5 ya da 7 yıl sürer. Bir yaşam yapısı herhangi bir zamanda birden çok ve çeşitli öğeler içerebilir. Fakat bunlardan sadece bir ya da ikisinin bu yapıda temel bir yer tuttuğu görülür. Evlilik aile ve iş bir bireyin yaşamının temel öğeleridir. Bireylerin yaşam döngüsü içinde oluşturdukları yaşam yapısı içinde bulunulan dönemle birlikte gelişmektedir. Yani bireyin doğasındaki periyodik değişim ile yaşam yapısı sürekli bir etkileşim ve değişim halindedir (Eryılmaz,2015, Acar ve Kılınç, 2017).

1.7.4. Yetişkin Gelişimi

Yetişkin gelişimi yaşam döngüsü içerisinde geçiş evreleri ve yerleşik evreler olarak dokuz dönemden meydana gelmektedir (Aktu, 2016). İlk yetişkinlik 17-33 yaş aralığını kapsayan dönem yaşam akışımızdaki yapıları temsil eder. 33-45 yaş aralığını kapsayan oluşturduğumuz yapıları sorguladığımız ve orta yetişkinlik dönemine hazırlık yaptığımız süreçtir. Aynı şekilde 40-55 arasını kapsayan süreçte orta yetişkinlikte

oluşturulan yapıları temsil eder. 55- 65 yaş aralığı ise orta yetişkinlikte oluşturulan yapıların sorgulanması ve ileri yetişkinliğe hazırlığın yapıldığı dönemdir. Kısacası dönemler arası geçişler oluşturulan amaçların gerçekleşmesiyle mümkün olmaktadır (Acar ve Kılınç, 2017).

1.8. Bağlanma Stilleri

Bağlanma; hayatımızda bulunan, bize göre özel insanlarla aramızdaki güçlü duygusal bağıdır. Bu insanlar, onlarla etkileşim kurarken haz almamızı ve gergin anlarımızda bize yakınlıklarıyla rahatlamamızı sağlarlar. Günümüzde yeni doğan ile bakıcı arasındaki duygusal bağı hayatta kalmaya hizmet eden evrimleşmiş bir tepki olarak gören etolojik bağlanma kuramı en yaygın olarak kabul edilen bir görüştür. Bu görüşü bebek – bakıcı arasındaki bağa uygulayan ilk kuramcı John Bowlbydir. Bowlby diğer birçok canlıda olduğu gibi insan yavrusunun da doğuştan ana – babayı yakında tutan bir davranışlar takımıyla donatılmış olduğunu savunmaktadır (Berk,2013). Bowlby bağlanmanın çocuk için hayati bir önem taşımasının ötesinde “dünyayı keşfederken geri dönülebilecek bir üs olma”, “fiziksel ihtiyaçlarını karşılama”, ve yaşama dair bir güvenlik duygusu geliştirebilme olanağı” gibi temel işlevler gördüğünü ifade eder (Tüzün ve Sayar, 2006). Bowlby’ e göre (1973) çocukluk dönemindeki bağlanma ilişkileri bireylerin yaşamları boyu sürececek ilişkilerinin ilk esaslarını oluşturur. Olumlu bağlanma ilişkileri insanların çevrelerini araştırmaya ilişkin öğrenmelerinin güvenli bir şekilde algılanmasını sağlar. Bu şekilde pozitif öğrenme yaşantılarına güvenli bir biçimde bağlanan bireyler olumlu öz yetkinlik beklentileri ve pozitif sonuç beklentileriyle birlikte kariyer gelişimlerini de araştırabilirler (Hazan ve Shaver, 1990). Bowlby ve Ainsworth yaptıkları çalışmalarda; güvenli, kaygılı/kararsız ve kaçma olmak üzere üç bağlanma stili ortaya koymuşlardır. Bağlanma stili olarak güvenli bağlanmaya sahip çocuklar, güvenmeyi öğrenmiş çocuklardır. Böylece yeterliklerini arttırıp, başkalarına da empatiyle yaklaşabilmektedirler. Bununla birlikte güvenli bağlanan bebekler anneleriyle sıcak ilişki geliştirebilmektedirler. Kaygılı/kararsız bağlanma stiline sahip çocukların fiziksel yakınlıktan keyif almadıkları görülmüştür. Yapılan araştırmalar bu tip bağlanma stiline sahip çocukların bağlandıkları kişiden ayrıldıklarında protesto tavırları geliştirdikleri, kavuşmadan sonra bile bu

protestonun devam ettiğini göstermiştir. Kaçınan bağlanma stilinedeki çocuklar bağlanılan kişiden ayrılmaya karşı bir protesto tavrı geliştirmektedir. Bu tavır çocuğun yaşadığı öfkenin azalmasını sağladığı gibi ebeveynle arasına mesafe koymasını sağlayan bir savunma mekanizmasıdır (Akt. Erten, 2016).

Bağlanma çalışmaları önceden bebeklik ve çocukluk dönemine odaklanmışken son zamanlarda yetişkinlik dönemindeki bağlanma stillerine ilişkin araştırmalarda bir hayli artış görülmeye başlanmıştır (Çalışır, 2009). Yetişkin bağlanma stillerine ilişkin en kapsamlı model Bartholomew (1990) tarafından öne sürülmüştür. Bartholomew' in ortaya attığı iki boyutlu modelde, bireylerin kendilerini ve başkalarını olumlu veya olumsuz bir biçimde algılamalarından yola çıkarak; güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu olmak üzere dört örüntü vardır (Çalışır, 2009). Bu modele göre *güvenli bağlanan* kişiler, kendisine ve karşısındaki bireylere olumlu bakan, benlik saygısı ve özerklik seviyesi yüksek, yakın ilişkilerden rahatsız olmayan kişilerdir. Bununla birlikte güvenli bağlanan kişiler terk edilme korkusu yaşamazlar. *Saplantılı bağlanma* biçiminde olan kişilerin kendilerine ilişkin değerlendirmeleri olumsuz, başkalarına ilişkin değerlendirmeleri olumludur. Bu kişiler yakınlıktan huzursuz olmazken terk edilmekten korkarlar. *Kayıtsız bağlanma* stiline sahip bireylerin ise kendileriyle ilgili algılamaları olumlu diğerleriyle ilgili algılamaları ise olumsuzdur. Bu kişiler acı çekmekten korkan bu sebeple bağlanma kaygısı yaşayan kişilerdir. *Korkulu bağlanma* biçimine sahip bireyler, kendilerine ve karşısındaki bireylere olumsuz bakarlar. Sosyal ilişkiler kurmayı isteyen bu bireyler, yüksek düzeyde terk edilme korkusu yaşarlar (Bartholomew, 1990; Bartholomew ve Horowitz, 1991).

1.8.1. Güvenli Bağlanma

Olumlu benlik modeli ve olumlu başkaları modelinin birleşiminden oluşan bağlanma stilline güvenli bağlanma stili denir. Bu bağlanma stiline sahip bireyler, ikili ilişkilerde yakınlık gösterme konusunda rahattırlar ve öz değerlilik duygusunu özümsemişlerdir (Bartholomew ve Shaver, 1998). Güvenli bağlanma; diğer insanlar tarafından kabul edilmek, uygun tepkiler görmek, sevebilmek ve değer görmek gibi beklentileri bünyesinde barındırır (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Güvenli bağlanma stiline sahip bireylerde olumlu benlik algısı hakimdir. Çevrelerinde bulunan kişileri güvenilir, destek veren ve iyi niyetli kişiler olarak görmek isterler ve bu yönde olumlu

beklentileri vardır. Kendilerini sevmeye layık görürler. Bu özellikleriyle hem diğer insanlarla kolaylıkla yakınlık kurabilirler hem de otonom kalabilirler(Terzi ve Cihangir Kaya 2008). İlişkilerini güvenli bağlanma stili ile kuran yetişkinler kendilerini kıymetli ve sevmeye değer görürken çevrelerindeki diğer insanlar onlar için ulaşılabilir ve duyarlıdırlar. Güvenli bağlanma stili ile bağlanan kişilerin öz saygıları yüksektir, yakınlık onlarda rahatsızlık meydana getirmez ve özerk kalabilirler. Bu bağlanma stili dışındaki üç bağlanma biçiminde ise güvensiz bağlanma adı altında yer alan, kendileriyle ve/ veya başkalarıyla ilgili olarak olumsuz bir içsel çalışan modeller bulunmaktadır(Çalışır,2009).

1.8.2.Saplantılı Bağlanma

Olumsuz benlik modeli ve olumlu diğerleri modelinin birleşimi saplantılı bağlanma stilini meydana getirir. Bu bağlanma stiline sahip bireyler diğer insanlar tarafından güven kazanmak ve kabul edilmek konusunda endişe duyarlar.(Bartholomew ve Shaver,1998). Saplantılı bağlanma stili, öteki insanların olumlu değerlendirmesinin yanı sıra bireyde bulunan değersizlik duygusunu göstermektedir. Bu bağlanma stiline sahip kişiler ikili ilişkilerinde öz değerlilik ve şahsi yeterliliği bulmak için uğraşırlar(Bartholomew ve Horowitz, 1991). Saplantılı bağlanma biçimine sahip bireyler; kendilerini kıymetsiz bulurlar, sevmeye layık görmezler ve sürekli olarak ikili ilişkilerinde kendilerini ispatlama ya da doğrulama yoluna giderler. İlişkileri açısından umdukları şeyler ise gerçekçi olmayan şeylerdir. Saplantılı bağlanma stili ile bağlanan bireyler kendilerini önemsiz ve kıymetsiz bulurken diğerlerini olumlu değerlendirirler bu sebeple diğerlerinden onay ve kabul beklerler ve ilişkilerinde bu duruma sürekli meyil gösterirler. Bu bağlanma stiline sahip insanlar diğerleriyle yakın ilişkiler kurmanın yanı sıra onlarla yapışkan stilde ilişki kurmayı tercih ederler. Bu tercihleri genellikle diğerlerinin onları kendilerinden uzaklaştırmalarına yol açar (Çalışır,2009).

1.8.3.Kayıtsız Bağlanma

Kayıtsız bağlanma stili olumlu benlik modeli ve olumsuz başkaları modelinin birleşiminden oluşur. Fakat kayıtsız bağlanma stiline sahip bireyler güvenli bağlanma stiline sahip bireylerin aksine yakınlık kurmaktan kaçarlar. Çünkü benlik değeri duygusunu, ikili ilişkilerin önemini ve gerekliliğini savunmacı bir biçimde reddetmek

yoluyla sürdürdüklerine inanırlar(Bartholomew ve Shaver,1998). Bu bağlanma stiline sahip kişiler, diğer insanlara karşı sergiledikleri sevgi-değerlilik duygularını olumsuz bir tavır göstererek ifade ederler. Yakın ilişkilerden kaçınırlar. Bunu amacı otonomluk ve incitilmezlik duygularının geliştirmeyi istemeleridir. Böylelikle kendilerini hayal kırıklığına karşı koruduklarını düşünürler(Bartholomew ve Horowitz, 1991). Kayıtsız bağlanma stiline sahip bireyler yüksek benlik saygısına sahiptirler. Otonomluğa son derece değer verirler, diğer insanlara karşı olumsuz davranışlara sahiptirler, kendilerinden başka insanlara gereksinim duymayı ve ikili ilişkilerin gerekliliğini reddederler. Kayıtsız bağlanan yetişkinler, tıpkı güvenli bağlananlar gibi kendilerini sevilmeye layık ve değerli görürler. Fakat güvenli bağlanmaya sahip bireylerin aksine diğer insanlara karşı olumsuz değerlendirmelere sahiptirler. Bu bağlanma stiline sahip bireyler için olumlu benlik algılarının devam ettirebilmenin yolu bağımsız ve güçlü olmaktan geçer. Bağımsız ve güçlü kalabilmek hayal kırıklığına uğramamak ve reddedilmemek için yakın ilişkilerden kaçınırlar(Terzi ve Cihangir Çankaya,2008).

1.8.4.Korkulu Bağlanma

Olumsuz benlik modeli ve olumsuz diğerleri modelinin birleşimi korkulu bağlanma stilini meydana getirir. Diğerleri tarafından onaylanma isteklerinin yüksek olması yönüyle saplantılı bağlanmaya sahip bireylere benzerler. Fakat reddedilme ve kaybetmenin getireceği acıyı engellemek için yakınlıktan kaçınırlar(Bartholomew ve Shaver,1998). Korkulu bağlanma bireyin diğerlerini güvenilmez bulmasına kendini reddeden bireyler olacağı düşüncesini, diğer insanlar tarafından sevilmeyeceği hissini ve değersizlik duygularını ifade eder. Bu stile sahip insanlar reddedilme riskine karşı kendilerini, diğer insanlarla yakınlık kurmaktan kaçınarak korurlar (Bartholomew ve Horowitz,1981). Güvenli ve kayıtsız bağlanma benlik kavramıyla pozitif bir ilişkiye sahipken korkulu ve saplantılı bağlanmayla negatif ilişkilidir. Bunun yanı sıra sosyallik kavramı güvenli ve saplantılı bağlanma ile pozitif ilişkiliyken korkulu ve kayıtsız bağlanmayla negatif ilişkilidir. Korkulu bağlanma stilinde kişi kendini değersiz gördüğü gibi diğerlerini de olumsuz değerlendirir. Bu stildeki kişiler kendilerini sevilmeye layık görmezler ve bunun yanı sıra diğer insanları da reddedici görürler. Bundan dolayı korkulu bağlanma stili ile bağlanan bireyler ikili ilişkiler kurmaktan imtina etmekle birlikte ilişkilerinde çok fazla problem yaşarlar (Çalışır,2009).

Bağlanmanın yanında, bireylerin beliren yetişkinlik sürecini etkileyebilecek veya beliren yetişkinlik örüntüsü ile ilişkili olabilecek değişkenlerden birisinin de kişilik olduğu düşünülmektedir.

1.9.Kişilik

Kişilik bireyin kendisi ve dış dünya ile ilişkisinde nasıl düşündüğünü, hissettiğini ve davrandığını belirleyen, zaman içinde tutarlı, sürekli, tahmin edilebilir, kişiye özgü ve nispeten durumdan bağımsız bir özellikler örüntüsüdür. Kişiliğin zaman içinde ve durumdan bağımsız olarak tutarlı olması ya da nispeten kalıcı olması sabit olduğu ve hiç değişmediği anlamına gelmez. İnsan biyopsikososyal bir varlıktır ve değişime de açıktır. Bu bağlamda kişiliğin değişmez bir yanı olduğunu kabul etmekle birlikte değişebilir olduğunu da göz önüne almak gerekir(Toplu ve Demirtaş,2017). İnsanoğlu kâinattaki en karmaşık yaratıktır ve psikologlar insan davranışlarını incelerken fen bilimcilerden çok farklı bir şey gerçekleştirirler. İnsanoğlu kendinden başka nesnelere değil kendi yapısını, doğasını ve özünü tanıyıp anlamaya çalışır. Psikolojinin genç bir bilim ve inceleme alanının karmaşık bir yapı olan insan olması aynı zamanda insanın nesnel olarak incelemeye çok uygun olmaması nedeniyle psikoloji kesin bilgilere ulaşamamıştır. Bu sebeple aynı olguyu açıklamak için çalışan farklı yaklaşımlar ortaya çıkmıştır. Karmaşık insan davranışlarının ve kendi kendini incelemenin getirdiği güçlükler göz önüne alındığında birbirinden farklı perspektiflere sahip kuramların ortaya çıkması kaçınılmazdır(Yazgan İnanç, Yerlikaya, 2016). Bu kuramların başlıcalarına aşağıda değinilmiştir.

1.9.1. Carl Gustav Jung: Analitik Psikoloji

Jung, Freud ile aynı dönemlerde yaşamıştır. Freud ile psikanaliz konusunda sık sık karşılıklı fikir alışverişinde bulunmuş bir kuramcıdır. Jung psikanalizden etkilenmiş olmasına rağmen Freud ile ayrı düşüşü fikirler olmuş ve hatta bu nedenle ilişkileri sonlanmıştır. Bunlardan ilki libido konusunda olmuştur. Analitik psikolojide libido sadece cinsel enerji değildir, daha geniş biçimde yaşamsal enerjidir. Jung, Freud'dan farklı olarak bilinç dışının iki farklı katmandan meydana geldiğini savunur.

İlk katman kişisel bilinç dışıdır. Bu alan kişiye özel olan bireysel yaşantılardan oluşur. İkinci katman kolektif bilinç dışıdır. Bu katman atalardan kalıtımla aktarılan ve bilinç düzeyine hiç çıkmamış bir içeriğe sahiptir(Derin,2017).

Kolektif bilinç dışının içeriğini oluşturan öğelere Jung (1991) arketip adını vermiştir. Arketipler kalıtsal düşünce kalıplarıdır. Bu açıdan bakıldığında sadece biçimsel bir özelliğe sahiptirler(Jung,2005). Arketipler bilinçte hiç yer almadığı için ancak yansıtma yoluyla ortaya çıkıp belirginleşirler. Genellikle yakın çevrelerdeki kişilere yönelik, çoğunlukla da anormal derecede fazla değer verme ya da değersizleştirme şeklinde kendini göstermektedir. İnsanlar arasındaki yanlış anlamalar, kavgalar, fanatizm ve her çeşit yüceltme bunun birer yansımasıdır (Jung, 2016a).Jung birçok arketip tanımlamıştır ancak kişilik gelişiminde büyük rol oynayan dördüne ilişkin detaylı açıklamalarda bulunmuştur. Bunlar; persona, gölge, anima/anamus ve ben' dir. **Persona** bireysel bilinçle toplum arasındaki ilişkileri düzenleyen, bireye toplumsal bir dış görünüş kazandıran iki boyutlu bir gerçekliktir (Jung,2016b). **Gölge** insanın olumsuz tarafını, kişiliğin karanlık yönünü temsil eder. Gölge insanlığın kötülüğe eğimli yönü olarak da ifade edilebilir(Burger,2006). **Anima ve Animus** ise her insanın bilinç dışında karşı cinsten bütünleyici bir öğeyi barındırmasıdır. Daha açık ifade edilecek olursa, bir erkeğin bilinç dışı, bütünleyici bir dişi öğeyi, bir kadının bilinç dışı ise bütünleyici bir erkek öğeyi barındırmaktadır(Yazgan İnanç, Yerlikaya, 2016).**Ben** arketipi ise **gölge**'nin tam tersidir, yani bilincin merkezinde yer alan ve bireyin kendine en yakın gördüğü en sevdiği yönüdür(Jung,1998).

Jung'un kişilik tipolojisi iki tutum (içe dönük ve dışa dönük) ve dört işlevin (düşünme, hissetme. Duyum ve sezgi)kombinasyonlarından oluşan sekiz farklı kişilik tipini içerir.

1.9.1.1. Dışadönük Düşünen Tip

Bu tipteki bireyler düşünme işlevi gereği bilgiyi ve bilgiyi öğrenmeyi önemsemektedirler. Düşünme işlevi yargılamayı ve bir yargıya göre karar vermeyi içerdiği için ayrıca bu tiptekilerin yönelimleri dış dünya olduğu için bu kararı gelenek, eğitim gibi dış koşulların etkisinde kalarak vermektedirler. Bunun yanı sıra gerçekleri iyi bir şekilde anlayarak duygusal durumlara açıklık getirebilmektedirler(

Sharp,1987). Bu tip insanlar iş organizasyonlarında problemleri tanımlamada ve çözüme oldukça başarılıdırlar(Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2016).

1.9.1.2. İçedönük Düşünen Tip

Bu tipteki bireyler dış dünya yerine kendi iç dünyalarına ilişkin düşüncelere önem verirler. Bu yüzden tecrübe ya da geleneksel olarak kabul görmüş kurallar onlar için çok önemli değildir(Sharp,1987). İnsanlarla birlikte olmaktan çok yalnızlığı ve düşünmeyi tercih ederler(Derin,2017).

1.9.1.3. Dışadönük Hisseden Tip

Kadınlar arasında daha yaygın olan bu tip dış değerlere uyan yargılara önem verir. Bu tip insanlar tutucu oldukları ve her konuda popüler oldukları standartları kabul ettikleri için değerleri ve yargıları basmakalıp olma eğilimindedir(Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2016). Genel özellikleri itibarıyla konuşkan, coşkulu, dikkati kendine çeken, geçici olmakla birlikte insanlara sıkı bağlarla bağlanan, çevresiyle kolay bir şekilde etkileşime giren, uyumlu, sempatik ve yardım sever kişilerdir(Hall ve Nordby,2016).

1.9.1.4. İçe Dönük Hisseden Tip

İçsel ve öznel koşullara ilişkin yargılara önem verirler. Kendine saklama eğiliminde olduğu oldukça farklı değerlere sahiptirler. Genellikle popüler düşüncenin aksini savunurlar. Diğer insanlar üzerinde derin bir etkiye sahiptirler. Derin duygusal deneyimler yaşarlar fakat bunları diğer insanlarla paylaşmak istemezler. Bu nedenle soğuk görünüşlü, ketum ve gizemlidirler(Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2016).

1.9.1.5. Dışadönük Duyumsal Tip

Baskın tutumları dışadönük olduğu için daha çok insanlarla iç içe olan; baskın işlevleri duyum olduğu için de duyuları aracılığıyla elde edilen bilgiye önem veren ve ona göre hareket eden tiplerdir. Bu tip daha çok erkeklerden oluşmaktadır. Gerçekçilik, pratiklik, duygulara yenilmeme, heyecan arama, farklı ortamlara kolay uyum sağlayabilme güçlü özellikleri arasında sayılabilir(Hall ve Nordby,2016).

1.9.1.6. İçe Dönük Duyumsal Tip

Bu tipteki bireyler kendi iç dünyasına yönelmektedir. Kendilerini daha çok sanatla ifade etmeyi severler (Schultz ve Schultz,2013). Dolayısıyla bu tipteki bireylerin sanatçı kişilikli olduğunu söylemek mümkündür. Bu tiplerin fotoğrafik hafızaları da oldukça gelişmiştir. Bu nedenle bir sahneyi bir olayı resim ya da yazı ile tasvir ederek tüm detaylarını anlatabilirler(Derin,2017).

1.9.1.7. Dışadönük sezgisel tip

Nesnel gerçeklikle başa çıkabilmek için genellikle sezgilerine başvuran tiplerdir. Bu tipler belli bir durumla ilgili gizli ihtimalleri fark etmede ve gelecekteki gelişmeleri tahmin etmede oldukça başarılıdırlar. Baskın işlevleri gerçekçi olmadığı için akıl yürütme konusunda eksiktirler. Yenilikçidirler ve rutin işlerden çabuk sıkılabilirler. Sürekli yeni ortamlar, yeni uğraşlar ve yeni insanlar ararlar.(Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2016).

1.9.1.8. İçedönük Sezgisel Tip

Hem içedönüklük hem de sezgiselliğin bir araya geldiği bu tip, dış dünyada yer alan gerçek olaylarla ve insanlarla çok fazla ilgilenmez. Bu nedenle diğer insanlarla iletişim kurmakta ve kendini ifade etmekte oldukça zorlanmaktadır. Dışadönük sezgisel tiplerde olduğu gibi bu tipte henüz ortaya çıkmamış bir durumun olasılığına, gelecek hakkında önsezilere sahip olma gibi gizemli bir kapasiteye sahiptir(Sharp,1987).

1.9.2. Karen Danielsen Horney: Psikanalitik Sosyal Kuram

Horney'in psikanalitik sosyal kuramı, özellikle çocukluk deneyimlerinin ve büyük ölçüde kişiliğin şekillenmesinde sosyal ve kültürel faktörlerin etkili olduğu varsayımına dayanmaktadır. Horney genetik faktörlerin önemini gözden kaçırmamakla birlikte kültürel etkileri hem nevrotik hem de normal kişilik gelişiminin birincil dayanakları olarak ele alır(Kızıldağ,2017). Horney'in insan doğasına bakış açısı iyimser bir bakış açısıdır. Onun bu iyimser bakış açısının nedeni kişilikteki evrenselliğe veya kişiyi nevrozlara, anksiyeteye, çatışmaya sürükleyen durumun aslında biyolojik güçler olmadığına ilişkin inancıdır(Schultz ve Schultz,

2013). Horney kuramında kişiliğin yapısı ve gelişimi ile ilgili fikirlere pek yer vermemiş daha çok nevroz, psikoterapi ve kadın cinselliği üzerinde durmuştur. Nevrozun bir derece sorunu olduğunu savunan Horney'in çocuğun yaşadığı temel kaygıyı dindirmek için geliştirdiği savunmalar ve iç çatışmalarını dindirmek için geliştirdiği guru sistemi onun kişiliğin gelişimi konusundaki görüşleri olarak kabul edilebilir.(Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2016). Horney nevrozlu insanların kaygı arttırıcı deneyimlerden kaçınma çabalarını üç başlık altında ele almıştır: insanlara dönük, insanlara karşı ve insanlardan uzak. Horney neredeyse bütün insanların kaygılarıyla baş etmek için bu üç stratejiyi de zaman zaman kullandığını belirtir ancak nevrozlu kişiler bütün sosyal ilişkilerinde bu tarzlardan sadece birini kullanırlar(Burger,2006). Bu tarzlar aşağıda kısaca anlatılmıştır.

1.9.2.1. İnsanlara dönük

Bu kişiler diğerlerinin sürekli ve yoğun sevgisini kazanmak için insanlara yönelme isteğini yansıtan davranış ve tutum göstermektedir. Bu kişilikler başkalarını özellikle de partnerlerini kendi amaçlarını gerçekleştirebilmek için manipüle ederler. Başkalarına karşı sevimli ve sempatik şekilde davranırlar. Başkalarının ihtiyaçlarına karşı olağanüstü saygılı, takdir edici, duyarlı ve anlayışlıdırlar. Sürekli kendilerinin güçsüz ve korunmaya muhtaç olduğu mesajını verirler(Kızıldağ,2017).

1.9.2.2.İnsanlara karşı

Temel kaygıyla başa çıkmanın bir yolu insanlara yaslanmaksa bir diğer yolu da onlarla savaşımdır. Bazı çocuklar saldırganlığı ve düşmanlığı, kötü aile ortamıyla başa çıkmanın en iyi yolu olarak görürler. Yetersizlik ve güvensizlik duygularını diğer çocukları itip kakarak telafi etmeye çalışırlar.(Burger,2006). Bu kişiler diğer insanlara karşıdırlar. Onlara göre herkes düşmandır ve bu düşmanca dünyada sadece buraya en uygun ve en kurnaz olan yaşamını sürdürebilir. Bu kişiler asla korkularını göstermezler. Yeteneklerine güveniyor gibi görünseler de güvensizlik, anksiyete ve düşmanlık duygularıyla yönetilirler(Kızıldağ,2017).

1.9.2.3. İnsanlardan uzak

Temel kaygıyla mücadele etmenin bir diğer yolu ise coşkusal yalıtıma ve insanlardan uzaklaşmaya duyulan ihtiyaçtır. Bu yönelimdeki bireyler diğer insanlara bağımlı olmak yada onlarla düşmanca bir etkileşim içinde olmak yerine yalnız olmayı tercih ederler ve diğerleriyle ilişki kurmazlar. Ancak bu yalnızlık normal insanların ara sıra ihtiyaç duyacağı yalnız kalma olgusundan farklıdır. Anlamli bir yalnızlık isteği nevrotik bir özellik taşımaz bu yönelimin belirgin özelliği insanlara yönelik genel bir yabancılaşmadır. Bu insanlar kendileri ile diğerleri arasına coşkusal bir uzaklık koyma gereksinimi duyarlar ve bilinçli yada bilinçsiz bir şekilde sevgide, kavgada, işbirliğinde ya da rekabette başkalarına coşkusal açıdan katılmamaya yönelik bir kararları vardır.(Yazgan İnanç ve Yerlikaya, 2016).

1.9.3. Robert McCrea Ve Paul T. Costa: Beş Faktör Kuramı

Kişiliği açıklamak için kişilik kuramcıları farklı kuramsal yapılar öne sürmüşlerdir. Çeşitli kaynaklardan çıkan bu kuramlar, çoğu kez birbiriyle uyumlu bir özellik göstermelerine karşın bazen çelişen özelliklerde göstermişlerdir. Özellikleri tanımlayan sıfatlar; kişiliği tam anlamıyla kapsamasalar da kişiliğin ele alınmasında geniş bir çerçeve sağlamıştır(Somer, 1998). Yapılan araştırmalar sonucunda kişilik özelliklerinin sınıflandırılmasında, beş büyük kişilik özelliği üzerinde bir görüş birliğine varılmıştır. Bu beş büyük kişilik özelliği sayısız doğal dil ve bilimsel özellik kavramını tek bir sınıflandırma çerçevesinde düzenleyen tanımlayıcı bir sınıflama meydana getirmiştir(John ve Srivastava, 1999). McCrea ve Costa'nın (2003) faktör analizi çalışmaları sonucunda keşfettikleri beş temel kişilik özelliği, dışa dönüklük, nevrotizm, yumuşak başlılık, deneyime açıklık ve öz disiplindir (sorumluluk). Bu boyutlar aşağıda kısaca anlatılmıştır.

1.9.3.1. Nevrotiklik

Bu boyut genellikle güvensiz, endişeli, korumacı, gergin ve kaygılı bireyleri işaret etmektedir(Costa ve McCrae, 1992). McCrae ve Costa (1991) kişilik psikologlarının, nevrotizm terimini, ruhsal huzursuzluğu deneyimlemeye yatkınlıkla tanımlanan, normal bir kişilik boyutu olarak gördüklerine işaret etmektedirler.McCrae ve Costa (1987), birçok araştırmacının nevrotizmin temelde depresyon, anksiyete, kızgınlık, sıkıntı gibi olumsuz duyguları kapsadığı yönünde

fikir birliği içinde olduklarına işaret etmektedirler. Diğer bazı araştırmacıların da nevrotizmi, rasyonel olmayan düşünceler ve başa çıkma mekanizmalarında yetersizlikle bağlantılı gördüklerini ifade etmektedirler. Yazarlar, bu boyutta yüksek puan alan kişilerin, daha sıklıkla karmaşık duygularla uğraşmak zorunda olduklarından, daha çok kuruntulu düşünceler ve düşmanca tepkiler gibi uygun olmayan başa çıkma mekanizmalarına başvurduklarını belirtir. Buna göre, bu kişiler, yaşadıkları duygularla uygunluk gösteren, kendini suçlama türünde düşüncelere daha sık kapılmaktadırlar(Seviniş 2017).

1.9.3.2. Dışa Dönüklük

Bu kişilik boyutundaki bireyler, heyecanlı, hayat dolu, neşeli, girişken, sosyal olma konuşkan gibi özelliklere sahiptirler. Dışadönüklük daha çok kişiler arası ilişkilerde sosyal uyaranların miktarı ile ilişkilidir. Bunun yanı sıra, insanlarla birlikte olmayı sevme, sosyallik, eğlenceyi sevme, güç, liderlik, arkadaşça davranma gibi özellikler de bu faktörü temsil etmektedir(Karduz,2019). Daha yüksek enerji potansiyelleri sayesinde dışadönükler verilen zamanda daha fazla tasarı üretebilir ve içe dönüklere göre daha az yorgunluk hissi duyabilirler. Hatta olayların olumlu taraflarından bakarak daha az stresli hayat sürebilirler. Daha az gergin ve daha az zaman endişesine neden olan olumlu enerjileri sayesinde dışadönükler genelde çatışma yaşamazlar. Araştırmacılara göre dışadönükler daha fazla pozitif etkiye daha fazla pozitif olay beklentisine ve içe dönüklerden daha fazla enerjiye sahiptirler. Bu yüzden etraflarına daha fazla pozitif enerji yayar ve daha fazla olumlu ruh haline sahip olurlar.(McCrea ve Costa, 2003).

1.9.3.3. Yumuşak Başlılık

Yumuşak başlılıkla ilgili sınıflandırmalar, bir kişinin duygularında, düşüncelerinde ve davranışlarında, şefkatten düşmanlığa uzanan bir çizgi boyunca kişiler arası uyumun niteliğini değerlendirmek için kullanılır. Bu boyutta yüksek puan alan kişiler, yumuşak kalpli, iyi huylu, güvenli, yardımsever, bağışlayıcı, saf ve dürüst olarak tanımlanabilir. Bu boyutta düşük puan alan kişiler ise kötümser, kaba, güvensiz, işbirliğine kapalı, intikamcı, merhametsiz, sinirli ve çıkarıcı olarak tanımlanabilir (Costa ve McCrea, 1980). Costa, McCrae ve Dye (1991), yumuşak başlılık boyutunun, aynı dışadönüklük boyutu gibi kişilerarası ilişkilere bağlı bir boyut olduğunu belirtmişler,

ancak dışadönüklüğün sosyal uyaranlarının miktarı ile ilişkili olduğunu, yumuşak başlılığın ise ilişkilerin niteliği ile bağlantılı olduğunu vurgulamışlardır. Araştırmacılar, yumuşak başlılığın alt boyutları olarak güven, dürüstlük, elseverlik (alturizm), uyma/itaat, alçak gönüllülük ve merhametliliği tanımlamışlardır. Bu boyutun, kişilerarası ilişkilerde etkili olmasının yanı sıra, kişinin kendilik-algısını etkilediğini, sosyal tutumlar ve yaşam felsefesi geliştirmekte de etkili olduğunu işaret etmişlerdir.

1.9.3.4. Sorumluluk

Costa, McCrae ve Dye (1991) sorumluluk faktörünün alt boyutlarını yeterlilik, düzen, görevşinaslık, başarı çabası, öz disiplin ve tedbirlilik olarak tanımlamışlardır. Yeterlilikle kastedilen, ehliyetli, makul ve hünerli olmaktır. Bu noktada, dilden hareketle kişilik özelliklerini inceleyen birçok çalışmada, kişilerin kendilerinde ya da başkalarında tanımladıkları iki boyut olan zeka ile sorumluluğun korelasyon gösterdiğine işaret edilmektedir. Düzen alt boyutu, kişinin çevresini düzenli tutma ve iyi bir şekilde organize olma eğilimini belirtmektedir. Düzen boyutunun patolojik formu, kompulsif davranışlarla kendini göstermektedir. Görevşinaslık, davranış standartlarına katı bir biçimde bağlılıkla ilişkilidir. Yazarlar, Freudyen süper ego-gücü kavramının da bu boyutla bağlantılı olduğuna işaret etmektedirler. Sorumluluk, dikkat dağıtıcı faktörlere ve sıkılmaya rağmen bir göreve devam edebilme yeteneğini ve özellikle sabırlı olmayı yansıtır. Bu özellikte düşük puanı olanların, ertelemeye ve hayal kırıklığı karşısında çabuk pes etmeye eğilim gösterdikleri bildirilmektedir. Bu faktör için önerilen son alt boyut olan tedbirlilik, anlam olarak, ihtiyatlı, planlı ve dikkatli olmayı temsil etmektedir.

1.9.3.5. Deneyime Açıklık

Costa ve McCrae (1992), deneyime açıklık ile ilgili kişilik özelliklerini analitik, karmaşık, liberal, geleneksel olmayan, hayal gücü kuvvetli, ilgileri geniş, cesur, değişikliği seven, merak, özgünlük, fikirlere açıklık ve sanata duyarlılık olarak belirtmiştir. Ayrıca, ölçülen zekânın, hem derecelenen zekâdan hem de gelişime açıklık boyutundan ayrı bir faktör olduğu sonucuna varmışlardır. Burger (2006) deneyime açıklık boyutu, kişiler arası ilişkilerde açık olmaktan çok, deneyimlere açık olmak anlamındadır. Bu boyutu oluşturan özellikler arasında güçlü bir hayal gücü, yeni

görüşleri kabul etme istediği, çok yönlü düşünme ve zihinsel merak vardır. Deneyime açıklık boyutunda yüksek puan alan kişiler, gelenek dışı ve bağımsız düşüncelere sahiptir. Deneyime açıklık boyutundan düşük puan alan kişiler daha gelenekçidir. Bu kişiler yeni olan şeylerden ziyade bilineni tercih ederler.

Sonuç olarak, beliren yetişkinlik, kimlik statüleri, bağlanma, kişilik gibi birçok değişkenle ilişkili gibi görünmektedir. Beliren yetişkinlik değişkeni görece yeni incelenmeye başlayan bir konu olsa da ülkemizde de konuyla ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır.

1.10. Çalışma ile ilgili Beliren Yetişkinlik Üzerine Türkiye’de Yapılan Araştırmalar.

Arnett tarafından ergenlikle yetişkinlik arasında yaşandığı ileri sürülen beliren yetişkinlik döneminin Türkiye’de yaşanıp yaşanmadığı ve algılanan yetişkinlik ölçütleri Atak (2005) tarafından incelenmiştir. Atak’ın yaptığı bu araştırmada son 50 yılda Türkiye’deki ortalama evlenme, ilk kez bir çocuğa sahip olma, eğitimi tamamlama ve sürekli bir işte çalışmaya başlama gibi özellikler incelenmiştir. Atak araştırmasında 15-34 yaş arası ortaöğretim, lisans ve lisansüstü öğrenciler üniversite personelleri ile öğretmen ve doktorlardan oluşan bir örneklem kullanmıştır. Beliren yetişkinlik döneminin Türkiye’de 19-26 yaş arasında yaşandığı bulunmuştur. Beliren yetişkinlik döneminin yaşanması ile evli olma, çocuk sahibi olma, eğitimi tamamlama ve sürekli bir işte çalışma arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Kadınlar, evli olmayanlar, işsizler, çocuk sahibi olmayanlar ve okuyanlar diğerlerine göre ölçekten daha yüksek puan almışlardır. Katılımcıların yaş düzeyleri ile yetişkinlikle ilgili kişisel tanımlamaları arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Parmaksız (2008) tarafından yapılan bir araştırma ise Türkiye’de beliren yetişkinlik döneminin yaşandığını desteklemektedir. Lisans ve lisansüstü programlarda öğrenim gören 18-30 yaş arasındaki bireyler ile yapılan bu çalışmada Reiffman, Colwell ve Arnett (2003)’in geliştirdiği ve Atak ve Çok (2008) tarafından Türkçe’ye uyarlanan Yaşam Görüşü Ölçeği (Views of Life Survey) kullanılmıştır. Çalışmanın bulguları, bir önceki çalışmaya benzer şekilde bireylerin beliren yetişkinlik dönemi özelliklerini

deneyimlediklerini ve bunların demografik özelliklerle ilişkili olduğunu göstermiştir (Akt., Atak ve Çok, 2015)

Vural- Yüzbaş (2012) yaptığı çalışmada Türk toplumunda beliren yetişkinliğin görülme sıklığını incelemiştir. Bu araştırma sonucunda beliren yetişkinlik döneminin Türkiye’de de yaşandığı görülmüştür. Ancak çalışan grup için bu oranın daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Üniversite öğrencilerinin daha belirgin beliren yetişkinlik dönemine ait özellikleri taşıdığı aktarılmıştır. Türk toplumunda beliren yetişkinlik dönemine özgü niteliklerin diğer toplumlara kıyasla farklı bir görünüme sahip olduğu belirtilmiştir.

Ergin (2014) yaptığı çalışmada beliren yetişkinlik dönemi özellikleri açısından yükseköğretime devam etmenin önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Çalışma bulguları, öğrencilerin çalışanlara göre, kadınların erkeklere göre ve ailesinden ayrı yaşayanların ailesi ile birlikte yaşayanlara göre beliren yetişkinlik özelliklerini daha fazla taşıdıklarını belirtmiştir.

1.11. Çalışma İle İlgili Beliren Yetişkinlik Üzerine Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Arnett (1994, 1997) yaptığı çalışmalarda üniversite öğrencilerinin %63’ünün kendilerini bazı yönlerden yetişkin, bazı yönlerden ise yetişkin değilmiş gibi hissettiklerini ortaya koymuştur. Bir diğer çalışmada ise beliren yetişkinlik dönemindeki üniversite öğrencilerinin %50’sinin arada kalmışlığı yaşadığını ortaya konmuştur (Arnett, 2001).

Shulman, Feldman, Maurer (2001), beliren yetişkinlik dönemindeki bireyleri incelemişler ve temel özelliklerindeki farklılıkları dikkate alarak, beliren yetişkinleri üç gruba ayırmışlardır. Bunlar; “az bütünleşmiş, gerçek ve yetenekli, vekil yetenekli/az duygusal bağlıdır”. Bu son dönem, Post-emerging adulthood (ileri beliren yetişkinlik) olarak adlandırmakta ve 30-35 yaş arası kapsadığı öne sürülmektedir (akt. Atak,2005) Arnett 2003 yaptığı çalışmada endüstrileşme ile birlikte bazı toplumlarda kişinin kendini yetişkin olarak kabul etme ölçütlerinin değiştiğini öne sürmüştür. Amerika’daki üniversite öğrencileriyle yaptığı bu çalışmaya göre, bireylerin kendilerini yetişkin olarak görmeleri için fazlasıyla bireyci koşulları vardır. Bu koşullar şunlardır: maddi

olarak kendi ayaklarının üstünde durabilmek, aileden bağımsız bir evde yaşamak, davranışlarının sonuçları ile ilgili sorumluluk üstlenebilmek, inançlarına ve değerlerine başkalarından bağımsız olarak tek başına karar verebilmek ve anne-babası ile bir yetişkin gibi iletişim kurabilmektir (Arnett, 2003).

Facio ve Micocci (2003), Arjantin’ de beliren yetişkinliğin varlığını sorgulamak ve Amerika ile karşılaştırmak amacıyla dört alt ölçek (aile kapasiteleri, norm uyumu, bağımsızlık, karşılıklı bağımlılık) uygulayıp bir çalışma yapmışlardır. Bu çalışmada yüksek sosyo-ekonomik düzeyde olan Arjantinliler arasında ailenin sosyo-ekonomik düzeyi, cinsiyet, bireylerin eğitim seviyesi, evlilik, çocuk sahibi olma gibi değişkenlerin yetişkinliğe geçişte bir fark meydana getirip getirmediğini ve kendilerini yetişkin olarak tanımlayanlar ile tanımlamayanlar arasında algılanan yetişkinliğin nasıl farklılaştığını araştırmışlardır. Araştırmanın bulguları Arjantin’ de beliren yetişkinliğin 25-27 yaşlar arasında yaşandığını göstermiştir. Arjantin’ de yetişkin olmanın en önemli ölçütü hem kadın hem de erkekler için çocuk sahibi olmak olarak bulunmuştur(Akt. Atak,2005).

1.12. Çalışma ile İlgili Kimlik Statüleri Üzerine Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Varan (1990)’ın cinsiyet, yaş ve sosyal-çevrenin kimlik statüleri üzerindeki etkisini incelediği çalışmada, liseli öğrencilerin çoğunluğunun moratoryum kimliğe sahip olduğu, kargaşalı kimlikten sonra en çok rastlanan kimlik statüsünün başarılı kimlik statüsü olduğunu, kimlik statülerinin cinsiyete göre farklılık göstermediğini belirlemiştir. Araştırmada yaşla birlikte kimlik statülerinde değişimler olduğu, yaş arttıkça olumlu kimlik statülerinde de artışın olduğu gözlenmiştir. Ayrıca sosyal çevrenin kimlik statüleri üzerinde anlamlı etkisi olduğu yüksek sosyo- ekonomik düzeye sahip olan bireylerin olumlu kimlik statülerine sahip oldukları tespit edilmiştir.

Keskin ve arkadaşları (2000)’ nın yaptıkları bir okul araştırmasında kimlik bunalımında model arayışı sürecinde ailenin rolünü incelemişlerdir. Orta sınıf bir aileye mensup, bir davranış problemi olmayan 352 erken ergen ile bu çalışmayı yapmışlardır. Kimlik dönemi öncesi kişilik evrelerini ne derece aşmış olduklarını belirleyici 106 açık uçlu soru içeren 7 grup anketi 7 hafta boyunca uygulamışlardır. Elde edilen bulgularda, araştırmaya katılan ebeveynlerin anlamlı bir bölümünün, erken ergenlerin beklentilerine yanıt verebilecek bir kimlik modeli oluşturmaktan uzak olduğu tespit edilmiştir.

Ailelerin eğitim aracı olarak azar ve dayağa önemli ölçüde yer verdikleri, buna karşın çok seyrek karşılaştığı için övgü ve olumlu motivasyon yöntemlerinin çocukta şüphe ve çekince ile karşılandığı sonucuna varılmıştır.

Gündoğdu ve Zeren (2004)'in korunma ve bakım altında bulunan ve yetiştirme yurdunda kalan ergenler ile ailelerinin yanında kalmakta olan ergenlerin kimlik gelişim düzeylerinin karşılaştırıldığı çalışmasında aile ortamının ergenin kimlik gelişimindeki etkisi ele alınmıştır. Araştırmada, başarılı kimlik statüsü puanlarının yetiştirme yurdunda ya da ailesinin yanında kalma durumuna göre farklılaştığı, ailelerinin yanında kalan ergenlerin başarılı kimlik statüsü puanlarının yetiştirme yurdunda kalan bireylere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Çalışmada, yetiştirme yurdunda kalan ergenlerin kimlik arayışı ve kimlik kargaşası puanlarının ise ailesinin yanında kalan ergenlerden daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Arslan ve arkadaşları (2011)'nin yaptığı çalışmada üniversite öğrencilerinde yalnızlığı kimlik statüleri açısından incelemiştir. 340 kız ve 211 erkek öğrenciye UCLA Yalnızlık Ölçeği ve Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüsü Ölçeği uygulanmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin kimlik statülerine göre yalnızlık puan ortalamalarının anlamlı düzeyde farklılaştığı ve başarılı kimlik statüsündeki öğrencilerin, kargaşalı ve kararsız kimlik statüsündeki öğrencilere göre daha düşük düzeyde yalnızlık puan ortalamasına sahip oldukları bulunmuştur.

1.13. Çalışma ile ilgili Kimlik Statüleri Üzerine Yurt Dışında Yapılan araştırmalar

Adams ve Jones (1983) yaptıkları çalışmada lise 1., 2. ve 3. sınıf 82 kız öğrenciyi kimlik statüleri açısından karşılaştırmışlardır. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre sınıflar arasında kimlik statülerinin dağılımında önemli farklılıklar görülmüştür. Yaş ilerledikçe başarılı kimlik statüsünde küçük bir artış saptanmıştır. Araştırmada elde edilen bir diğer bulguya göre orta ergenlik dönemi kimlik kazanımındaki değişim ve farklılıkları görmek için uygun bir dönem değildir. Kimlik gelişim süreci bu yıllarda henüz belirginleşmemiştir.

Nurmi, Berzonsky, Tammi, Kinney (1997) yaptıkları çalışmada kimlik statüleri, benlik kavramı ve öznel iyi oluş arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Yapılan bu

çalışmada, başarılı kimlik statüsündeki bireylerin benlik saygısının daha yüksek düzeyde olduğu, dağınık kimlik statüsündeki bireylerin daha fazla depresif oldukları, ipotekli kimlik statüsündeki bireylerin ise sabit bir benlik kavramına sahip olduklarını belirlemişleridir

Kroger (1988) yaptığı boylamsal çalışmada 41 kız, 35 erkek öğrencinin kimlik statülerini üniversitenin ilk yılında incelemiş ve iki yıl sonra tekrar incelemiştir. Kimlik statülerini belirlemek için Marcia (1966)'nın görüşme tekniğini kullanmıştır. Başarılı kimlik statüsüne sahip olanların %20'den %49'a yükseldiği, kararsız kimliğin %33'den %20'ye, ipotekli kimliğin %27'den %23'e, dağınık kimliğin ise, %20'den %8'e düştüğü bulunmuştur. Sonuç olarak yaş ilerledikçe başarılı kimlik statüsünün arttığı ve diğer 51 statülerin oranının düştüğü gözlenmiştir. Cinsiyet değişkeninin de incelendiği bu araştırmada cinsiyet açısından farklılıkların olmadığı görülmüştür.

Lewis (2003)'in yaş ve cinsiyet açısından kimlik statülerini incelediği çalışmasında, cinsiyet açısından kimlik statüleri arasında herhangi bir farklılık bulunmadığı belirtmiştir. Yaşın ilerledikçe ise, kimlik statülerinde farklılıklar meydana geldiğini, yaşın ilerlemesi sonucu askıya alınmış ve ipotekli kimlikstatülerinin daha seyrek görüldüğü, başarılı kimlik statüsünde ise yaşla birlikte herhangi bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Kroger, Martinussen, Marcia (2010) yaptıkları çalışmada kimlik statülerinin ergenlik ve genç yetişkinlik dönemlerinde değişip değişmediğini araştırmışlardır. Çalışmada Moratoryum kimlik statüsü puanlarının 19 yaşına kadar arttığı, 19 yaşından sonra ise azaldığı sonucuna ulaşılmışlardır. Başarılı kimlik statüsü ortalama puanlarının ise geç ergenlik ve genç yetişkinlik döneminde artarken, ipotekli ve dağınık kimlik statüsü puanlarının lise yıllarında azaldığı, geç ergenlik ve genç yetişkinlik dönemlerinde dalgalanma gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır

14-30 yaşlarındaki bireylerin kimlik statülerini yaş, cinsiyet, eğitim ve çalışma durumu açısından inceleyen Verschuere, Rassart, Claes, Moons ve Luyckx (2017) çalışmada kadınların daha çok askıya alınmış kimlik, erkeklerin ise ipotekli ve kaygısız dağınık kimlik statüsüne sahip oldukları sonucuna varmışlardır. Kimlik statülerinin yaş ve eğitim durumu açısından incelenmesi sonucu, lise öğrencilerin dağınık ve kaygısız dağınık, üniversite öğrencilerinin ise başarılı ve askıya alınmış kimlik statüsüne sahip

olduklarını ortaya koymuşlardır. Ayrıca, kaygısız dağınık vedağınık kimlik statülerinin daha genç yaşlardaki kişilerde görüldüğü tespit edilmiştir. Kimlik statüleri çalışma durumu açısından incelendiğinde ise çalışan bireylerin ipotekli, çalışmayan kişilerin dağınık kimlik statüsüne sahip oldukları sonucuna varılmıştır.

Kısaca, yaş arttıkça ve birey kendisine belirli bir iş ortamı oluşturmadığında kimlik statülerinin dağınık kimliğe yöneldiği gözlenmektedir. Bu durum, ergenlikten çıkmış ancak henüz yetişkin olamamış beliren yetişkinlerin kimlik statülerinde bir dağınıklık yaşadığını bu nedenle de bu iki değişkenin ilişkili olabileceğini düşündürmektedir.

1.14. Çalışma İle İlgili Bağlanma stilleri üzerine Türkiye’ de yapılan Araştırmalar

Sümer (2006) yaptığı araştırmada yetişkin bağlanma stillerini cinsiyet, medeni durum, kardeş sayısı, duygusal zekâ, ilişkiye bağlılık ve ilişkide algılanan tatmine göre incelemiştir. Araştırmada duygusal zekânın bazı alt ölçeklerine göre bağlanma stilleri arasında anlamlı fark bulunmuştur. Yetişkin bağlanma stillerinin ilişkiye bağlılık düzeyine göre incelenmesinde sadece saplantılı bağlanma stilinde düşük ile orta ve yüksek düzeyler arasında anlamlı fark bulunurken, sadakat davranışı alt ölçeğinde saplantılı bağlanma stilinde düşük ile orta ve yüksek düzey arasında ve güvenli bağlanma stilinde düşük ile yüksek düzey arasında anlamlı fark bulunmuştur. Yetişkin bağlanma stillerinin 63 ilişkide algılanan genel tatmin düzeylerinde sadece güvenli bağlanma stilinde düşük ile yüksek düzey arasında ve saplantılı bağlanma stilinde düşük ile orta ve yüksek arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Güvenli bağlananların ilişkilerinde daha yüksek düzeyde tatmin algıladıkları sonucuna ulaşmıştır.

Damarlı (2006) yaptığı araştırmada ergenlik döneminde bağlanma stilleri, benlik kavramı ve toplumsal cinsiyet rolleri arasındaki ilişkileri üzerine çalışmıştır. Ankara’nın farklı bölgelerindeki liselere devam eden 305 kadın, 267 erkek olmak üzere toplam 572 ergenle yapılmış olan bu çalışmada ergenlerin bağlanma stilleri, benlik kavramı ve toplumsal cinsiyet rollerini değerlendirmek için Offer Benlik İmgesi 41 Ölçeği, İlişki

Ölçekleri Anketi ve Bem Cinsiyet Rolü Envanteri kullanmıştır. Damarlı, bu araştırmasının sonucunda; güvenli bağlanma stiline sahip katılımcılar saplantılı, korkulu ve kayıtsız bağlanma stiline sahip katılımcılardan daha olumlu benlik kavramlarına sahip olduğunu saptamış. Kayıtsız bağlanma stiline sahip bireyler saplantılı bağlanma stile sahip bireylerden daha olumlu benlik kavramlarına sahip olduğu sonucuna varmış. Androjen bireylerin korkulu bağlanma düzeyleri belirsiz cinsiyet rolüne sahip bireylerden, saplantılı bağlanma düzeyleri erkeksi bireylerden daha yüksek olduğunu tespit etmiştir. Damarlı bu çalışmada, bağlanma stilleri, toplumsal cinsiyet rolü ve benlik kavramı arasında anlamlı korelasyonlar olduğu belirlemiştir.

Hamarta, Deniz ve Durmuşoğlu-Saltalı (2009)'nın üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin duygusal zekâ yeteneklerini (kişisel beceriler, kişiler arası beceriler, uyumluluk, stresle başa çıkabilme ve genel ruh durumu) anlamlı düzeyde yordayıp yordamadığını saptamak amacıyla yapmış olduğu çalışmanın sonucunda, güvenli bağlanma stilinin duygusal zekâ yetenekleri ile pozitif ilişkili olduğu, korkulu bağlanma stilinin ise negatif ilişkili olduğu bulunmuştur. Ayrıca bağlanma stillerinin duygusal zekâ yeteneklerini anlamlı düzeyde açıkladığı ve güvenli bağlanma stilinin duygusal zekâ yeteneklerinin tüm alt boyutlarını anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna varılmıştır.

1.15. Çalışma İle İlgili Bağlanma Stilleri Üzerine Yurt Dışında Yapılan Çalışmalar

Harvey ve Byrd (2000) çalışmalarını 95 kişi ile yapmışlardır. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin aileleri ile bağlanmalarını ve sorun durumlarında aileleri ile kurdukları iletişimi araştırmışlardır. Elde edilen bulgular sonucunda güvenli bağlanma stiline sahip ailelerini daha olumlu ve sorun durumlarında ailelerine yönelmeye ve onların desteğini almaya daha eğilimli oldukları saptanmıştır. Kaygılı kararsız bağlanma stiline sahip kişiler ise sorun durumlarında ailelerine pek fazla yönelmedikleri, onların desteğini almak için çok çaba harcamadıkları görülmüştür

Kobak ve Sceery (1988) yaptıkları araştırmada üniversite öğrencilerinin ilişki örüntülerini incelemişlerdir. Çalışmalarında duygu kontrolünde bağlanma stillerine göre bir farklılık olduğunubelirlemişlerdir. Güvenli bağlanan bireyler az miktarda gerilim ve yüksek miktarda sosyal destek bildirirken, kaçınan tarzda bağlanan bireyler daha çok yalnızlık yaşadıklarını, soğuk ilişkiler ve düşük düzeyde aile desteği elde ettiklerini

bildirmişledir. Saplantılı (kaygılı/dengesiz) tarzdakiler ise oldukça yüksek düzeyde gerilim yaşanan ilişkiler içindedir ve ailelerini görece daha fazla destekleyici olarak algıladıkları sonucuna varmışlardır.

Harvey ve Byrd (2000) çalışmalarını 95 kişi ile yapmışlardır, bu araştırmada üniversite öğrencilerinin aileleri ile bağlanmalarını ve sorun durumlarında aileleri ile kurdukları iletişimi araştırmışlardır. Güvenli bağlanma stiline sahip ailelerini daha olumlu ve sorun durumlarında ailelerine yönelmeye ve onların desteğini almaya daha eğilimli oldukları saptanmıştır. Kaygılı kararsız bağlanma stiline sahip kişiler ise sorun durumlarında ailelerine pek fazla yönelmedikleri, onların desteğini almak için çok çaba harcamadıkları görülmüştür.

Sonuç olarak tatmin düzeyi arttıkça bireylerde güvenli bağlanma eğiliminin arttığı düşünülmektedir. Aynı zamanda güvenli bağlanan bireyler kaygı durumunda aileye yöneldiği düşünülmektedir.

1.16. Çalışma ile İlgili Kişilik Üzerine Türkiye’ de Yapılan Araştırmalar

Reisoğlu’nun (2014) yapmış olduğu araştırmada beş faktör kişilik özellikleri, mizah tarzları ve duygusal zekâ, yaş ve cinsiyetin öznel iyi oluşu yordama düzeylerinin incelenmiştir. Elde edilen bulgulara göre, beş faktör kişilik özelliklerinden nevrotiklik, dışadönüklük, sorumluluk ve deneyime açıklık, mizah tarzlarından kendini yıkıcı mizah, duygusal zekâ özelliklerinden genel ruh durumu, kişisel beceriler, kişilerarası beceriler ve stresle başa çıkma, demografik özelliklerden yaş ve cinsiyetin öznel iyi oluşu anlamlı düzeyde açıkladıkları saptanmıştır. Bununla birlikte kişilik özelliklerinden yumuşak başlılık, mizah tarzlarından katılımcı, kendini geliştirici ve saldırgan mizah, duygusal zekâ özelliklerinden uyumluluk öznel iyi oluşu anlamlı düzeyde açıklamamıştır. Ayrıca cinsiyet, öğrencilerin anne baba eğitim durumu, mesleği tercih etme durumu, öğrenim görülen bölümden memnuniyet, amaçlılık ve doyum verici ilişkilerin kimlerle geçirildiğine bağlı olarak öznel iyi oluş puanları arasında anlamlı farklılık gözlenmiştir. Ailenin gelir düzeyi ve sağlık durumuna bağlı olarak öğrencilerin öznel iyi oluş puanlarında anlamlı farklılık bulunmamıştır.

Özer’in (2013) yapmış olduğu çalışmada üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeyleri ile duygusal dengesizlik/nevrotizm kişilik özellikleri düzeyleri

arasında negatif yönlü bir ilişki; dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk kişilik özellikleri arasında pozitif yönlü ilişkiler tespit edilmiştir.

Bekçi'nin (2015) yapmış olduğu çalışmada depresyon ile öz denetim kişilik özelliği ve gelişime açıklık kişilik özelliği arasında negatif yönlü ilişkiler, nevrotizm kişilik özelliği ile pozitif yönlü ilişki olduğu tespit edilmiştir.

1.17.Çalışma İle İlgili Kişilik Üzerine Yurt Dışında Yapılan Araştırmalar

Tanksale'in (2015) 30-40 yaş aralığında toplam 183 katılımcı ile Hindistan'da yaptığı bu çalışmada, Beş faktör kişilik özellikleri ile öznel iyi oluş arasındaki ilişki incelenmiştir. Öznel iyi oluş değişkenleri yaşam doyumu, olumlu etki ve olumsuz etkilerdir. Regresyon analiz sonuçları, beş faktör kişilik özelliklerinin yaşam doyumu değişkeninin % 17'sini, pozitif etkide % 35'ini ve olumsuz etkide % 28'lik bir varyans olduğunu göstermiştir. Sorumluluk, yaşam memnuniyetinin en güçlü belirleyicisi olduğu belirlenmiştir.

Siegling, Furnham ve Petrides'in (2015) yapmış oldukları araştırmada duygusal zekâ ile beş faktör kişilik özellikleri arasında cinsiyete göre bir farklılığın olup olmadığı incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre; duygusal zekâ puanlarının cinsiyete göre değişmediği, duygusal zekânın sorumluluk, uyumluluk ve açıklık boyutlarıyla ilişkili olduğu ancak en yüksek düzeyde nevrotizm ve dışadönüklük boyutları ilişkili olduğu tespit edilmiştir.

Rubinstem' in (2005) yapmış olduğu çalışmada, yükseköğretimde farklı bölümlerde öğrenim gören öğrencilerin Beş Faktör Kişilik Özelliklerindeki cinsiyet farklılığı araştırılmıştır. Kadınların katılımcılık ve sorumluluk boyutunun erkeklerden daha yüksek, hukuk fakültesi öğrencilerinin, katılımcılık ve deneyime açıklık boyutunun diğer fakülte öğrencilerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

1.18.Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı, beliren yetişkinlik dönemindeki bireyler ile beliren yetişkinlik döneminde olmayan bireylerin bağlanma stilleri, kimlik statüleri ve kişilik özelliklerinin incelenmesidir. Ayrıca çalışmada beliren yetişkinlik

döneminin demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığını araştırmaktır. Araştırmanın amacına göre aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin bağlanma stilleri, kimlik statüleri ve kişilik özellikleri ile beliren yetişkinlik döneminde olmayan bireylerin bağlanma stilleri, kimlik statüleri ve kişilik özellikleri arasında anlamlı bir fark var mıdır ?
2. Beliren yetişkinlik dönemi ve alt boyutları; cinsiyet, yaş, çalışma durumu ve barınılan yer gibi demografik değişkenlere göre farklılaşmakta mıdır?

1.19. Araştırmanın Önemi

Bu çalışma; Türkiye’de beliren yetişkinlik döneminin yaşanması, beliren yetişkinlik dönemine etki eden faktörlerin neler olduğunun anlaşılması konusunda bilgi sunacaktır. Ayrıca beliren yetişkinlik döneminde olan bireylerin bağlanma stilleri, kimlik statüleri ve kişilik özellikleri incelenmiştir. Literatür taraması yapıldığında konuyla ilgili sınırlı sayıda çalışmaların olduğu görülmektedir. Bu çalışma demografik özellikler bakımından Türkiye’de beliren yetişkinlik konusunu ele alması, ülkemizde bu dönemin yaşanmasına etki eden faktörleri belirlemesi beliren yetişkinlik döneminde kimlik statüleri, bağlanma stilleri ve kişilik özelliklerinin belirlenmesi yönünden ve bundan sonra yapılacak çalışmalara da ışık tutması açısından önemli olacaktır.

BÖLÜM 2.YÖNTEM

2.1. Çalışma Grubu

Bu çalışmanın evrenini, 18-30 yaş aralığındaki; beliren yetişkinlik döneminde olan bireyler ve aynı yaş grubunda beliren yetişkinlik döneminde olmayan 750 birey oluşturmuştur. Ancak bunlardan 48 kişi testlerde bazı soruları boş bıraktıkları ya da bir soruya birden fazla cevap verdikleri için değerlendirmeye alınmamıştır. Uç değerler de atıldığında 673 kişi ile değerlendirme yapılmıştır. Aşağıda örneklemin demografik dağılım tabloları gösterilmiştir.

Tablo 1. Çalışma Grubuna Ait Cinsiyet Dağılım Tablosu

Cinsiyet	Sayı	%
Kadın	479	71,17
Erkek	194	28,83
Toplam	673	100

Tablo 1 de görüldüğü gibi, örnekleimde 479 kadın, 194 erkek olmak üzere toplam 673 kişi değerlendirmeye alınmış olup; kadınların oranı % 71,17, erkeklerin oranı %28,83 tür.

Tablo 2. Çalışma Grubuna Ait Yaş Dağılım Tablosu

Yaş	Sayı	%
1(18,19,20,21)	266	39,5
2(22,23,24,25)	298	44,3
3(26,27,28,29,30)	109	16,2
Toplam	673	100

Tablo 2 de görüldüğü gibi, örnekleimde 18-21 yaş aralığında 266 kişi, 22-25 yaş aralığında 298 kişi, 26-30 yaş aralığında 109 olmak üzere 673 kişi değerlendirmeye alınmış olup; 18-21 yaş aralığının oranı 39,5, 22-25 yaş aralığının oranı 44,3, 26-30 yaş aralığının oranı 16,2 dir.

Tablo 3. Çalışma Grubuna Ait Barınılan Yer Dağılım Tablosu

Kaldığı Yer	Sayı	%
Aile Yanında	347	51,56
Akraba Yanında	25	3,71
Arkadaşla Evde	66	9,80
Yalnız	27	4,01
Devlet Veya Özel Yurt	187	27,78
Diğer	21	3,12
Toplam	673	100

Tablo 3 te görüldüğü gibi, örnekleme ailesi ile kalanların sayısı 347, bir akrabasının yanında kalanların sayısı 25, arkadaşıyla evde kalanların sayısı 66, yalnız yaşayanların sayısı 27, devlet yurdu veya özel yurttaki kalanların sayısı 187, diğer barınma yerlerinde kalanların sayısı 21 olmak üzere toplam 673 kişi değerlendirilmeye alınmıştır. Ailesiyle yaşayanların oranı %51,56, bir akrabasının yanında kalanların oranı %3,71, arkadaşıyla evde kalanların oranı %9,8, yalnız yaşayanların oranı % 4,01, devlet yurdu veya özel yurttaki kalanların oranı 27,8 diğer barınma yerlerinde kalanların oranı ise %3,12 dir.

Tablo 4. . Çalışma Grubuna Ait Çalışma Durumu Dağılım Tablosu

Çalışma Durumu	Sayı	%
Çalışıyor	34	5,05
Çalışmıyor	122	18,13
Öğrenci	441	65,52
Çalışıyor Ve Öğrenci	76	11,30
Toplam	673	100

Örnekleme çalışanların sayısı 34, çalışmayanların sayısı 122, öğrencilerin sayısı 441, hem çalışıp hem öğrenci olanların sayısı 76 olmak üzere toplam 673 kişi değerlendirilmeye alınmış olup; çalışanların oranı %34, çalışmayanların oranı %18,13, öğrencilerin oranı %65,52, hem çalışıp hem öğrenci olanların oranı ise %11,30 dur.

2.2. Araştırma Modeli

Beliren yetişkinlik dönemini ve bu dönemdeki kimlik statüleri ile bağlanma stillerinin inceleneceği bu araştırma nicel bir araştırma olup tarama modeli ile yapılacaktır. Tarama modeli, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu biçimiyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımıdır (Karasar, 2014). Tarama modeliyle gerçekleştirilen araştırmalarda, araştırma konusuyla ilgili davranış, tutum, beklenti, gereksinim ve bilgi düzeylerinin belirlenmesi mümkündür (Neuman, 2000).

2.3. Veri toplama araçları:

2.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Katılımcıların yaş, cinsiyet ve eğitim durumları, ekonomik durumları, barındıkları yer gibi demografik özelliklerine ait bilgiler kişisel bilgi formu vasıtasıyla elde edilmiştir.

2.3.2. Yaşam Görüşü Ölçeği

Arnett, Reiffman ve Colwell (2003) tarafından geliştirilmiş olan “Yaşam Görüşü Ölçeği” adlı ölçek kullanılmıştır. Geçerlik, güvenilirlik ve faktör analizi çalışmaları yapılan ölçeğin Türkçe’ye uyarlanmış hali kullanılmıştır. Ölçeğin orijinal hali 31 maddeden oluşan 4 dereceli likert tipi bir ölçektir. Ölçek, “Deneme-yanılma, Kimlik keşfi, Olumsuzluk-kararsızlık, Kendine odaklanma, Başkalarına odaklanma ve Arada hissetme” alt faktörlerden oluşmaktadır. Bu alt ölçeklerden “Kimlik keşfi, Deneme-yanılma, Olumsuzluk-kararsızlık, Kendine odaklanma ve Arada hissetme” ölçekleri beliren yetişkinlik kuramıyla ve beliren yetişkinlik döneminin özellikleriyle uyumlu, “Baskalarına odaklanma” alt faktörü ise beliren yetişkinlik kuramına ve bu dönemin özelliklerine ters olan maddeleri içermektedir. Türkçe’ye uyarlanma süreci içinde yapılan faktör analizinde “Baskalarına odaklanma” alt ölçeğine ait maddeler madde yük değerleri düşük olduğu için ölçekten çıkarılmıştır (Atak ve Çok, 2008). Temel Bileşenler Analizi sonunda ölçeğin 3 faktörlü bir yapıda olduğu ve açıkladığı toplam varyansın 44,81 olduğu bulunmuştur. Analiz sonucunda, birinci faktör, beliren yetişkinlik döneminin “kararsızlık, değişkenlik ve olumsuzluk” gibi özelliklerine ilişkin maddeleri içerdiği için “Olumsuzluk/Kararsızlık (M2, M3, M4, M5, M6, M10, M12)”,

ikinci faktör beliren yetişkinlik döneminin kim olduğunu bulma ve kendini bir geçiş döneminde hissetme gibi özelliklerine ilişkin maddeleri içerdiği için “Kimlik keşfi/Arada hissetme (M7, M16, M17, M18, M19, M20)” olarak adlandırılmıştır. Üçüncü faktör ise, beliren yetişkinlik döneminde bireyin kendine ve kendi yaşamına odaklanma, yeni şeyleri fark etme, deneme ve keşfetme gibi temel özelliklerine ilişkin maddeleri içermektedir; “Deneme/Kendine odaklanma (M1, M8, M9, M11, M13, M14, M15)”. Ölçekten alınacak en düşük puan 20, en yüksek puan ise 80’ dir. Yapılan faktör analizi sonunda, 20 maddelik ölçekte 3. maddenin tersten yorumlanması gerektiği ortaya çıkmıştır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (Cronbach) $\alpha = ,69$ bulunmuştur. Test tekrar test güvenilirlik kat sayısı ise ,81 bulunmuştur (Atak ve Çok, 2008). Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (cronbach) $\alpha = ,76$ bulunmuştur.

2.3.3. Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüleri Ölçeği

Araştırmaya katılan bireylerin kimlik statülerini belirlemek için “Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüleri Ölçeği” kullanılmıştır.(GOEKSÖ). Bu ölçeği Bennion ve Adams (1986) geliştirmiş ve Türkçeye Oskay(1997) tarafından uyarlanmıştır. 64 maddeden oluşan bu ölçek; ideolojik ve kişilerarası alanla ilgili başarılı, bağımlı, kimlik arayışı ve kimlik kargaşası olmak üzere toplam 8 faktörden oluşmaktadır. Genişletilmiş objektif ego kimlik statüleri ölçeği Likert tipinde olup 1(kesinlikle katılmıyorum) ile 6(kesinlikle katılıyorum) arasında derecelendirilmektedir. Ölçekte alt boyutlar her iki alan için ayrı ayrı değerlendirilebileceği gibi, ölçeğin geneli üzerinden de değerlendirilebilmektedir. Ayrıca Genişletilmiş Objektif Ego Kimlik Statüleri Ölçeği her bir alt boyuttan alınan puana göre hem sürekli değişken hem de ortalama puanlara bir standart sapma puanı eklenerek sınıflamalı değişken olarak incelenebilmektedir. Ölçeğin orijinal formuyla ilgili yapılan güvenilirlik analizinde (Bennion ve Adams,1986) 0.60 ile 0.80 arasında değişen Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları bulunmuştur. Ölçeğin Türkçeye uyarlanma çalışmasında(Oksay,1998) ise iç tutarlılık katsayıları 0.57 ile 0.84 arasında test tekrarı güvenilirlik katsayıları ise 0.72-0.81 aralığında bulunmuştur. Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (cronbach) $\alpha = ,79$ bulunmuştur.

2.3.4. İlişki Ölçekleri Anketi

Bağlanma stillerini ölçmek amacıyla ilişki ölçekleri anketi (İÖA) kullanılmıştır. Griffin ve Bartholomew (1994) tarafından geliştirilmiş olan ve Türkçeye Sümer ve Güngör tarafından uyarlanmış olan Likert tipindeki bu ölçek, güvenli, kaçınmacı, kaygılı ve korkulu olmak üzere dört bağlanma stilini belirlemek için kullanılacaktır. 17 maddeden oluşan İÖA, 1(beni hiç tanımlamıyor ile 7(tamıyla beni tanımlıyor) aralığında değerlendirilmektedir. Güvenli bağlanma ve kaçınmacı bağlanmanın her biri 5' er madde ile korkulu bağlanma ve kaygılı bağlanma ise dörder madde ile ölçülmektedir. Ölçekte yer alan maddelerden biri tersine kodlanarak hem kaygılı bağlanmayı hem de tersine kodlanmadan kayıtsız bağlanmayı ölçmek amacıyla kullanılmıştır. İÖA'nın orijinalinde alt ölçeklerinin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayıları 0.41 ile 0.70 arasında bulunmuştur. Literatürdeki başka çalışmalarda da ölçeğin yine görece olarak düşük iç tutarlılık katsayılarına sahip olduğu görülmüştür.Örneğin yetişkin örnekleminde yapılan bir çalışmada (Guedeney, Fermanian ve Bifulco, 2010) boyutlara ait iç tutarlılık katsayılarının 0.22 ile 0.64 arasında, Okonizi'nin (2010) çalışmasında ise 0.31 ile 0.62 arasında değiştiği bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlanmaya çalışılmasında (Sümer ve Güngör, 1999) ise iç tutarlılık katsayılarının 0.27 ile 0.61 ; test tekrarı sonuçlarının 0.54 ile 0.78 arasında değer aldığı bildirilmiştir. Griffin ve Bartholomew (1994) ilişki ölçekleri anketinin görece olarak düşük iç tutarlılık katsayılarına sahip olmasını ölçeğin iki boyutlu ortogonal yapısına bağlamaktadırlar. Bartholomew'in (1990) önerdiği içsel çalışan modele (kişinin kendisi ve başkaları) göre her bir faktör iki boyutun birleşiminden oluşmaktadır. Bu modele göre güvenli bağlanmaya sahip bireylerin kendileriyle ilgili değerlendirmeleri olumsuzdur. Schafer ve Bartholomew (1994), İÖA'nın kararlılığını ve test tekrarı güvenilirliğini belirlemek için sekiz ay arayla yaptığı iki ölçümü karşılaştırmışlar, benlik modeli boyutu için 0.81 ile 0.84; başkaları modeli boyutu için 0.72 ile 0.85 arasında değişen korelasyon katsayıları bulmuşlardır.

2.3.5. Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT)

Bacanlı, İlhan ve Aslan (2007) tarafından geliştirilen test Costa ve McCrea' nın Beş Faktör Kişilik kuramına dayanmaktadır. Duygusal Dengesizlik, Dışadönüklük,

Deneyime Açıklık, Yumuşak Başlılık ve Sorumluluk alt boyutlarını kapsayan 40 sorudan oluşmaktadır. SDKT'nin boyutlarının iç tutarlık katsayılarının .73 ile .89 aralığı arasında değiştiği görülmektedir. Test tekrarına ilişkin bulgularda en yüksek ilişkiyi Yumuşak Başlılık ($r=.86$, $p<.01$), en düşük ilişkiyi ise Deneyime Açıklık boyutunun ($r=.68$, $p<.01$) ortaya koyduğu belirtilmektedir (Bacanlı, İlhan ve Aslan, 2009). Bu çalışmada ölçeğin iç tutarlılık katsayısı (cronbach) $\alpha = ,90$ bulunmuştur.

2.3.6. Verilerin toplanması:

Veriler Mersin Üniversitesi çalışanları ve öğrencileri özel eğitim kurumları öğrencileri ve Mersin Şehir Hastanesi çalışanlarından yüz yüze görüşerek toplanmıştır. Elde edilen veriler SPSS paket programına aktarılmıştır.

2.3.7. Verilerin Analizi:

Verilerin çözümlenmesinde SPSS 23.00 paket programı kullanılmıştır. Beliren Yetişkinlik döneminde olan bireyleri belirlemek için yaşam görüşü ölçeği puanlarının ortalama ve standart sapması alınarak bir kesme noktası belirlenmiştir. Bu kesme noktası ve üzerinde puan alanlar beliren yetişkin olarak, altında puan alanlar beliren yetişkin olmayan olarak değerlendirilmiştir. Verilerin analizinde ANOVA ve t Test kullanılmıştır. Ayrıca değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek üzere korelasyon analizi yapılmıştır.

BÖLÜM 3. BULGULAR

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular yer almaktadır.

Tablo 5. Değişkenlere ait korelasyon kat sayılarını gösterir tablo.

	Beliren yetişkinlik	Kimlik statüleri	Bağlanma stilleri	Kişilik özellikleri
Beliren yetişkinlik				
Kimlik statüleri	,068			
Bağlanma stilleri	,125**	,170**		
Kişilik özellikleri	,170**	-,091*	,204**	

Değişkenlere ait korelasyon katsayıları tablo 5 teki gibidir.

Analizlerde yaşlar kategorize edilmiş ve aşağıdaki tablolarda yaş sütununda bulunan 1; 18,19,20,21 yaşları, 2; 22,23,24,25 yaşları 3 ise 26,27,28,29,30 yaşları ifade etmektedir. Araştırmaya katılanların beliren yetişkinlik puanlarının yaşa göre değişip değişmediğini incelemek amacıyla verilere tek yönlü varyans analizi uygulanmış ve tek yönlü varyans analizi sonucu tablo 1’de verilmiştir.

Tablo 6. Beliren Yetişkinlik puanlarının Yaşa göre uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Puan	Yaş	n	\bar{X}	ss	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Beliren yetişkinlik toplam puan	1	266	58,46	7,66	271,586	2	135,793	2,35	,108
	2	298	58,38	8,02		670			
	3	109	56,70	7,49					
Toplam		673	58,14	7,81		672			

Tablo 6’da görüldüğü gibi araştırma grubunun beliren yetişkinlik puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, beliren yetişkinlik toplam puanlarında yaşa göre bir farklılaşma gözlenmemiştir $F(2,670)=2,35$, $p=0,108$. Bir başka ifadeyle, yaş arttıkça veya azaldıkça beliren yetişkinlik puanları farklılaşmamaktadır.

Araştırmaya katılanların beliren yetişkinlik olumsuz kararsızlık puanlarının yaşa göre değişip değişmediğini incelemek amacıyla verilere tek yönlü varyans analizi uygulanmış ve tek yönlü varyans analizi sonucu tablo 6 da verilmiştir.

Tablo 7. Beliren Yetişkinlik alt boyutu olumsuz kararsızlık puanlarının Yaş Faktörüne göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Puan	Yaş	n	\bar{X}	ss	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	p
Beliren yetişkinlik olumsuz kararsızlık toplam puan	1	266	18,94	4,25	89,441	2	44,720	2,765	,064
	2	298	19,41	4,01		670			
	3	109	18,39	4,60					
Toplam		673	19,06	4,03		672			

Tablo 7’de görüldüğü gibi araştırma grubunun beliren yetişkinlik alt boyutu olumsuz kararsızlık puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, beliren yetişkinlik toplam puanlarında yaşa göre bir farklılaşma gözlenmemiştir. $F=(2,670)=2,75$, $p=0,064$. Bir başka ifadeyle, yaş arttıkça veya azaldıkça beliren yetişkinlik alt boyutu olumsuz kararsızlık puanları farklılaşmamaktadır.

Tablo 8. Beliren Yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi puanlarının Yaş Faktörüne göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Puan	Yaş	N	\bar{X}	ss	Kareler Toplamı	sd	Kareler Ortalaması	F	P
Beliren yetişkinlik kimlik keşfi toplam puan	1	266	19,20	3,32	117,597	2	58,798	4,697	,009
	2	298	18,80	3,60		670			
	3	109	17,96	3,90					
Toplam		673	18,82	3,56		672			

Tablo 8’de görüldüğü gibi araştırma grubunun beliren yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda beliren yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi toplam puanlarında yaşa göre bir farklılaşma gözlenmiştir. $F(2,670)=4,697$, $p=0,009$. Bir başka ifadeyle, yaş arttıkça veya azaldıkça beliren yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi puanları farklılaşmaktadır.

Yaşa göre, beliren yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi puanlarında ortaya çıkan farkın kaynağını araştırmak amacıyla verilere uygulanan Tukey testi sonucunda 1. Grupla (18-21 yaş) 3 grup (26-30 yaş) arasında anlamlı fark gözlenmiştir. Buna göre, 18-21 yaş arasındaki gençlerin beliren yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi puan ortalamalarının 26-30 yaş grubu gençlerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir.

Tablo 9. Beliren Yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma puanlarının Yaş Faktörüne göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Puan	Yaş	n	\bar{X}	ss	Kareler	sd	Kareler	F	P
					Toplamı		Ortalaması		
Beliren yetişkinlik kendine odaklanma toplam puan	1	266	20,33	3,69	4,743	2	2,371	,149	,862
	2	298	20,16	4,15	670				
	3	109	20,34	4,25					
Toplam		673	20,26	3,99	672				

Tablo 9’da görüldüğü gibi araştırma grubunun beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma toplam puanlarında yaşa göre bir farklılaşma gözlenmemiştir. $F(2,670)=0,149$, $p=0,862$ Bir başka ifadeyle, yaş arttıkça veya azaldıkça beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma puanları farklılaşmamaktadır.

Tablo 10. Beliren Yetişkinlik toplam puanlarının cinsiyet faktörüne uygulanan göre t testi sonuçları

Puan	Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	t test		
					t	sd	p
Beliren yetişkinlik toplam puan	Kadın	479	58,50	7,77	1,901	671	,058
	Erkek	194	57,24	7,84			
Toplam		673					

Tablo 10’da görüldüğü gibi araştırma grubunun beliren yetişkinlik toplam puanlarına cinsiyete göre uygulanan t testi sonucunda, beliren yetişkinlik toplam puanlarında cinsiyete göre bir farklılaşma gözlenmemiştir. $p=0,058$

Tablo 11. Beliren Yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi toplam puanlarının cinsiyet faktörüne göre uygulanan t testi sonuçları

Puan	Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	t test		
					t	sd	p
Beliren yetişkinlik kimlik keşfi toplam puan	Kadın	479	19,01	3,45	2,93	671	,029
	Erkek	194	18,35	3,77			
Toplam		673					

Tablo 11’da görüldüğü gibi araştırma grubunun beliren yetişkinlik puanlarına cinsiyete göre uygulanan t testi sonucunda, beliren yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi toplam puanlarında cinsiyete göre bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, kadınların beliren yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi puanlarının ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde erkeklerden daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. $p=0,029$

Tablo 12. Beliren Yetişkinlik alt boyutu olumsuz kararsızlık toplam puanlarının cinsiyet faktörüne göre uygulanan t testi sonuçları

Puan	Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	t test		
					t	sd	p
Beliren yetişkinlik olumsuz kararsızlık toplam puan	Kadın	479	19,33	3,93	2,77	671	,006
	Erkek	194	18,39	4,20			
Toplam		673					

Tablo 12’de görüldüğü gibi araştırma grubunun beliren yetişkinlik olumsuz kararsızlık alt boyutu puanlarına cinsiyete göre uygulanan t testi sonucunda, beliren yetişkinlik alt boyutu olumsuz kararsızlık toplam puanlarında cinsiyete göre bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, kadınların beliren yetişkinlik olumsuz kararsızlık puanlarının ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde erkeklerden daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. $p=0,006$

Tablo 13. Beliren Yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma toplam puanlarının cinsiyet faktörüne göre uygulanan t testi sonuçları

Puan	Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	t test		
					t	sd	p
Beliren yetişkinlik kendine odaklanma toplam puan	Kadın	479	20,16	4,04	-1,022	671	,307
	Erkek	194	20,51	3,84			
Toplam		673					

Tablo 13’te görüldüğü gibi araştırma grubunun beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma puanlarına cinsiyete göre uygulanan t testi sonucunda, beliren yetişkinlik toplam puanlarında cinsiyete göre bir farklılaşma gözlenmemiştir. Bir başka ifadeyle, kadınların beliren yetişkinlik alt boyutu puanları ile erkeklerin beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma toplam puanları farklılaşmamaktadır. $p=0,3$

Aşağıdaki tablolarda kaldığı yer sütununda bulunan 1 aile yanında, 2 akraba yanında, 3 arkadaş veya arkadaşlarla evde, 4 yalnız, 5 devlet veya özel yurttta, 6 ise bunların dışında bir yerde kaldığını ifade etmektedir.

Tablo 14. Beliren Yetişkinlik toplam puanlarının kaldığı yer faktörüne göre uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Puan	Kaldığı yer	n	\bar{X}	ss	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
Beliren yetişkinlik toplam puan	1	347	57,54	7,888	398,311	5	79,662	1,309	,258
	2	25	57,80	7,000		667			
	3	66	58,58	6,973					
	4	27	58,15	9,339					
	5	187	59,26	7,668					
	6	21	57,14	8,696					
Toplam		673	58,14	7,809		672			

Tablo 14’ te görüldüğü gibi araştırma grubunun beliren yetişkinlik toplam puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, beliren yetişkinlik toplam puanlarında kaldığı yere göre bir farklılaşma gözlenmemiştir. $F(5,667)= 1,309$, $p=0,258$ Bir başka ifadeyle, kaldığı yer değişikçe beliren yetişkinlik puanları farklılaşmamaktadır.

Tablo 15. Beliren Yetişkinlik alt boyutu olumsuz kararsızlık toplam puanlarının kaldığı yer faktörüne uygulanan göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Puan	Kaldığı yer	n	\bar{X}	ss	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
Beliren yetişkinlik olumsuz-kararsızlık toplam puan	1	347	19,36	4,050	398,311	5	79,662	1,309	,266
	2	25	17,80	4,778		667			
	3	66	19,03	3,887					
	4	27	18,84	3,498					
	5	187	18,00	3,977					
	6	21	20,71	4,231					
Toplam		673	19,06	4,033					

Tablo 15’te görüldüğü gibi araştırma grubunun beliren yetişkinlik alt boyutu olumsuz-kararsızlık toplam puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, beliren yetişkinlik alt boyutu olumsuz-kararsızlık toplam puanlarında kaldığı yere göre bir farklılaşma gözlenmemiştir. $F(5,667)= 1,309$, $p=0,266$ Bir başka ifadeyle, kaldığı yer

değiştikçe beliren yetişkinlik olumsuz karasızlık alt boyutu puanları farklılaşmamaktadır.

Tablo 16. Beliren Yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi toplam puanlarının kaldığı yer faktörüne göre uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Puan	Kaldığı yer	n	\bar{X}	ss	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
Beliren yetişkinlik kimlik keşfi toplam puan	1	347	18,62	3,576	70,367	5	14,073	1,113	,352
	2	25	18,76	3,620		667			
	3	66	18,77	3,262					
	4	27	18,37	3,963					
	5	187	19,33	3,932					
	6	21	18,43	4,501					
Toplam		673	18,82	3,557					

Tablo 16’da görüldüğü gibi araştırma grubunun beliren yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi toplam puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, beliren yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi toplam puanlarında kaldığı yere göre bir farklılaşma gözlenmemiştir. $F(5,667)=1,113, p=0,352$ Bir başka ifadeyle, kaldığı yer değiştikçe beliren yetişkinlik kimlik keşfi alt boyutu puanları farklılaşmamaktadır.

Tablo 17. Beliren Yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma toplam puanlarının kaldığı yer faktörüne göre uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Puan	Kaldığı yer	n	\bar{X}	ss	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
Beliren yetişkinlik kendine odaklanma toplam puan	1	347	19,56	4,074	361,692	5	72,338	4,679	,000
	2	25	21,24	3,179		667			
	3	66	20,77	3,984					
	4	27	20,96	4,973					
	5	187	21,10	3,441					
	6	21	20,71	4,734					
Toplam		673	20,26	3,985					

Tablo 17’de görüldüğü gibi araştırma grubunun beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma toplam puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma toplam puanlarında kaldığı yere göre bir farklılaşma gözlenmiştir. $F(5,667)=4,679, p=0,00$ Bir başka ifadeyle, kaldığı yer değiştikçe beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma puanları farklılaşmaktadır. Kaldığı yere göre, beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma puanlarında ortaya çıkan farkın kaynağını araştırmak amacıyla verilere uygulanan Tukey testi sonucunda 1. Grupla (aile yanında kalanlar) 5. grup (özel veya devlet yurdunda kalanlar) arasında anlamlı fark gözlenmiştir. Buna göre, yurtda kalan gençlerin beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma puan ortalamalarının aile yanında kalan gençlerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir.

Aşağıdaki tablolarda çalışma durumu sütununda bulunan 1 çalışanları, 2 çalışmayanları, 3 öğrencileri, 4 hem çalışıp hem öğrenci olanları ifade etmektedir.

Tablo 18. Beliren Yetişkinlik toplam puanlarının çalışma durumu faktörüne göre uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Puan	Çalışma Durumu	n	\bar{X}	ss	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
Beliren yetişkinlik toplam puan	1	34	57,91	9,033	134,097	3	44,699	,732	,533
	2	122	57,25	7,911		669			
	3	441	58,30	7,736					
	4	76	158,75	7,524					
Toplam		673	58,14	7,809					

Tablo 18’de görüldüğü gibi araştırma grubunun beliren yetişkinlik toplam puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, beliren yetişkinlik toplam puanlarında çalışma durumuna göre bir farklılaşma gözlenmemiştir. $F(3,669)=0,732, p=0,533$ Bir başka ifadeyle, çalışma durumu değiştikçe beliren yetişkinlik puanları farklılaşmamaktadır.

Tablo 19. Beliren Yetişkinlik alt boyutu olumsuz kararsızlık toplam puanlarının çalışma durumu faktörüne göre uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Puan	Çalışma Durumu	n	\bar{X}	ss	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
Beliren yetişkinlik olumsuz-kararsız toplam puan	1	34	18,71	3,818	119,846	3	39,949	2,473	,061
	2	122	19,56	3,803		669			
	3	441	19,13	4,048					
	4	76	18,01	4,266					
Toplam		673	19,06	4,033					

Tablo 19’da görüldüğü gibi araştırma grubunun beliren yetişkinlik alt boyutu olumsuz-kararsızlık toplam puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, beliren yetişkinlik toplam puanlarında çalışma durumuna göre bir farklılaşma gözlenmemiştir. $F(3,669)=2,473, p=0,061$ Bir başka ifadeyle çalışma durumu beliren yetişkinlik olumsuz kararsızlık alt boyutu puanları farklılaşmamaktadır.

Tablo 20. Beliren Yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi toplam puanlarının çalışma durumu faktörüne göre uygulanan tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Puan	Çalışma Durumu	n	\bar{X}	ss	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
Beliren yetişkinlik kimlik keşfi toplam puan	1	34	18,12	4,269	95,976	3	31,992	2,545	,055
	2	122	18,17	3,972		669			
	3	441	18,97	3,416					
	4	76	19,30	3,188					
Toplam		673	18,82	3,557					

Tablo 20’de görüldüğü gibi araştırma grubunun beliren yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi toplam puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, beliren yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi toplam puanlarında çalışma durumuna göre bir

farklılaşma gözlenmemiştir. $F(3,669)=2,545, p=0,55$ Bir başka ifadeyle, çalışma durumu değiştikçe beliren yetişkinlik kimlik keşfi alt boyutu puanları farklılaşmamaktadır.

Tablo 21. Beliren Yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma toplam puanlarının çalışma durumu faktörüne göre tek yönlü varyans analizi (ANOVA) sonuçları

Puan	Çalışma Durumu	n	\bar{X}	ss	Kareler toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	P
Beliren yetişkinlik kendine odaklanma toplam puan	1	34	21,09	5,005	188,665	3	62,885	4,013	,008
	2	122	19,52	4,196		669			
	3	441	20,20	3,863					
	4	76	21,39	3,578					
Toplam		673	20,26	3,985					

Tablo 20’de görüldüğü gibi araştırma grubunun beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma toplam puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma toplam puanlarında çalışma durumuna göre bir farklılaşma gözlenmiştir. $F(3,669)=4,013, p=0,008$ Bir başka ifadeyle, çalışma durumu değiştikçe beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma puanları farklılaşmaktadır.

Çalışma durumuna göre, beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma puanlarında ortaya çıkan farkın kaynağını araştırmak amacıyla verilere uygulanan Tukey testi sonucunda 4. Grupla (hem çalışıp hem öğrenci olan) 2. grup (çalışmayan) arasında anlamlı fark gözlenmiştir. Buna göre, hem çalışıp hem öğrenci olan gençlerin beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma puan ortalamalarının çalışmayan gençlerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir.

Araştırmaya katılanların kimlik statüsü puanlarına beliren yetişkin olup olmama durumuna göre bağımsız gruplar için t testi analizi uygulanmış ve sonuçlar tablo 22’den itibaren verilmiştir.

Aşağıdaki tablolarda beliren yetişkin olma durumu sütununda bulunan 1 beliren yetişkinlik testinden yüksek puan alan dolayısıyla beliren yetişkinlik döneminde olanları, 2 ise beliren yetişkinlik testinden düşük puan alanları dolayısıyla beliren yetişkin olmayanları ifade etmektedir.

Tablo 22. Başarılı Kimlik Statüsü puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları

Puan	Beliren yetişkin olma durumu	n	\bar{X}	ss	t test		
					t	sd	p
Başarılı kimlik statüsü	1	334	68,35	11,644	3,730	670	,000
	2	338	64,91	12,227			
Toplam		673					

Tablo 22’de görüldüğü gibi araştırma grubunun başarılı kimlik statüsü puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan bağımsız gruplar için t testi sonucunda başarılı kimlik statüsü puanlarında bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, beliren yetişkinlerin başarılı kimlik statüsü puanlarının ortalamalarının beliren yetişkin olmayanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu gözlenmiştir. $p=0,000$

Tablo 23. Moratoryum Kimlik Statüsü puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları

Puan	Beliren yetişkin olma durumu	N	\bar{X}	ss	t test		
					t	sd	p
Moratoryum kimlik statüsü	1.	335	53,22	10,689	4,22	671	,000
	2.	338	49,92	10,584			
Toplam		673					

Tablo 23’de görüldüğü gibi araştırma grubunun moratoryum kimlik statüsü puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda

moratoryum kimlik statüsü puanlarında bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, beliren yetişkinlerin moratoryum kimlik statüsü puanlarının ortalamalarının beliren yetişkin olmayanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu gözlenmiştir. $p=0,000$

Tablo 24. İpotekli Kimlik Statüsü puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları

Puan	Beliren yetişkin olma durumu	n	\bar{X}	ss	t test		
					t	sd	p
İpotekli kimlik statüsü	1	335	32,96	14,134	-3,67	671	,000
	2	338	36,91	13,844			
Toplam		673					

Tablo 24’de görüldüğü gibi araştırma grubunun ipotekli kimlik statüsü puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda ipotekli kimlik statüsü puanlarında bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, beliren yetişkin olmayanların başarılı ipotekli kimlik statüsü puanlarının ortalamalarının beliren yetişkin olanlardan istatistiksel olarak daha yüksek olduğu gözlenmiştir. $p=0,000$

Tablo 25. Dağınık Kimlik Statüsü puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları

Puan	Beliren yetişkin olma durumu	n	\bar{X}	ss	t test		
					t	sd	p
Dağınık kimlik statüsü	1	335	46,13	11,082	-,475	671	-,392
	2	338	46,53	10,343			
Toplam		673					

Tablo 25’de görüldüğü gibi araştırma grubunun dağınık kimlik statüsü puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda dağınık kimlik statüsü puanlarında bir farklılaşma gözlenmemiştir $p= -0,392$

Araştırmaya katılanların bağlanma stilleri puanlarına beliren yetişkin olup olmama durumuna göre bağımsız gruplar için t testi analizi uygulanmış ve sonuçlar tablo 26’den itibaren verilmiştir.

Tablo 26. Güvenli Bağlanma puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları

Puan	Beliren yetişkin olma durumu	n	\bar{X}	ss	t test		
					t	sd	p
Güvenli bağlanma	1	335	19,67	4,742	-1,75	671	,080
	2	338	20,30	6,639			
Toplam		673					

Tablo 26’da görüldüğü gibi araştırma grubunun güvenli bağlanma puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda güvenli bağlanma puanlarında bir farklılaşma gözlenmemiştir. $p=0,080$

Tablo 27. Korkulu Bağlanma puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları

Puan	Beliren yetişkin olma durumu	n	\bar{X}	ss	t test		
					t	sd	p
Korkulu bağlanma	1	335	4,29	1,239	2,572	671	,010
	2	338	4,05	1,226			
Toplam		673					

Tablo 27’de görüldüğü gibi araştırma grubunun korkulu bağlanma puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda korkulu bağlanma puanlarında bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, beliren yetişkinlerin korkulu bağlanma puanlarının ortalamalarının beliren yetişkin olmayanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu gözlenmiştir. $p= 0,010$

Tablo 28. Saplantılı Bağlanma puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları

Puan	Beliren yetişkin olma durumu	n	\bar{X}	ss	t test		
					t	sd	p
Saplantılı bağlanma	1	335	19,83	4,987	2,081	671	,038
	2	338	19,03	4,954			
Toplam		673					

Tablo 28’de görüldüğü gibi araştırma grubunun saplantılı bağlanma puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda saplantılı bağlanma puanlarında bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, beliren yetişkinlerin saplantılı bağlanma puanlarının ortalamalarının beliren yetişkin olmayanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu gözlenmiştir. $p=0,038$

Tablo 29. Kayıtsız Bağlanma puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları

Puan	Beliren yetişkin olma durumu	N	\bar{X}	ss	t test		
					t	sd	p
Kayıtsız bağlanma	1	335	23,55	5,221	2,99	671	,003
	2	338	22,33	5,372			
Toplam		673					

Tablo 29’da görüldüğü gibi araştırma grubunun kayıtsız bağlanma puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda kayıtsız bağlanma puanlarında bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, beliren yetişkinlerin kayıtsız bağlanma puanlarının ortalamalarının beliren yetişkin olmayanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu gözlenmiştir. $p=0,003$

Araştırmaya katılanların kişilik özellikleri puanlarına beliren yetişkin olup olmama durumuna göre bağımsız gruplar için t testi analizi uygulanmış ve sonuçlar tablo 30'dan itibaren verilmiştir.

Tablo 30. Nevrotizm puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları

Puan	Beliren yetişkin olma durumu	N	\bar{X}	ss	t test		
					t	sd	p
nevrotizm	1	335	25,22	8,112	1,570	671	,117
	2	338	24,24	8,099			
Toplam		673					

Tablo 30'da görüldüğü gibi araştırma grubunun nevrotizm puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda nevrotizm puanlarında bir farklılaşma gözlenmemiştir. $p=0,117$

Tablo 31. Dışa Dönüklük puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları

Puan	Beliren yetişkin olma durumu	N	\bar{X}	ss	t test		
					t	sd	p
Dışa dönüklük	1	335	45,13	10,473	2,250	671	,025
	2	338	43,36	9,937			
Toplam		673					

Tablo 31'de görüldüğü gibi araştırma grubunun dışa dönüklük puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda dışa dönüklük puanlarında bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, beliren yetişkinlerin dışa dönüklük puanlarının ortalamalarının beliren yetişkin olmayanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu gözlenmiştir. $p= 0,025$

Tablo32. Deneyime Açıklık puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları

Puan	Beliren yetişkin olma durumu	N	\bar{X}	ss	t test		
					t	sd	p
Deneyime açıklık	1	335	43,18	8,687	4,260	671	,000
	2	338	40,34	8,602			
Toplam		673					

Tablo 32’de görüldüğü gibi araştırma grubunun deneyime açıklık puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda deneyime açıklık puanlarında bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, beliren yetişkinlerin deneyime açıklık puanlarının ortalamalarının beliren yetişkin olmayanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu gözlenmiştir. $p = 0,00$

Tablo 33. Yumuşak Başlılık puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları

Puan	Beliren yetişkin olma durumu	N	\bar{X}	ss	t test		
					t	sd	p
Yumuşak başlılık	1	335	47,87	9,653	1,469	671	,142
	2	338	46,72	10,567			
Toplam		673					

Tablo 33’te görüldüğü gibi araştırma grubunun yumuşak başlılık puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda yumuşak başlılık puanlarında bir farklılaşma gözlenmemiştir. $p = 0,142$

Tablo 34. Sorumluluk puanlarının Beliren Yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonuçları

Puan	Beliren yetişkin olma durumu	N	\bar{X}	ss	t test		
					t	sd	p
sorumlulu k	1	335	36,43	8,524	,832	671	,406
	2	338	35,89	8,392			
Toplam		673					

Tablo 34'te görüldüğü gibi araştırma grubunun sorumluluk puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda sorumluluk puanlarında bir farklılaşma gözlenmemiştir. $p=0,406$

BÖLÜM 4.TARTIŞMA

Bu araştırmada beliren yetişkinlik dönemini içerisinde olan ve beliren yetişkinlik dönemi içerisinde olmayan bireylerin kimlik statüleri, bağlanma stilleri ve kişilik özellikleri incelenmiştir. Ayrıca örneklem grubunda bireylerin beliren yetişkinlik durumu yaş, cinsiyet, çalışma durumu ve barındıkları yere göre incelenmiştir. Bu bölümde yukarıda bahsedilen araştırma bulguları daha önce yapılmış olan araştırmalar ve mevcut kuramlar ışığında tartışılmıştır.

4.1. Beliren Yetişkinlik Puanlarının Yaş Faktörüne Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun beliren yetişkinlik puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, beliren yetişkinlik toplam puanlarında yaşa göre bir farklılaşma gözlenmemiştir. Bir başka ifadeyle, yaş arttıkça veya azaldıkça beliren yetişkinlik puanları farklılaşmamaktadır. Yapılan araştırmalarda(Arnett,1998, Arnett2000, Arnett2004, Atak, 2005, Atak,2011) beliren yetişkinlik için 18-26 yaş aralığı tespit edilmiş olsa da yaptığımız araştırmada bu yaş aralığının örneklemimiz kriteri olan 18-30 yaş aralığında farklılaşmaması beliren yetişkinlik döneminin 30 yaş hatta üzeri olabileceği düşünülmektedir. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2008-2017 yılları arasındaki verileri incelendiğinde yüksek öğrenime devam etme oranının arttığı,işsiz vatandaş sayısının arttığı (TÜİK,2019), buna bağlı olarak bireylerin yetişkinlik sorumluluklarından uzak durmak istemeleri, gelişen teknolojiye bağlı marjinal yaşamların çok göz önünde olması ve buna özentinin artmış olması, lisans mezunu bireylerin artık kolay iş bulamamasına bağlı olarak bireylerin lisansüstü eğitime daha fazla yönelmelerinin etkili olabileceği düşünülmektedir.

4.2. Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Olumsuz Kararsızlık Puanlarının Yaş Faktörüne Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulgularının Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun beliren yetişkinlik alt boyutu olumsuz kararsızlık puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, beliren yetişkinlik alt boyutu olumsuz-

kararsızlık toplam puanlarında yaşa göre bir farklılaşma gözlenmemiştir. Bir başka ifadeyle, yaş arttıkça veya azaldıkça beliren yetişkinlik alt boyutu olumsuz kararsızlık puanları farklılaşmamaktadır. Yapılan araştırmalarda (Arnett,1998, Arnett2000, Arnett2004, Atak, 2005, Ergin,2015) beliren yetişkinlik olumsuz kararsızlık alt boyutunun 18-26 yaş aralığında yüksek olduğu görülmüştür. Bu araştırmada ise olumsuz kararsızlık alt boyutunda yaş farkı gözlenmemiştir. Tıpkı bu araştırmanın beliren yetişkinlik toplam puanında olduğu gibi olumsuz kararsızlık alt boyutunda da yaş aralığının 18-26 dan 18-30 a çıktığı düşünülmektedir. Bu durumun sebepleri arasında ülkemizde yaşanan meslek popülerliği veya daha fazla gelir getiren iş arayışının olabileceği düşünülmektedir (Arnett,2000, Arnett,2004, Arnett,2007).

4.3.Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Kimlik Keşfi Puanlarının Yaş Faktörüne Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun beliren yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda beliren yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi toplam puanlarında yaşa göre bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, yaş arttıkça veya azaldıkça beliren yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi puanları farklılaşmaktadır. Yaşa göre, beliren yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi puanlarında ortaya çıkan farkın kaynağını araştırmak amacıyla verilere uygulanan Tukey testi sonucunda 1. Grupla (18-21 yaş) 3 grup (26-30 yaş) arasında anlamlı fark gözlenmiştir. Buna göre, 18-21 yaş arasındaki gençlerin beliren yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi puan ortalamalarının 26-30 yaş grubu gençlerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu durum yapılan diğer araştırmalarla tutarlılık göstermektedir (Vural Yüzbaş,2012, Atak,2005, Atak,2011 Ergin,2015). Erikson, sanayileşmiş ülkelerin, bireylerine belli bir süreliğine psiko sosyal moratoryuma izin verdiğini söylemektedir (Atak ve Çok,2010). Günümüzden 30-40 yıl önce, kimlik gelişimi ergenlikle birlikte kazanılmaktaydı ve ergenlik; iş, evlilik ve geleceğe yönelik önemli kararların verildiği dönemdi. Ancak, günümüzde kimlik gelişimi, eğitim, evlilik, işe başlama gibi özelliklerin yirmili yaşların sonuna kayması gibi sebeplere bağlı olarak ergenlikte değil, beliren yetişkinlikte kazanılan bir özelliktir ve iş, evlilik ve geleceğe yönelik önemli kararlar bu dönemde verilmektedir (Arnett 2000). Waterman ve Archer

(1990), kimlik keşfi ile ilgili çoğu kazanımın, beliren yetişkinlik döneminde elde edildiğini bildirmiştir(akt; Luyckx ve ark., 2006). Bu nedenle 18-21 yaş aralığındaki bireylerin, 26-30 yaş aralığındaki bireylere göre daha fazla kimlik keşfine yönelmiş olmaları olağandır.

4.4. Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Kendine Odaklanma Puanlarının Yaş Faktörüne Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma toplam puanlarında yaşa göre bir farklılaşma gözlenmemiştir. Bir başka ifadeyle, yaş arttıkça veya azaldıkça beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma puanları farklılaşmamaktadır. Bu durum yapılan diğer araştırmalarla tutarlılık göstermemektedir(Vural Yüzbaş,2012, Atak,2005, Atak,2011,Ergin,2015).Beliren yetişkinlik dönemi bireylerin en çok kendilerine odaklandıkları dönemdir.Bireyler hem günlük hayatları ile ilgili kararlarını kendileri vermek hem de yaşamlarını yönetmek zorundadır (Arnett, 2000). Bu araştırmada kendine odaklanma alt boyutunun yaş faktörüne göre farklılaşmaması bireylerin kendi günlük yaşamları için verecekleri kararda hem de kendi yaşamlarını yönetme sorumluluğunu alma ileri yaşlara yayıldığı düşünülmektedir.

4.5. Beliren Yetişkinlik Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun beliren yetişkinlik toplam puanlarına cinsiyete göre uygulanan t testi sonucunda, beliren yetişkinlik toplam puanlarında cinsiyete göre bir farklılaşma gözlenmemiştir. Bu durum yapılan diğer araştırmalarla örtüşmemektedir (Arnett,1998, Arnett2000, Arnett2004, Atak, 2005,Vural Yüzbaş,2012,Ergin,2015). Bu duruma günümüzde kadınların da erkekler kadar yetişkinlik sorumluluğunu üstlenmek zorunda olduklarını hissetmeleri ve günümüz koşullarında iş bulma ya da yeterli gelir elde etme sorunlarının neden olduğu düşünülmektedir.

4.6. Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Kimlik Keşfi Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun beliren yetişkinlik puanlarına cinsiyete göre uygulanan t testi sonucunda, beliren yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi toplam puanlarında cinsiyete göre bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, kadınların beliren yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi puanlarının ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde erkeklerden daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum yapılan diğer araştırmalarla örtüşmektedir(Atak, 2005,Vural Yüzbaş,2012,Ergin,2015). Bu durumun sebebi olarak kadınların eğitim hayatını daha uzun tutmaları ve buna bağlı olarak kimlik keşfi sürecinin uzaması olduğu düşünülmektedir(Atak,2005).

4.7. Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Olumsuz Kararsızlık Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun beliren yetişkinlik olumsuz kararsızlık alt boyutu puanlarına cinsiyete göre uygulanan t testi sonucunda, beliren yetişkinlik alt boyutu olumsuz kararsızlık toplam puanlarında cinsiyete göre bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, kadınların beliren yetişkinlik olumsuz kararsızlık puanlarının ortalamalarının istatistiksel olarak anlamlı düzeyde erkeklerden daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Bu durum Vural Yüzbaş'ın yapmış olduğu araştırma ile örtüşmektedir(Vural Yüzbaş,2012). 20 li yaşlarda bireyler yaşadıkları yerde üniversiteye gitmelerine rağmen ayrı bir eve çıkabilmekte, bir problem yaşadığında geri ailesinin yanına dönebilmekte, bir süre sonra farklı bir eve çıkabilmektedir. Beliren yetişkinlerin yaşadıkları yerle ilgili bu değişiklikler onların zaman içinde en iyiyi bulduklarına karar verene kadar yaşamış oldukları kararsızlıkları işaret eder(Arnett,2004). Yüksek Öğretim Rehberlik ve Psikolojik Hizmetler Araştırma Konsorsiyumu (1995; akt. Ashby, Noble ve Gnilka, 2012) kadınların mükemmeliyetçilik seviyelerinin erkeklere oranla daha yüksek olduğunu raporlarında belirtmişlerdir. Bu sonuca ulaşılmasında kadınların daha mükemmeliyetçi olmalarının etkili olduğu düşünülmektedir.

4.8. Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Kendine Odaklanma Toplam Puanlarının Cinsiyete Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma puanlarına cinsiyete göre uygulanan t testi sonucunda, beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma toplam puanlarında cinsiyete göre bir farklılaşma gözlenmemiştir. Bir başka ifadeyle, kadınların beliren yetişkinlik alt boyutu puanları ile erkeklerin beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma toplam puanları farklılaşmamaktadır. Bu durum yapılan diğer çalışmalarla örtüşmemektedir(Atak, 2005,Vural Yüzbaş,2012,Ergin,2015).

4.9. Beliren Yetişkinlik Toplam Puanlarının Kaldığı Yere Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun beliren yetişkinlik toplam puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, beliren yetişkinlik toplam puanlarında kaldığı yere göre bir farklılaşma gözlenmemiştir. Bir başka ifadeyle, kaldığı yer değiştikçe beliren yetişkinlik puanları farklılaşmamaktadır. Bu bulgu yapılan diğer araştırmalarla örtüşmemektedir. Atak (2005), yaptığı çalışmada anne-baba veya eşi ve çocuklarıyla yaşamayan bireylerin yaşayanlara göre beliren yetişkinlik puanlarının daha yüksek olduğunu bulmuştur. Araştırma sonuçlarına bakıldığında bulguların Atak (2005)'in çalışmasıyla örtüşmediği görülmektedir. Kültürel değişim sosyal yaşamında değişmesine neden olmakta, sosyal yapıda meydana gelen değişim kültür ile paralel olarak değişmektedir. Toplumda benimsenmiş olan değer yargıları zaman içerisinde değişikliğe uğramakta, bu değerler çağın gereklerine göre değişmektedir(Süleymanov,2009). Bu araştırmada ulaşılan bu sonucun değişen aile yapısı ile ilişkili olduğu düşünülmektedir.

4.10. Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Olumsuz Kararsızlık Toplam Puanlarının Kaldığı Yere Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun beliren yetişkinlik alt boyutu olumsuz-kararsızlık toplam puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, beliren yetişkinlik alt boyutu olumsuz-kararsızlık toplam puanlarında kaldığı yere göre bir farklılaşma gözlenmemiştir. Bir başka ifadeyle, kaldığı yer değiştikçe beliren yetişkinlik olumsuz kararsızlık alt boyutu puanları farklılaşmamaktadır. Bu bulgular diğer araştırma sonuçlarıyla (Atak,2005, Ergin,2015) örtüşmemektedir.

4.11.Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Kimlik Keşfi Toplam Puanlarının Kaldığı Yere Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun beliren yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi toplam puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, beliren yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi toplam puanlarında kaldığı yere göre bir farklılaşma gözlenmemiştir. Bir başka ifadeyle, kaldığı yer değiştikçe beliren yetişkinlik kimlik keşfi alt boyutu puanları farklılaşmamaktadır. Bu bulgular diğer araştırma sonuçlarıyla örtüşmemektedir(Atak,2005, Ergin,2015).

4.12. Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Kendine Odaklanma Toplam Puanlarının Kaldığı Yere Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma toplam puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma toplam puanlarında kaldığı yere göre bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, kaldığı yer değiştikçe beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma puanları farklılaşmaktadır.

Kaldığı yere göre, beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma puanlarında ortaya çıkan farkın kaynağını araştırmak amacıyla verilere uygulanan Tukey testi sonucunda 1. Grupla (aile yanında kalanlar) 5. grup (özel veya devlet yurdunda kalanlar) arasında anlamlı fark gözlenmiştir. Buna göre, yurttan kalan gençlerin beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma puan ortalamalarının aile yanında kalan gençlerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir. Beliren yetişkinlik dönemi bireylerin kendilerine en çok odaklandıkları dönemdir. Bu dönemde

bireyler hem günlük yaşamları ile ilgili kararlarını kendileri vermek hem de hayatlarını yönetmek zorundadırlar(Arnett2000). Bu süreçte evden ayrılma hem bir beliren yetişkinlik göstergesi hem de kendine odaklanmayı kolaylaştıran bir etken olarak görülmektedir. Kendine odaklanma bu dönem içerisinde sağlıklı bir durum olarak nitelendirilmektedir. Bireylerin kendi hayatları ile ilgili verecekleri kararlarda ailelerinden bağımsız olmaları kim oldukları ve neleri başarıp başaramayacaklarını değerlendirmeleri konusunda önemlidir(Arnett,2004). Bu araştırmada ulaşılan bu sonucun sebebi olarak, aile içi sorunlardan ve aile bireylerinden uzak kalan bireylerin özellikle yurt ortamında kendine daha fazla vakit ayırması ve kendi hakkında kararları daha rahat alabilmesi olduğu düşünülmektedir.

4.13. Beliren Yetişkinlik Toplam Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun beliren yetişkinlik toplam puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, beliren yetişkinlik toplam puanlarında çalışma durumuna göre bir farklılaşma gözlenmemiştir. Bir başka ifadeyle, çalışma durumu değiştikçe beliren yetişkinlik puanları farklılaşmamaktadır. Bu bulgu yapılan diğer araştırmalarla örtüşmemektedir(Atak,2005, Ergin,2015). Bu durumun nedeni olarak, örneklemimizdeki bireylerin bir işe girmiş olmayı ya da olmamayı bir yetişkinlik kriteri olarak algılamadıkları düşünülmektedir.

4.14. Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Olumsuz Kararsızlık Toplam Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının tartışılması

Araştırma grubunun beliren yetişkinlik alt boyutu olumsuz-kararsızlık toplam puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, beliren yetişkinlik alt boyutu olumsuz-kararsızlık toplam puanlarında çalışma durumuna göre bir farklılaşma gözlenmemiştir. Bir başka ifadeyle, çalışma durumu değiştikçe beliren yetişkinlik olumsuz kararsızlık alt boyutu puanları farklılaşmamaktadır. Bu bulgu Vural Yüzbaş'ın (2012) araştırması ile örtüşmekte, Atak (2005) ve Ergin'in (2015) araştırmalarıyla örtüşmemektedir. Bu duruma çalışan yada çalışmayan bireylerin en doğruyu bulma

çabası içerisinde olmalarına bağlı olarak kararsızlık yaşamalarını neden olabileceği düşünülmektedir.

4.15. Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Kimlik Keşfi Toplam Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının tartışılması

Araştırma grubunun beliren yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi toplam puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, beliren yetişkinlik alt boyutu kimlik keşfi toplam puanlarında çalışma durumuna göre bir farklılaşma gözlenmemiştir. Bir başka ifadeyle, çalışma durumu değiştikçe beliren yetişkinlik kimlik keşfi alt boyutu puanları farklılaşmamaktadır. Bu bulgu Vural Yüzbaş'ın araştırması ile örtüşmekte Atak (2005) ve Ergin'in (2015) araştırmalarıyla örtüşmemektedir. Waterman ve Archer (1990) kimlik keşfi ile ilgili birçok kazanımın beliren yetişkinlik döneminde kazanıldığını bildirmiştir. Bu nedenle beliren yetişkinlik dönemi sonuna kadar kimlik keşfinin devam ediyor olmasının ve çalışma durumunun kimlik keşfine etki etmiyor olması olağan olarak düşünülmektedir.

4.16. Beliren Yetişkinlik Alt Boyutu Kendine Odaklanma Toplam Puanlarının Çalışma Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) Sonuçlarının tartışılması

Araştırma grubunun beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma toplam puanlarına uygulanan tek yönlü varyans analizi sonucunda, beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma toplam puanlarında çalışma durumuna göre bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, çalışma durumu değiştikçe beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma puanları farklılaşmaktadır.

Çalışma durumuna göre, beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma puanlarında ortaya çıkan farkın kaynağını araştırmak amacıyla verilere uygulanan Tukey testi sonucunda 4. Grupla (hem çalışıp hem öğrenci olan) 2. grup (çalışmayan) arasında anlamlı fark gözlenmiştir. Buna göre, hem çalışıp hem öğrenci olan gençlerin beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanma puan ortalamalarının çalışmayan

gençlerden istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu bulgu diğer araştırmalarla paralellik göstermektedir(Atak, 2005,Vural Yüzbaş,2012,Ergin,2015). Bu sonuca bakılarak hem çalışıp hem de eğitim hayatına devam eden bireylerin tam bir yetişkinliğe geçiş aşamasında olabileceği buna bağlı olarak da kendine odaklanmalarının daha yoğun olabileceği düşünülmektedir.

4.17. Başarılı Kimlik Statüsü Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun başarılı kimlik statüsü puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan bağımsız gruplar için t testi sonucunda başarılı kimlik statüsü puanlarında bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, beliren yetişkinlerin başarılı kimlik statüsü puanlarının ortalamalarının beliren yetişkin olmayanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Ülkemizde doğrudan beliren yetişkinlik döneminin kimlik statülerini inceleyen bir araştırmaya ulaşılamamıştır. Arnett'in (2004) yapmış olduğu çalışmalarla beliren yetişkinlik döneminde bireylerin dünya görüşünde birtakım değişiklikler olduğunu ve bu değişikliklerin beliren yetişkinlik döneminin bir özelliği olduğunu yaptığı çalışmalarla ortaya koymuştur. Başarılı statüdeki bireyler, bir kimlik araştırma sürecini tamamlamış ve içsel yatırım yapmış ve bu içsel yatırımı yapmak için önüne gelen bir ya da birkaç seçeneği etkin bir şekilde araştırıp birini seçmiş kişilerdir. Başarılı kimlik statüsündeki bireyler, ergenlik döneminin en temel çatışması olan kimlik kargaşasını çözmüş bireylerdir. Kimlik kazanımını gerçekleştiren bu bireyler aynı zamanda kendileri ile uyum içinde olan kişilerdir (Marcia, 1966; Kroger, 2004). Beliren yetişkinlerin uzun bir kimlik arayışından sonra başarılı bir kimlik statüsüne sahip oldukları düşünülmektedir.

4.18. Moratoryum Kimlik Statüsü Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun moratoryum kimlik statüsü puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda moratoryum kimlik statüsü puanlarında bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, beliren yetişkinlerin moratoryum kimlik statüsü puanlarının ortalamalarının beliren yetişkin olmayanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

Bu kimlik statüsüne sahip bireyler herhangi bir sorumluluk alma ve karar verme konusunda henüz kendilerinin hazır olmadıklarını düşünürler ve buna bağlı olarak bir erteleme süreci yaşarlar. Ergenlik önce alternatifleri keşfetme sonra bağılıklara sahip olma sürecidir. Bu statüdeki bazı bireyler sürekli krizler yaşarlar. Buna bağlı olarak da kafaları karışır, memnuniyetsiz ve tutarsız olurlar (Schwartz, 2005). Araştırmamızda elde edilen bu sonuç beliren yetişkinlerin bir kimlik arayışı içerisinde olmaları ile açıklanabileceği düşünülmektedir. Marcia' ya göre (1989, 1994) başarılı kimlik için askıya alınmış kimlik bir ön koşuldur. Beliren yetişkinlerin aynı zamanda başarılı kimlik statüsüne sahip olmalarına neden olarak bir moratoryum döneminden sonra başarılı kimlik statüsüne ulaştıkları düşünülmektedir.

4.19. İpotekli Kimlik Statüsü Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun ipotekli kimlik statüsü puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda ipotekli kimlik statüsü puanlarında bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, beliren yetişkin olmayanların ipotekli kimlik statüsü puanlarının ortalamalarının beliren yetişkin olanlardan istatistiksel olarak daha yüksek olduğu gözlenmiştir.

İpotekli kimlik statüsüne sahip bireyler hiçbir araştırma yapmadan bağlanma gerçekleştirirler. Bu kimlik statüsündeki bireyler anne-baba, akraba veya kendileri için önemli olan bireylerin beklentilerine göre kimliğini oluştururlar. Akran gruplarının birey için biçtiği roller ve değerler de bazen bireylerin hiçbir sorgulama yapmadan ipotekli kimlik oluşturmalarına neden olabilir(Atak,2011). Bu bulgu beliren yetişkinlik kuramı için beklenen bir sonuçtur. Beliren yetişkinlik dönemindeki bireyler yoğun bir şekilde kimlik arayışı içerisinde olurken bu dönemi yaşamayan bireyler kimlik arayışı

çok beklenen bir sonuç olmadığı düşünülmektedir. Araştırma grubumuzda beliren yetişkin olmayan bireylerin ipotekli kimlik statüsüne sahip olmalarının bu durumu açıkladığı düşünülmektedir.

4.20. Dağınık Kimlik Statüsü Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun dağınık kimlik statüsü puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda dağınık kimlik statüsü puanlarında bir farklılaşma gözlenmemiştir.

Bu kimlik statüsündeki bireyler kimlik alanlarında gelişigüzel keşif yaparlar fakat herhangi bir adanmışlıkları bulunmazlar. Bu kimlik statüsündeki bireyler dinsel inanç meslek seçimi, ya da politik görüş meselelerinde kişisel bir bağlanma yapmamışlardır. Dağınık kimlik statüsündeki bireyler, çeşitli seçenekleri gözden geçirmiş olsalar bile, yaşamlarında herhangi bir yönelimi oluşturamamışlardır. Bu kimlik statüsündeki bireyler, herhangi bir din, felsefe, politika, cinsiyet rolüne veya mesleksel ya da kişisel davranış ölçütlerine henüz bağlanmamışlardır. Bu bireyler, yönlenebilecekleri alanlara ilişkin bir araştırma dönemi yaşamamış, bir kimlik krizi yaşantısı geçirmemiş, , yeniden değerlendirme yapmamış ve önüne gelen seçenekleri değerlendirmemişlerdir(Atak,2011). Beliren yetişkinlik döneminin dönemindeki bireylerin yoğun bir kimlik arayışı içerisinde oldukları düşünüldüğünde bu bulguların beliren yetişkinlik kuramı için beklenen bir bulgu olduğu düşünülmektedir.

4.21. Güvenli Bağlanma Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun güvenli bağlanma puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda güvenli bağlanma puanlarında bir

farklılaşma gözlenmemiştir. Güvenli bağlanmaya sahip olanlar hem kendileri hem de başkaları hakkında olumlu bir bakış açısına sahiptirler. Güvenli bağlanmaya sahip olanlar sıkıntılarını ve sorunlarını kabul ederek, başkalarından destek ve yardım talep ederek yapıcı bir şekilde kendi duygularını ifade etme konusunda rahattırlar(Kesebir, Özdoğan Kavzoğlu, Üstündağ,2011). Birey ergenlik döneminden çıkıp gençlik dönemine doğru geçtikçe ebeveynlerine olan bağlanma eğilimlerinden uzaklaşma eğilimdedir. Gençler ile ebeveynleri arasında bulunan mevcut bağlar artık sırtını yaslayacak güvenli bağlar olarak değil kısıtlayıcı bağlanmalar algılanmaya başlanır. Bu sebepten bir genç temel hedef olarak hiç kimseye bağlanmadan dünyada kendi yolunu bulmayı hedefler, bunun için bağımsızlığa ihtiyaç duyar. Gençlik dönemi ile birlikte yeni bir bağlanma ortaya çıkmaya başlar. Bu yeni bağlanma kendisi, eşleri ya da çocukları ile gelecekte oluşacak bağlanma davranışının göstergesidir(Lee,2011). Araştırma grubumuzda ulaştığımız bu bulguya istinaden, güvenli bağlanmanın hem beliren yetişkinlik dönemindeki bireyler hem de beliren yetişkinlik döneminde olmayan bireyler tarafından bir kısıtlanma olarak algılandığı düşünülmektedir.

4.22. Korkulu Bağlanma Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun korkulu bağlanma puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda korkulu bağlanma puanlarında bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, beliren yetişkinlerin korkulu bağlanma puanlarının ortalamalarının beliren yetişkin olmayanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Korkulu bağlanma, kişinin başka kişilerin güvenilmez ve reddedici bireyler olacağı düşüncesi ile kendisinin sevilmeceğine dair beklentileri ve değersizlik duygusunu ifade etmektedir. Korkulu bağlanma stili diğer kişilerle yakın olmaktan kaçınarak, reddedilme ihtimaline karşı bireylerin kendini koruma çabalarını ifade etmektedir(Bartholomew ve Horowitz, 1991). Beliren yetişkinlik döneminin bir kimlik keşfi, karasızlık dönemi, arada hissetme dönemi ve kendine odaklanma dönemi olduğu düşünüldüğünde beliren yetişkinlerin korkulu bağlanma stiline sahip olmalarının beklenen bir durum olduğu düşünülmektedir.

4.23. Saplantılı Bağlanma Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun saplantılı bağlanma puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda saplantılı bağlanma puanlarında bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, beliren yetişkinlerin saplantılı bağlanma puanlarının ortalamalarının beliren yetişkin olmayanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Saplantılı bağlanma stiline sahip bireyler, kendilerinin değersiz olduğunu, sevilmeye değer kişiler olmadığını düşünürler. Yakın ilişkilerinde kendini kanıtlama ya da doğrulama eğilimi gösterirler. İlişkilerinde gerçekçi olmayan beklentileri vardır(Terzi ve Cihangir Kaya, 2009). Beliren yetişkinlik döneminde bireylerin henüz bir işe başlamamış olmalarının, eğitim hayatlarının devam ediyor olması, tam olarak ekonomik bir gelire sahip olmalarının kendilerini değersiz hissetmelerine neden olduğu düşünülmektedir.

4.24. Kayıtsız Bağlanma Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun kayıtsız bağlanma puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda kayıtsız bağlanma puanlarında bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, beliren yetişkinlerin kayıtsız bağlanma puanlarının ortalamalarının beliren yetişkin olmayanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Kayıtsız bağlanma stiline birey kendini değerli hissetme ve sevebilir olduğu hissini diğer bireylere karşı olan olumsuz beklentilerle birleştirir. Bu bireyler yakın ilişkilerden kaçınarak, hayal kırıklıklarına karşı kendilerini korurlar ve bağımsızlık ve incinmezliklerini devam ettirirler (Bartholomew ve Horowitz, 1991). Beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin kendilerine odaklı olmaları, sosyal sorumluluklarda yükümlülüklerinin az olması ve yaşamlarında daha özerk olabilmek için diğerlerine bağlılık ve sorumlulukları konusunda daha geride olmaları anlamına gelmektedir(Arnett,2004). Beliren

yetişkinlerde kayıtsız bağlanma ile ilgili olarak elde edilen bu bulgunun beliren yetişkinlik kuramı ile örtüştüğü düşünülmektedir.

4.25. Nevrotizm Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun nevrozizm puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda nevrozizm puanlarında bir farklılaşma gözlenmemiştir. Bu durum kuramsal açıdan beklenen bir sonuç değildir. Bireylerin beliren yetişkinlik dönemindeki keşifleri ve onların sevgideki ve işteki değişen seçimleri, beliren yetişkinliği istisnai derecede dolu ve yoğun bir yaşam dönemi haline getirmekte, aynı zamanda istisnai biçimde dengesiz kılmaktadır. Beliren yetişkinliğin istikrarsızlığının en iyi örneği, bir ikametden diğerine ne sıklıkta taşındıklarıdır. Bu durum beliren yetişkinliği dengesiz bir dönem yapar, ancak aynı zamanda beliren yetişkinlik yıllarında gerçekleşen keşifleri de yansıtır. Beliren yetişkinlik dönemindeki bireyler nadiren her yıl nerede yaşayacaklarını bilirler. Bu dengesizlik, beliren yetişkinlik döneminin ardından nevrozizliği, dolayısıyla yalnızlığı getirebilir (Atak,2009).

4.26. Dışa Dönüklük Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun dışa dönüklük puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda dışa dönüklük puanlarında bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, beliren yetişkinlerin dışa dönüklük puanlarının ortalamalarının beliren yetişkin olmayanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Dışadönüklük boyutu girişkenlik, sosyal olma, düşüncelerinin arkasında olma, hakkını savunma, aktif ve konuşkan olma gibi özellikleri ifade etmektedir. Bu boyutun önemli bileşenleri hırs, tutku ve arkadaş canlısı olma özelliğidir (akt. Özer,2013). Beliren yetişkinlik döneminin bir istikrarsızlık dönemi olduğu düşünüldüğünde elde edilen bu sonucun beliren yetişkinlik kuramı ile örtüşmediği düşünülmektedir. Sosyal bir ürün olan benlik, kültürel açıdan paylaşılan bir insan modelidir (Kağıtçıbaşı, 2012). Bu duruma Batı kültürü ile Türkiye arasındaki kültürel farklarında sebep olabileceği düşünülmektedir.

Kağıtçıbaşı (1988) dünyada görülen sosyal değişimin modernleşme olarak tanımlandığını ve modernleşmenin hem sosyal yapıda kurumsal değişimleri, hem de bireysel düzeyde tutum ve davranış değişimlerini içerdiğini belirtmektedir. Diğer yandan İçli (2001) küresel kitle kültürünün, kültürel üretimin modern araçlarının (görüntü, görsel ve grafik sanatlar, televizyon ve sinema, reklam gibi) egemenliğinde olduğunu ve batı merkezli olduğunu belirtmektedir. Ancak, bu kültürün farklılıkları özümlediğini, yerelliği ihmal edemediğini de belirtmektedir. Bu durumda küresel kültürel sürecin, çok uluslu merkezsiz bir karakter sergilediğini ifade etmektedir (İçli, 2001). İnsan davranışlarının oluşumunda kültürün önemli bir yeri vardır. Bu nedenle, batı toplumundaki bireylerin davranışlarının incelenmesi sonucu geliştirilen bir kuramın her zaman diğer toplumların davranışlarını açıklaması beklenmez

4.27. Deneyime Açıklık Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun deneyime açıklık puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda deneyime açıklık puanlarında bir farklılaşma gözlenmiştir. Bir başka ifadeyle, beliren yetişkinlerin deneyime açıklık puanlarının ortalamalarının beliren yetişkin olmayanlardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek olduğu gözlenmiştir. Deneyime açıklık boyutu kişiler arası ilişkilerde açık olmaktan çok, yaşamsal deneyimlere açık olmak anlamına gelir. Bu boyutu oluşturan özellikler arasında güçlü bir hayal gücü, yeni görüşleri kabul etme isteği, çok yönlü düşünme ve zihinsel merak vardır (Burger 2006). Beliren yetişkinlik döneminin bir en iyiyi arama, fırsatları değerlendirme dönemi olduğu düşünüldüğünde elde edilen bu sonucun beliren yetişkinlik kuramı ile uyumlu olduğu düşünülmektedir.

4.28. Yumuşak Başlılık Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun yumuşak başlılık puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda yumuşak başlılık puanlarında bir farklılaşma gözlenmemiştir. Yumuşak başlılık ile ilgili sınıflandırmalar, bireyin duygu, düşünce ve davranışlarında, şefkatten düşmanlığa kadar uzanan bir çizgi boyunca kişiler

arası uyumun niteliğini değerlendirmek için kullanılır. Bu boyutta olan kişiler yumuşak kalpli, iyi huylu, güvenli, yardımsever, bağışlayıcı, saf ve dürüst olarak nitelendirilebilir. (Costa ve McCrea, 1980). Beliren yetişkinlik döneminin bireyin kendine en çok odaklandığı dönem olduğu göz önüne alındığında bu sonucun beliren yetişkinlik kuramı açısında beklenen bir durum olduğu düşünölmektedir.

4.29. Sorumluluk Puanlarının Beliren Yetişkin Olma Ve Olmama Durumuna Göre Değişip Değişmediğine Dair Bulguların t Testi Sonuçlarının Tartışılması

Araştırma grubunun sorumluluk puanlarına, beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre uygulanan t testi sonucunda sorumluluk puanlarında bir farklılaşma gözlenmemiştir. Sorumluluk boyutu, bilinçlilik, başarılı yönelim, düzenlilik, etkili olma, planlılık, sorumluluk, mükemmeliyetçilik ve çok çalışkanlığı kapsar(Akt. Reisoğlu,2014). Beliren yetişkinlik döneminin aslında bir bakıma bir takım sorumluluklardan kaçılan bir dönem olduğu, istikrarsız ve karasız bir dönem olduğu göz önüne alındığında elde edilen bu sonucun beliren yetişkinlik kuramı ile uyumlu olduğu düşünölmektedir.

BÖLÜM 5. SONUÇ

Beliren yetişkinlik dönemi açısından yaş faktörünün önemli bir faktör olmadığı görülmüştür. Yapılan çalışmalarda 18-26 yaş aralığını beliren yetişkinlik için tespit edilmiş olsa da çalışma bulgularına göre bu aralığın 18-30 yaş aralığı olabileceği düşünülmektedir. Çalışma bulgularına göre beliren yetişkinlik alt boyutlarından kimlik keşfinin 18-21 yaş aralığında yaşandığı düşünülmektedir. Çalışma bulguları cinsiyete göre farklılaşmadığı için beliren yetişkinlik döneminin hem kadınların hem de erkeklerin yaşadığı bir dönem olduğu gözlenmiştir. Çalışma bulgularına göre kadınların kimlik keşfini daha geç gerçekleştirdiği düşünülmektedir. Çalışma bulgularının olumsuz kararsızlık alt boyutunu kadınların daha fazla yaşadığı gözlenmiştir. Değişen aile yapısının etkisiyle bireyin yaşadığı yerin beliren yetişkinlik dönemine etkisinin azaldığı düşünülmektedir. Çalışma bulgularına göre beliren yetişkinlik alt boyutu kendine odaklanmanın yurtta kalan bireylerde ailesi ile yaşayan bireylere göre daha fazla olduğu görülmüştür. Çalışma durumunun beliren yetişkinlik için bir kriter olmadığı, bunun sebebinin de araştırmaya katılan bireylerin bir işe girmiş olmayı bir yetişkinlik kriteri olarak görmedikleri olduğu ön görülmektedir. Hem çalışıp hem eğitimine devam eden bireylerin çalışmayan bireylere göre daha fazla kendine odaklı oldukları tahmin edilmektedir.

Beliren yetişkin olma ve olmama durumuna göre kimlik statülerinin incelenmesi sonucunda, beliren yetişkinlerin hem başarılı kimlik statüsüne sahip oldukları, aynı zamanda hem de moratoryum kimlik statüsüne sahip oldukları gözlenmiştir. Ayrıca beliren yetişkin olmayan bireylerin daha fazla ipotekli kimlik statüsüne sahip oldukları ön görülmektedir.

Bağlanma stilleri açısından araştırma bulgularına göre beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin korkulu bağlanma stiline sahip olabileceklerini, aynı zamanda araştırma bulguları beliren yetişkinlerin saplantılı bağlanma stiline sahip olabileceklerini, bununla birlikte beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin kayıtsız bağlanma stiline sahip olabileceklerini gösterdiği düşünülmektedir.

Kişilik özellikleri bakımından araştırma bulgularına göre beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin dışa dönük kişilik özelliğine sahip olabilecekleri, bununla birlikte beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin deneyime açık kişilik özelliğine de sahip olabilecekleri ön görülmektedir.

BÖLÜM 6. ÖNERİLER

Bu bölümde, bu araştırma bulgularına dayalı olarak araştırmacılara ve uygulamacılar önerilerde bulunulmuştur.

Araştırmacılara yönelik öneriler:

1. Bu çalışma beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin kimlik statülerini, bağlanma stillerini ve kişilik özelliklerini inceleyen bir araştırmadır. Araştırma bulgularında örneklem dahilindeki bireylerin beliren yetişkinlik yaşının araştırmadaki yaş sınırı olan 30 a kadar yükseldiğini gösterdiği düşünülmektedir. Yapılacak yeni araştırmalarda yaş sınırı yükseltilerek bu dönemin daha ileri yaşlarda yaşanıp yaşanmadığının incelenmesi beliren yetişkinlik dönemine yeni bir boyut kazandırılması açısından etkili olabilecektir.
2. Bu çalışmada beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin kimlik statüleri, bağlanma stilleri ve kişilik özellikleri incelenmiştir. Daha sonra yapılacak çalışmalarda beliren yetişkinlerin, mutluluk düzeyleri, yaşam doyumları, kişilerarası ilişkiler ve benzeri özellikleri incelenebilir.
3. Daha önceden yapılan çalışmalarda beliren yetişkinliğin 18-26 yaş aralığına özgü bir dönem olduğu ele alınmaktadır. Ancak, bu çalışmanın bulgularına göre bu aralığın 18-30 yaş aralığı olabileceği düşünülmektedir. Gelecekte yapılacak çalışmalarla böyle bir değişimin olup olmadığı ve böyle bir değişim var ise bu değişimin nedenleri incelenmelidir.

Uygulamacılara yönelik öneriler:

1. Beliren yetişkinliğin 18-26 yaş aralığına özgü yeni bir gelişim dönemi olduğu ve kendine özgü örüntüler içerdiği ele alınmaktadır. Özellikle üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik merkezlerinde çalışan psikolojik danışman ve psikologların, hizmet verdikleri bu grubun özelliklerini daha iyi anlamak açısından bu konuyla ilgili literatürü okuması gerekli olabilir.

2. Ruh sağlığı alanında çalışan psikolojik danışman, sosyal hizmet uzmanı, psikiyatrist ve psikologların, beliren yetişkinlik dönemini ayrı bir gelişim dönemi olarak ele alması ve mesleki etkinliklerinde bu dönemin özelliklerini dikkate alması faydalı olabilir.
3. Özellikle beliren yetişkinlik dönemindeki bireylere yönelik hizmet veren ruh sağlığı alanında çalışan meslek mensuplarının bu dönemdeki bireylerin yaşadığı sorunların ortadan kaldırılmasına yönelik yeni yaklaşımlar ve yöntemler geliştirmesi yararlı olabilir.

EK'LER

Yaşam görüşü ölçeği

Lütfen en üstteki cümleyi (Yaşamınızın şu sıralar içinde bulunduğunuz dönemi) tamamlayarak size uygun olan cümleyi işaretleyiniz

Yaşamınızın şu sıralar içinde bulunduğunuz dönemi	Bana hiç uygun değil (1)	Bana pek uygun değil (2)	Bana oldukça uygun (3)	Bana tamamen uygun (4)
1. Keşif zamanıdır.				
2. Kafa karışıklığı zamanıdır.				
3. Kendini kısıtlanmış hissetme zamanıdır.				
4. Stres altında kalmış hissetme zamanıdır.				
5. Kararsızlık zamanıdır.				
6. Büyük baskılar zamanıdır.				
7. Kim olduğunu bulma zamanıdır.				
8. Bağımsızlık zamanıdır.				
9. Açıkça seçimler yapma zamanıdır.				
10. Belirsizlikler zamanıdır				
11. Kendine yetme zamanıdır.				
12. Pek çok kaygının yaşanma zamanıdır.				
13. Yeni şeyler deneme zamanıdır.				
14. Kendine odaklanma zamanıdır.				
15. Anne babadan ayrılma zamanıdır.				
16. Kendini tanımlama zamanıdır.				
17. Bir anlam duygusu				

arama zamanıdır.				
18. Kendi inanç ve değerlerine karar verme zamanıdır.				
19. Kendin için düşünmeyi öğrenme zamanıdır.				
20. Yavaş yavaş yetişkin olma zamanıdır.				

İlişki Ölçeği Anketi

Aşağıda verilen cümleleri lütfen yakın ilişkilerinizi (arkadaşlık, romantik ilişkiler, anne-baba gibi) düşünerek 6 ölçek üzerinden size en uygun olanı işaretleyiniz.

- 1.) Beni Hiç Tanımlamıyor 2.) Beni biraz Tanımlamıyor 3.) Beni pek tanımlamıyor 4.) Bir fikrim yok 5.) Beni biraz Tanımlıyor 6.) beni büyük ölçüde Tanımlıyor 7.) Beni tamamiyle tanımlıyor

		1	2	3	4	5	6	7
1	Başkalarına kolaylıkla güvenemem.							
2	Kendimi bağımsız hissetmem benim için çok önemli.							
3	Başkalarıyla kolaylıkla duygusal yakınlık kurarım.							
4	Başkalarıyla çok yakınlaşırsam incitileceğimden korkuyorum.							
5	Başkalarıyla yakın duygusal ilişkilerim olmadığı sürece oldukça rahatım.							
6	Başkalarıyla tam anlamıyla duygusal yakınlık kurmak istiyorum.							
7	Yalnız kalmaktan korkarım.							
8	Başkalarına rahatlıkla güvenip bağlanabilirim.							
9	Başkalarına tamamiyle güvenmekte zorlanırım.							
10	Başkalarının bana dayanıp bel bağlaması konusunda oldukça rahatımdır							
11	Başkalarının bana, benim onlara verdiğim değer kadar değer vermediğinden kaygılanırım.							

12	Kendi kendime yettiğimi hissetmem benim için çok önemli.							
13	Başkalarının bana bağlanmalarını tercih ederim.							
14	Başkalarıyla yakın olmak beni rahatsız eder.							
15	Başkalarının bana, benim istediğim kadar yakınlaşmakta gönülsüz olduklarını düşünüyorum.							
16	Başkalarına bağlanmamayı tercih ederim.							
17	Başkaları beni kabul etmeyecek diye korkarım.							

Genişletilmiş Ego Kimlik Statüleri Ölçeği

Kesinlikle katılmıyorum	Çoğunlukla katılmıyorum	Bazen katılmıyorum	Bazen katılıyorum	Çoğunlukla katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum
1. Aslında girmek istediğim mesleği seçmiş değilim; daha iyisine rastlayıncaya kadar bulabildiğim herhangi bir işte çalışırım.	1	2	3	4	5 6
2. Dine gelince, bana hitabeden bir şey bulamadım ve gerçekten araştırma gereksinimi de duymuyorum.	1	2	3	4	5 6
3. Kadın ve erkek rolleri hakkındaki düşüncelerim anne ve babamın düşünceleriyle aynıdır. Onlar için iyi olan şeyler şüphesiz ki benim içinde iyi olacaktır.	1	2	3	4	5 6
4. Bana bir diğerinden daha çekici görünen belirli bir “yaşam tarzı” yoktur.	1	2	3	4	5 6
5. Farklı tipte birçok insan vardır. Henüz bana iyi arkadaş olabilecek uygun tipleri bulma olanaklarını araştırıyorum.	1	2	3	4	5 6
6. Bazen çağrıldığım zaman eğlence türünden boş zaman etkinliklerine katılırım fakat bu etkinliklerde kendi başıma çok az çaba harcarım.	1	2	3	4	5 6
7. Aslında herhangi bir “flört tarzı” üzerinde düşünmedim. Flört edip etmeme konusu beni pek fazla ilgilendirmiyor.	1	2	3	4	5 6
8. Birçok şey çok çabuk değiştiği için politika hiçbir zaman çok emin olmadığım bir konudur. Fakat politikada hangi tarafı tutup neye inanabileceğimi bilmenin önemli olduğunu düşünüyorum.	1	2	3	4	5 6
9. Bir birey olarak ne derecede yetenekli olduğuma ve benim için hangi mesleklerin uygun olacağına hala karar vermeye çalışıyorum.	1	2	3	4	5 6
10. Din konusunu çok fazla düşünmem şu ya da bu şekilde olması beni çok fazla rahatsız etmez.	1	2	3	4	5 6
11. Evlilikte sorumlulukları paylaşmanın birçok yolu vardır. Benim için neyin iyi yürüyeceğine karar vermeye çalışıyorum.	1	2	3	4	5 6
12. Kendi yaşam tarzım ile ilgili görüşüm için kabul edilebilir bir bakış açısı bulmaya çalışıyorum fakat henüz bulamadım.	1	2	3	4	5 6
13. Arkadaşlık için birçok neden vardır fakat ben yakın arkadaşlarımı kişisel olarak belirlediğim değer ve benzerliklere dayanarak	1	2	3	4	5 6

seçerim.						
14. Kendimi verebildiğim bir boş zaman etkinliğim olmamakla beraber gerçekten bir etkinlik bulmak için birçok yol deniyorum.	1	2	3	4	5	6
15. Geçmiş yaşantılarıma dayanarak bugün istediğim flört ilişkisinin türünü seçmiş bulunuyorum.	1	2	3	4	5	6
16. Gerçekten politikayı düşünmedim. Şu anda beni fazla ilgilendirmiyor.	1	2	3	4	5	6
17. Birçok farklı meslek düşünebilirdim. Ancak annem ve babam ne istediklerini söyledikleri için aslında hiçbir zaman sorun olmadı.	1	2	3	4	5	6
18. Bir kimsenin dini inancı kendine özgüdür. Ben kendim tekrar tekrar düşündüm ve neye inanabileceğimi biliyorum.	1	2	3	4	5	6
19. Evlilikte kadın ve erkeğin rollerinin neler olduğunu gerçekte hiçbir zaman ciddi olarak düşünmedim. Bu konu beni pek ilgilendirmiyor.	1	2	3	4	5	6
20. Epeyce düşündükten sonra benim için ideal bir “yaşam tarzı”nın ne olacağı hakkında kişisel bir görüş geliştirdim. Herhangi birinin bu görüş açımı değiştirebileceğine inanmıyorum.	1	2	3	4	5	6
21. Arkadaşlarımı nasıl seçeceğim konusunu en iyi annemle babam bilir.	1	2	3	4	5	6
22. Düzenli olarak uğraşmak için pek çok şey arasından bir veya daha fazla boş zaman etkinliği seçtim ve bu seçimlerimden memnunum	1	2	3	4	5	6

Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi

Açıklama: Aşağıda bireyleri tanımak için kullanılan sıfat çiftleri verilmektedir. Sizden istenen, her bir sıfat çiftini okuyarak size uygunluk derecesine karar vermenizdir. Her sıfat çifti için bir tek daireyi doldurunuz. Doğru cevap yoktur, size uygun cevap vardır. Bunu dikkate alarak cevaplamaya çalışınız. Cevaplarınızı aşağıdaki örneklere göre belirtiniz.

	Çok uygun	Oldukça uygun	Biraz uygun	Ne uygun, ne uygun değil	Biraz uygun	Oldukça uygun	Çok uygun	
İçedönük	☐	☒	☐	☐	☐	☐	☐	Dışadönük
İçedönük	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☒	Dışadönük
İçedönük	☐	☐	☐	☒	☐	☐	☐	Dışadönük

Bu örneklerde,

1. Örnek kişi kendini oldukça içedönük olarak görmektedir,
2. Örnek ise kişi kendini çok dışadönük olarak görmektedir,
3. Örnek ise kişi bu boyutlarda kararsızdır veya her iki sıfatı da kendine uzak veya yakın görmektedir, anlamına gelmektedir.

		Çok uygun	Oldukça uygun	Biraz uygun	Ne uygun, ne uygun değil	Biraz uygun	Oldukça uygun	Çok uygun	
1	Sakin	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Sinirli

2	Yalnızlığı tercih eden	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Sosyal (topluluğu seven)
3	Sanata ilgisiz	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Sanata ilgili
4	Kindar	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Affedici
5	Düzensiz	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Düzenli
6	Sabırlı	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Sabırsız
7	Silik	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	Atak

KAYNAKÇA

- Acar, H.,Kılınç, M. (2017). *Orta Yetişkinlik Döneminde Uyum ve Psikopatoloji..* (Ed. Savi Çakar, F.). Yaşam Dönemleri ve Uyum Sorunları içinde: Ankara Pegem Akademi Yayınları.368-398
- Aktu, Y. (2016). Levinson'un Kuramında İlk Yetişkinlik Döneminin Yaşam Yapısı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*. 8(2) : 166-172.
- Archer, S. L. ve Waterman, A.S. (1990). Varieties of identity diffusions and foreclosures: An exploration of subcategories of the identity statuses. *Journal of adolescent research*, 5, 96-111.
- Arnett, J. J. (1998). Learning To Stand Alone: The contemporary American transition to adulthood in cultural and historical context. *Human Development*, 41, 295–315.
- Arnett JJ (2000) Emerging Adulthood: A Theory Of Development From The Late Teens Through The Twenties .*Am Psychol*, 55:469–480.
- Arnett, J. J. (2003). Conceptions Of The Transition To Adulthood Among Emerging Adults In American Ethnic Groups. *New Directions In Child And Adolescent Development*,100,63-75.
- Arnett, J. J. (2004). *Emerging Adulthood: The Winding Road From The Late Teens Through The Twenties*. New York: Oxford University Press.
- Arnett, J. J. (2007a). Afterword: Aging out of care- Toward realizing the possibilities of Emerging adulthood. *The New Directions for Youth Development*, 113, 151-161
- Arnett, J. J. (2007b). The Long and Leisurely Route: Coming of Age in Europe Today.*Current History*, 130-136.
- Arnett J. J. (2007c). Emerging adulthood: What is it, and what is it good for? *Child Development* 78(2): 68-73.
- Arnett, J. J.,Jensen, L. A. (2002). A Congregation Of One : Individualized Religious Beliefs Among Emerging Adults. *Journal Of Adolescent Research*17. 451-467

- Arslan, E. (2008). *Bağlanma Stilleri Açısından Ergenlerde Erikson'un Psikososyal Gelişim Dönemleri ve Ego kimlik Süreçlerinin İncelenmesi*.(Yayımlanmamış Doktora Tezi) Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Arslan, E., Arı, R. (2008). Erikson'unPsikososyal Gelişim Dönemleri Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlama, Güvenirlik ve Geçerlik Çalışması. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi. Sayı:19*.
- Ashby, J. S., Noble, C. L. ve Gnilka P. B. (2012). Multidimensional Perfectionism, Depression, and Satisfaction With Life: Differences Among Perfectionists and Tests of a Stress-Mediation Model.*Journal of College Counseling*, 15, 130-143.
- Atak, H. (2005). *Yeni Bir Yaşam Döneminin Türkiye'de incelenmesi*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Atak, H. (2009). Big Five Traits and Loneliness amongTurkish Emerging Adults *International Journal of Behavioral, Cognitive, Educational and Psychological Sciences 1:2*
- Atak, H. (2011). Kimlik Gelişimi ve Kimlik Biçimlenmesi: Kuramsal Bir Değerlendirme, *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar, Cilt:3, Sayı:1. 163-213*.
- Atak, H., Çok, F. (2010) İnsan Yaşamında Yeni Bir Dönem: Beliren Yetişkinlik. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi : 17 (1) 39-50*
- Atak, H., Tatlı, C., Çokamay, G., Büyükpabuşçu, H., Çok, F. (2016). Yetişkinliğe geçiş: Türkiye' de demografik ölçütler bağlamında kuramsal bir gözden geçirme. *Psikiyatride Güncel yaklaşımlar. 8 (3) 204 -227*.
- Bacanlı, H.; İlhan, T. Ve Aslan, S. (2009). Beş Faktör Kuramına Dayalı Bir Kişilik Ölçeğinin Geliştirilmesi: Sıfatlara Dayalı Kişilik Testi (SDKT). *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 7(2), 261-279*.
- Bacanlı, H. (2009). *Eğitim psikolojisi* (14.baskı). Ankara: Asal Yayınları.
- Bacanlı,H., Terzi, Ş. (2015). *Yetişkinlik ve Yaşlılık Gelişimi ve Psikolojisi*. Açılım Kitabevi. İstanbul.
- Bartholomew, K. (1990). Avoidance of Intimacy: An Attachment Perspective. *Journal of Socialand Personal Relationships. 7, 147-178*.

- Bartholomew, K.,&Horowitz, L.M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a fourcategory model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61, 226–244.
- Berk, L. (2013). *Çocuk Gelişimi*. İstanbul: İmge Yayınevi:
- Berzonsky, M. D. (1992). Identity styles and coping strategies. *Journal of Personality*, 60, 771-788.
- Berzonsky, M. D. (2007). Identity processing style, self-construction, and personal epistemic assumptions: A social cognitive perspective, *European Journal of Developmental Psychology*,
- Berzonsky, M., Ferrari J.(1996). Identity Orientation And Decisional Strategies. *PersIndivid Dif*; 20:597-606.
- Bowlby,J. (1980). Attachment and Loss: *Vol. 3. Loss*. New York: Random House.
- Burger, J.M. (2006). *Kişilik*. (Çev. Ed. :Erguvan Sarıoğlu, İ.E.) İstanbul: Kaknüs yayınları.
- Çalışır,M. (2009). Yetişkin Bağlanma Kuramı ve Duygulanım Düzenleme Stratejilerinin Depresyonla İlişkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar 1*, 240-255
- Çelen, N. (2011). *Ergenlik ve Genç Yetişkinlik*. İstanbul: Papatya Yayıncılık .
- Dolgin, K. G. (2014). *Ergenlik Psikolojisi*. (Çev. Özen, D.). İstanbul: Kaknüs Yayınları
- Eldeleklioğlu, J. (2012). *Kişilik Gelişimi* (Ed. Deniz, M., E.). Eğitim Psikolojisi : 121-146 Konya: Maya Akademi Yayınları.
- Ergin, E. (2015). *Beliren Yetişkinlik Döneminde Kimlik Statüleri ve Başa Çıkma Stratejileri İlişkisinin İncelenmesi*.(Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ufuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: W.W. Norton

- Erikson, E. H. (1993). *Childhood and society*, New York : W. W. Norton & Company.
- Erikson, E. H. (2014). *İnsanın Sekiz Evresi* (Çev: Ataç,A.). İstanbul: Okuyanüs yayınları.
- Eryılmaz, A. (2015). Bir Yaşam Dönemi Olarak Yetişkinlik : Tanımı Ölçütleri ve Kuramı (Ed. Bacanlı, H. ve Işık Terzi, Ş.) Yetişkinlik ve Yaşlılık psikolojisi. İstanbul: Açılım kitap.
- Erzen, E. (2016). Üç boyutlu bağlanma stilleri ölçeği. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(3), 01-21.
- Facio, A., Micocci, F. (2003). Emerging adulthood in Argentina. (*New Directions for Child and Adolescent Development, volume 100*), edited by J. Arnett & N. Galambos. New York: Wiley Periodicals, Inc. 21.
- Gander, M. J. ve Gardiner, H. W. (2008). *Çocuk ve Ergen Gelişimi* (Çev. Dönmez, A., Çelen, H. N., Onur, B.) Ankara : İmge Kitabevi.
- Geçtan, E. (2014). Psikanaliz ve sonrası. Ankara: Metis yayıncıları.
- Gençtanırım-Kurt,D ve Çetinkaya-Yıldız, E (2017). Kişilik Kuramları. Ankara. Pagem Akademi yayınları 1. Baskı
- Gönül, E. (2008). *Kimlik Statülerinin 22-30 Yaşlar Arasındaki Genç Yetişkinlerin Yaşadığı Kaygı Düzeyi İle İlişkisi*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gündoğdu, M., ve Zeren, Ş.G. (2004). Yetiştirme yurdunda ve ailesinin yanında kalan ergenlerin kimlik gelişimlerinin karşılaştırılması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 22 (3), 57-65.
- Hamarta, E., Deniz, M. E., Durmuşoğlu-Saltalı, N. (2009). Bağlanma Stillерinin Duygusal Zekâyı Yordama Düzeyi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 9 (1), 195-229.
- Harvey, B. Ve Byrd, M. (2000). Relationships between adolescents attachment styles and family functioning. *Adolescence*, 35 , 345-357.
- İçli,Gönül (2001) Küreselleşme Ve Kültür C.Ü. *Sosyal Bilimler Dergisi* Cilt: 25 No: 2 163-172

- Hazan, C., Shaver, P. R. (1990). Love and work: An attachment-theoretical perspective. *Journal of Personality and Social Psychology*, 59, 270-280.
- İlhan, T., Özdemir, Y. (2012). Beliren Yetişkinlerde Yaş, Cinsiyet ve Bağlanma Stilllerinin Kimlik Statüleri Üzerindeki Yordayıcı Rolü. *Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.
- İnanç, B., Bilgin, M., Atıcı, M. (2015). *Gelişim Psikolojisi : Çocuk ve Ergen Gelişimi*. Ankara. Pagem Akademi Yayınları, 11. Baskı.
- İnanç, B., Yerlikaya, E. (2016). *Kişilik Kuramları*. Ankara Pagem Akademi yayınları, 11. Baskı,.
- Jung, C.G. (1998). *Analitik Psikolojinin Temel İlkeleri: Konferanslar*. İstanbul. Cem Yayınevi.
- Jung, C.G. (2005). *Dört Arketip*. İstanbul. Metis Yayınları.
- Jung, C.G. (2016a) *Analitik Psikoloji Üzerine İki Deneme*. (İ.H. Yavuz, Çev.) İstanbul. Pinhan Yayıncılık.
- Jung, C.G. (2016b) *Fenimen: dişiliğin farklı yüzleri*. (T.V. Soylu, Çev.) İstanbul. Pinhan Yayıncılık.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1988) *İnsan Ve İnsanlar*, Evrim Basım Yayım Dağıtım, İstanbul
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2012). *Benlik, Aile ve İnsan Gelişimi*. İstanbul. Koç Üniversitesi yayınları.
- Karaçanta, H. (2015). *Genç yetişkinlik Döneminde Psikososyal ve Bilişsel Gelişim* (Ed. Bacanlı, H. ve Işık Terzi, Ş.) Yetişkinlik ve Yaşlılık psikolojisi içinde. İstanbul: Açılım kitap.
- Karataş, Z. (2016). *Kişilik Gelişimi*. (Ed. Şahin, Ş.) Eğitim Psikolojisi içinde : 117-144 Ankara. Nobel Yayınları
- Kaya, Z. (2017). *İnsan Gelişimini Açıklayan Kuramlar*. (Ed. Savi Çakar, F.). Yaşam Dönemleri ve Uyum Sorunları içinde: 27-70 Ankara Pagem Akademi Yayınları.

- Kesebir, S., Özdoğan Kavzoğlu, S., Üstündağ, M. F. (2011). Bağlanma ve Psikopatoloji. *Psikolojide güncel yaklaşımlar*. 3(2) 321-342.
- Keskin, S., Savrun, M. B., Koçak, A., Bora, C., Coşkun, A. ve Koç, A. (2000). Psikoseksüel gelişim evrelerinin kazanılmasında aile: Toplumumuz orta sınıf ailelerinden bir örnekleme, *New Symposium Journal*, 38 (4): 149-153.
- Kobak, R.R. ve Sceery, A. (1988). Attachment in late adolescence: Working models, affect regulation, and perceptions of self and others. *Child Development*. 59, 135-146.
- Kocatepe, U. (2015). *Gelişim* (Ed. Durak, M., Durak E., Kocatepe, U) Aklımın Aklı Psikoloji içinde: 218-255 Ankara. Nobel Yayınları
- Kroger, J. (1989). Identity in adolescence. *The balance between self and other*. London: Sage Publications.
- Kroger, J. (2004). Identity in Adolescence: *The Balance Between Self and Other*", *Adolescence and Society Series, Routledge*, 36-51.
- Lee E.J. (2011). The attachment system throughout the life course: *Review and criticisms of attachment theory*.
<http://www.personalityresearch.org/papers/lee.html>
- Levinson, D.J. (1978). *The Seasons of a Man's Life*. New York, Knopf.
- Levinson, D.J. (1986). A conception of adult development. *Am Psycho*, 41:3-13.
- Lewis, H. L. (2003). Differences in ego identity among college students across age, ethnicity, and gender. *An International Journal of Research*, 3, (2), 159-189.
- Luyckx, K., Goossens, L. ve Soenens, B. (2006). A developmental contextual perspective on identity construction in emerging adulthood: Change dynamics in commitment formation and commitment evaluation. *Developmental Psychology* 42(2), 366-380
- Marcia, J.E. (2002). Adolescence, Identity, And The Bernardone Family. *Identity* (Mahwah, N J) 2: 199-209.

- Marcia, J. E. (1993). *The Status of the Statuses: Research Review*. Marcia, J. E., Waterman, A. S., Matteson, D. R., Archer, S. L. ve Orlofsky, J. L. (Eds.). *Ego Identity A Handbook for Psychosocial Research* (1. Baskı) içinde (22-41). New York: Springer-Verlog.
- Marcia, J. E. (1980). *Identity in adolescence*. In J. Adelson (Ed.). *Handbook of Adolescent Psychology* (pp. 159-187). New York: Wiley.
- Marcia, J. E. (1989). Identity and Intervention. *Journal of Adolescence*, 12(4), 401-410.
- Marcia, J. E. (1994). *Ego Identity and Object Relations*. In J. M. Masling and R. F. Bornstein (Eds), *Empirical Perspectives on Object Relations Theory*. Washington, DC, American Psychological Association
- McCrea, R. R. ve Costa, P. T. (1999). *A Five-Factor Theory Of Personality*, (Ed. L. A. Pervin ve O.P. Jhon), *Handbook Of Personality In Adulthood*, New York : Guilford Press.
- McCrea, R. R. ve Costa, P. T. (2003). *Personality in Adulthood*. New York: Guilford Press.
- Miller, P. H. (2008). *Gelişim Psikolojisi Kuramları* (Çev. Gültekin, Z. Yay. Haz. Onur, B.) Ankara: İmge Yayınevi.
- Morsünbül, Ü., Çok, F. (2006) Kimlik Gelişiminde Yeni Bir Boyut: Seçeneklerin Saplantılı Araştırılması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi* 5,40
- Morsünbül, Ü., Tümen, B. (2008). Ergenlik Döneminde Kimlik ve Bağlanma İlişkileri: Kimlik Statüleri ve Bağlanma Stilleri Üzerinden Bir İnceleme. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*. 15-1 (25-31)
- Morsünbül, Ü., Uçar, M. E. (2017). Benjamin Button'ın Tuhaf Hikayesi Filminin Erikson'un Yaşam Boyu Gelişim Kuramı Açısından Analizi. *Muğla: II. Uluslararası Felsefe, Eğitim, Sanat ve Bilim Tarihi Sempozyumu*.
- Morsünbül, Ü. (2013). *Beliren Yetişkinler mi Beliren Üniversiteli Yetişkinler mi Risk Alma ve Kimlik Biçimlenmesi Üzerine Bir İnceleme*. Elementary Education Online.
- Muuss, R.E. (1996). *Theories of adolescence*, New York: The M.C.Grow Hill Company

Onur, B. (2014). *Gelişim psikolojisi*. Ankara: İmge Kitabevi.

Parmaksız, H.R. (2008). *Beliren yetişkinlikte kültürel etkinliklere katılım*(Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Öztürk, O. (2002). *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*, Ankara: Nobel Tıp Kitabevleri.

Reisoğlu, S.(2014). *Üniversite Öğrencilerinin Öznel İyi Oluşlarını Yordamada Beş Faktör Kişilik Özellikleri, Mizah Tarzları Ve Duygusal Zekânın Rolü*.(Yayınlanmamış doktora tezi). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Rycman, R.M.(2008). *Theories Of Personality*. Ninth Edition, Cengage Learning.

Santrock, J. W. (2016). *Yaşam Boyu Gelişim: Gelişim Psikolojisi* (Çev. Ed. Yüksel, G.) Ankara: Nobel Yayıncılık.

Schwartz, S. J. (2005). A New Identity For Identity research: Recommendations For Explanding and Refocusing The Identity Literature. *Journal Of adolescent Research*, 20, 203-308.

Senemoğlu, N. (2013). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim Kuramdan Uygulamaya*. Ankara : Yargı Yayınevi.

Süleymanov, A. (2009). Çağdaş Türk Toplumlarında Aile ve Evlilik İlişkileri,*Aile ve Toplum Eğitim Kültür ve Araştırma Dergisi. Cilt5 sayı 17*.

Sümer, N. (2006). Ergenlikte ebeveyn tutum ve davranışlarının bağlanma kaygısındaki rolü. *11. Ergen Günleri, Konuşma Metni*, Hacettepe Üniversitesi.

Şahin, C. (2007). *Kişilik, Ahlak, Sosyal ve Duygusal Gelişim* (Ed. Akbaba, S. Ve Anlıak, Ş.). Eğitim Psikolojisi içinde. İstanbul: Lisans Yayıncılık.

Sharp, D.(1987). *Personality Types: Jung's Model Of Tyology*. Toronto, Canada: Inner City Boks

Somer, O. (1998). Türkçe'de kişilik özelliğini tanımlayan sıfatların yapısı ve Beş Faktör Modeli. *Türk Psikoloji Dergisi*, 35-62

- Sümer, M. (2006). *Yetişkinlerin Bağlanma Stillerinin Duygusal Zekâ, İlişkiye Bağlılık, İlişkide Algılanan Tatmin ve Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Tarhan, S. , Kılıç, Ş. (2015). *Genel Gelişim Kuramları* (Ed. Bacanlı, H. ve Işık Terzi, Ş.) Yetişkinlik ve Yaşlılık psikolojisi İçinde. İstanbul: Açılım kitap.
- Terzi, Ş., Cihangir Çankaya,Z.(2009). Bağlanma Stillerinin Öznel İyi Olmayı Ve Stresle Başa Çıkma Tutumlarını Yordama Gücü. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik dergisi*. 4(31) 1- 11
- Tüzün, O.,Sayar, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19(1): 24-39.
- Varan, A. (1990). *Liseli Gençlerin Kimlik Statülerinin Cinsiyet, Yaş Ve Sosyo-Kültürel Çevre Açısından İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Verschueren, M., Rassart, J., Claes, L., Moons, P., and Luyckx, K. (2017). Identity Statuses Throughout Adolescence And Emerging Adulthood: A Large-Scale Study Into Gender, Age, And Contextual Differences. *Psychologica Belgica*, 57 (1), 32-42
- Waterman, A.S (1982). Identity Development From Adolescence to Adulthood: AnExtension of Theoryand a Review of Research. *Developmental Psychology*,18(3), 341-358
- Waterman, A.S.(1999). Identity, the identity statuses, andidentity statuses development: A Contemporary Statement. *Dev Rev*; 19:591-621.
- Weiten, W.,Hammer, T. E., ve Dunn, D. S. (2016). *Psikoloji ve Çağdaş Yaşam İnsan Uyumu* (Çev. Ed. İkiz, F.E.). 10. Basımdan Çeviri. Ankara: Nobel Yayın.
- Yılmaz Esencan, T. Rathfisch, G. (2017). Psikoseksüel Gelişim Kuramının Kadın Hastalıkları ve Doğum Hemşireliği Alanına Yansımaları. *Kadın Sağlığı Hemşireliği Dergisi*, 3 (2), 68-82. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/kashed/issue/32820/368629>

